

หลักสูตรโรงเรียนปิบูลอุปถัมภ์ พุทธศักราช 2563
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้จัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ฉบับนี้ ซึ่งเป็นเอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์ พุทธศักราช 2563 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นกรอบและทิศทางการจัดการเรียนการสอน ให้ตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยพิจารณาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์ พุทธศักราช 2563 ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

- วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย
- สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
- คุณลักษณะอันพึงประสงค์
- สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
- คุณภาพผู้เรียน
- ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
- รายวิชาที่เปิด
- คำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน
- สื่อ/แหล่งเรียนรู้
- การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

คณะผู้จัดทำขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนต่อไป

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
วิสัยทัศน์	1
หลักการ	1
จุดหมาย	2
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	3
คุณลักษณะอันพึงประสงค์	4
ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	5
เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	5
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	6
ทักษะและกระบวนการทางสังคมศึกษาฯ	7
คุณภาพผู้เรียน	8
ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง	10
รายวิชาที่เปิดสอน	97
คำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน	99
สื่อ/แหล่งเรียนรู้	205
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	206
ภาคผนวก	222
ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	223
อภิธานศัพท์	224
คณะผู้จัดทำ	243

วิสัยทัศน์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล การอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

หลักการ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

- **ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

- **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต** ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

- **เศรษฐศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- **ประวัติศาสตร์** เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

- **ภูมิศาสตร์** ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ การเชื่อมโยงระหว่างกัน ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จุดมุ่งหมาย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ และผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์ของคุณภาพผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณภาพตามเกณฑ์ของคุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
4. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
5. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิด สมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. **ความสามารถในการสื่อสาร** เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อ ชจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความ ถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช่วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและ สังคม
2. **ความสามารถในการคิด** เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่าง สร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือ สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม
3. **ความสามารถในการแก้ปัญหา** เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจ ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มา ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม
4. **ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต** เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกัน ในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยง พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น
5. **ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี** เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมี ทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. **รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์** หมายถึง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย นิยมไทย ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาเคารพเทิดทูนศาสนา แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์
2. **ซื่อสัตย์สุจริต** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริงประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่นรวมถึงตลอดทั้งต่อหน้าที่การงานและคำมั่นสัญญา ความประพฤติที่ตรงไปตรงมาและจริงใจในสิ่งที่ถูกที่ควร ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมรวมถึงการไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวงนอกจากนี้แล้วความซื่อสัตย์สุจริตยังรวมไปถึงการรักษาคำพูดหรือคำมั่นสัญญาและการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองด้วยความรับผิดชอบและด้วยความซื่อสัตย์ไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องด้วยการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบซึ่งความซื่อสัตย์สุจริตนี้จะดำเนินไปด้วยความตั้งใจจริงเพื่อทำหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความระมัดระวัง และเกิดผลดีต่อตนเองและสังคม
3. **มีวินัย** หมายถึง การควบคุมความประพฤติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรมการรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง ข้อบังคับระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามยอมนำมาซึ่งความสงบสุขในชีวิตของตนเอง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและประเทศชาติ
4. **ใฝ่เรียนรู้** หมายถึง การค้นคว้าหาความรู้หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
5. **อยู่อย่างพอเพียง** หมายถึง การมีความพอดีในการบริโภค ใช้ทรัพยากรและเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนใช้จ่ายตามความเหมาะสมรู้จักการเพิ่มพูนทรัพย์ ด้วยการเก็บและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ดูแลรักษาบุรณทรัพย์ของตนเอง มีการเก็บออมเงินไว้ตามสมควร
6. **มุ่งมั่นในการทำงาน** หมายถึง การศึกษาเรียนรู้เพื่อหาข้อเท็จจริง ซึ่งอาจพัฒนาไปสู่ความจริงในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ หรือต้องการหาคำตอบเพื่อนำคำตอบที่ได้นั้นมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การยกระดับความรู้การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือนำมาสรุปเป็นความจริงได้
7. **รักความเป็นไทย** หมายถึง เข้าใจ ห่วงแหนความเป็นไทยซึ่งถือเป็นต้นทุนทางสังคมทำให้ทุกศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติโดยต้องมีการดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาสุจริต และมนสุจริตเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาท การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความสุภาพ การมีสัมมาคารวะ การพูดจาไพเราะ และอ่อนน้อมถ่อมตน
8. **มีจิตสาธารณะ** หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกันเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมา ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มการถือปฏิบัติหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิธีที่ตนสามารถทำได้ และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศและสังคมโลก

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆ ไว้ดังนี้

- **ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาดตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

- **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต** ระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

- **เศรษฐศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- **ประวัติศาสตร์** เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

- **ภูมิศาสตร์** ลักษณะทางกายภาพของโลก แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

- มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

- มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

- มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
- มาตรฐาน ส.3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

- มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
- มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
- มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

- มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ
- มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทักษะและกระบวนการทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้ว่าด้วย การอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านความรู้

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญๆในสาขาวิชาต่างๆทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการหรือสหวิทยาการ

2. ด้านทักษะและกระบวนการ

ในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่างๆ จนเกิดทักษะ และกระบวนการ ดังนี้

- ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์หลักการและการนำไปใช้ ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบสอบ เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานและสรุปเป็นหลักการ
- ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้
- ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้งและแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเจตคติและค่านิยม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยม เกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่า อนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ เมื่อมองในภาพรวมๆ แล้วจะพบว่า ความสำคัญของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม มีทักษะกระบวนการต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในฐานะพลเมืองดีแล้ว ยังช่วยให้ได้รับความรู้ทางจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนา มาพัฒนาตนเองและสังคมได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

คุณภาพผู้เรียน

• รายวิชาพื้นฐาน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

- มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง
- มีทักษะกระบวนการและมีข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ
- มีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง
- รู้และเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นสูงต่อไป

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

- มีความรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง และสภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย
- มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธีและพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น
- ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้รับการพัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์
- รู้และเข้าใจแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคตสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

- มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
- เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ มีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้
- มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติมุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม
- มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. บอกพุทธประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป	◆ พุทธประวัติโดยย่อ - ประสูติ - ตรัสรู้ - ปรีณิพพาน
	2. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ พุทธสาวก พุทธสาวิกา - สามเณรบันฑิต ◆ ชาดก - วัณณุปชาดก - สุวรรณสามชาดก ◆ ศาสนิกชนตัวอย่าง - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช - เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม)
	3. บอกความหมาย ความสำคัญและเคารพ พระรัตนตรัยปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ พระรัตนตรัย - ศรัทธาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ◆ โอวาท 3 - ไม่ทำชั่ว : เบญจศีล - ทำความดี : เบญจธรรม : สังคหวัตถุ 4 - กตัญญูทวดเวที่ต่อพ่อแม่และครอบครัว - มงคล 38 : ทำตัวดี : วาง่าย : รับผิดชอบต่อแม่ - ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ พุทธสุภาษิต - อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ - ตนแลเป็นที่พึ่งของตน - มาตา มิตฺตํ สเก ชฺเร มารดา - เป็นมิตรในเรือนของตน
	4. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ ผีกลสวดมนต์และแผ่เมตตา - รู้ความหมายและประโยชน์ของสติ - ฟังเพลงและร้องเพลงอย่างมีสติ - เล่นและทำงานอย่างมีสติ - ผีกลให้มีสติในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
ป.2	1. บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย
	2. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงการออกผนวช หรือประวัติศาสตร์ศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปพุทธประวัติ ◆ ประสูติ ตรัสรู้ ปรีชาญาณ - เหตุการณ์หลังประสูติ - แรกนาขวัญ - การศึกษา - การอภิเษกสมรส - เทวทูต 4 - การออกผนวช
	3. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ พุทธสาวก พุทธสาวิกา - สามเณรราหุล ◆ ชาดก - วรุณชาดก - วานรินทชาดก ◆ ศาสนิกชนตัวอย่าง - สมเด็จพระญาณสังวร (ศุข ใ้เถื่อน) - สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน)
	4. บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ พระรัตนตรัย - ศรัทธา ◆ โอวาท 3 - ไม่ทำชั่ว : เบญจศีล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- ทำความดี : เบญจธรรม : หิริ-โอตตปัปะ : สังคหวัตถุ 4 : ฆราวาสธรรม 4 : กตัญญู กตเวทิต่อครู อาจารย์ และโรงเรียน : มงคล 38 - กตัญญู - สงเคราะห์ญาติพี่น้อง - ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจัดการและเจริญปัญญา) ♦ พุทธศาสนสุภาษิต - นิमितติ สาธูรูปานิ กตญญู กตเวทิตา ความกตัญญู กตเวทิตา เป็นเครื่องหมายของคนดี - พรหมาติ มาตาปิโตร มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร
	5. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัวและในโรงเรียน ตามหลักศาสนา	♦ ตัวอย่างการกระทำความดีของตนเอง และบุคคลในครอบครัว และในโรงเรียน (ตามสาระในข้อ 4)
	6. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	♦ ฝึกสวดมนต์ไหว้พระและแผ่เมตตา - รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ - ฝึกสมาธิเบื้องต้น - ฝึกสติเบื้องต้นด้วยกิจกรรมการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ - ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	7. บอกชื่อศาสนา ศาสดา และความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น ๆ	♦ ชื่อศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ - พระพุทธศาสนา - o ศาสดา : พระพุทธเจ้า - o คัมภีร์ : พระไตรปิฎก - ศาสนาอิสลาม - o ศาสดา : มุฮัมมัด - o คัมภีร์ : อัลกุรอาน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- คริสต์ศาสนา - o ศาสดา : พระเยซู - o คัมภีร์ : ไบเบิล - ศาสนาฮินดู - o ศาสดา : ไม่มีศาสดา - o คัมภีร์ : พระเวท พราหมณะ อุปนิสัย อารมณ์ยาก
ป.3	1. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย	◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การสวดมนต์ การทำบุญใส่บาตร การแสดงความเคารพ การใช้ภาษา ◆ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทยอันเกิดจากความศรัทธา เช่น วัด ภาพวาด พระพุทธรูป วรรณคดี สถาปัตยกรรมไทย
	2. สรุปพุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพาน หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปพุทธประวัติโดยย่อ (ทบทวน) - การบำเพ็ญเพียร - ฌกญมาร - ตรัสรู้ - ปฐมเทศนา - ปรินิพพาน
	3. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ พุทธสาวก พุทธสาวิกา - สามเณรสังกัจจกะ ◆ ชาดก - อารามทูลกกชาดก - มหาวาณิชชาดก ◆ ศาสนิกชนตัวอย่าง - สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) - สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
	4. บอกความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ ความสำคัญของพระไตรปิฎก เช่น เป็นแหล่งอ้างอิง ของหลักธรรมคำสอน
	5. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่	◆ พระรัตนตรัย - ศรัทธา ◆ โอวาท 3

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	กำหนด	- ไม่ทำความชั่ว : เบญจศีล - ทำความดี : เบญจธรรม : สติ-สัมปชัญญะ : สังคหวัตถุ 4 : ขรวาธรรม 4 : อตถะ 3 (อิตตัตถะ ปรีตถะ อุภยัตถะ) : กตัญญูกตเวทิต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม : มงคล 38 - o รู้จักให้ - o พุดไพเราะ - o อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี - ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ◆ พุทธศาสนสุภาษิต - ทพมานิ จิโย โหติ - ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก - โมกโข กลยาณียา สาธุ - เปล่งวาจาไพเราะให้สำเร็จประโยชน์
	6. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิใน พระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิต ตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ ฝึกสวดมนต์ ไหว้พระ สรรเสริญ คุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา - รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ - รู้ประโยชน์ของการฝึกสติ - ฝึกสมาธิเบื้องต้นด้วยการนับลมหายใจ - ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ - ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	7. บอกชื่อ ความสำคัญและปฏิบัติตน ได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนาอื่น ๆ	◆ ชื่อและความสำคัญของศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลในพระพุทธศาสนา ศาสนา อิสลาม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		คริสต์ศาสนา
ป.4	1. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน	◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนา - พระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ - เป็นศูนย์รวมการทำความดีและพัฒนาจิตใจ เช่น ฝึกสมาธิ สวดมนต์ ศึกษาหลักธรรม - เป็นที่ประกอบศาสนพิธี (การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การเวียนเทียน การทำบุญ) - เป็นแหล่งทำกิจกรรมทางสังคม เช่น การจัดประเพณีท้องถิ่น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารชุมชน และการส่งเสริมพัฒนาชุมชน
	2. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) • ตรัสรู้ • ประกาศธรรม ได้แก่ ○ โปรดชฎิล ○ โปรดพระเจ้าพิมพิสาร ○ พระอัครสาวก ○ แสดงโอวาทปาฏิโมกข์
	3. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	◆ พุทธสาวก พุทธสาวิกา - พระอรุณเวลกัสสปะ ◆ ชาดก - กุฎิพุทธชาดก - มหาอุกกุสชาดก ◆ ศาสนิกชนตัวอย่าง - สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก - สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
	4. แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ พระรัตนตรัย : ศรีทธา 4 - พระพุทธ : พุทธคุณ 3 - พระธรรม : หลักกรรม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- พระสงฆ์ ◆ ไตรสิกขา - ศีล สมาธิ ปัญญา ◆ โอวาท 3 - ไม่ทำชั่ว : เบญจศีล : ทุจจริต 3 - ทำความดี : เบญจธรรม : สุจริต 3 : พรหมวิหาร 4 : กตัญญูทศเวทิต่อประเทศชาติ : มงคล 38 - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน - ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ◆ พุทธศาสนสุภาษิต - สุขา สงฆสส สามคคี - ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข - โลโกปตมกิกา เมตตา - เมตตาธรรม คำจุนโลก
	5. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	◆ ตัวอย่างการกระทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชน
	6. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา - รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา - รู้วิธีปฏิบัติของการบริหารจิตและ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		เจริญปัญญา - ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ - ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตา เห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้น ลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบใจรับรู้ ธรรมมารมณ - ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม การเขียน
	7. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์	◆ หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ○ เบญจศีล – เบญจธรรม ○ ทุจจิต 3 – สุจจิต 3 ○ พรหมวิหาร 4 ○ มงคล 38 - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน ○ พุทธศาสนสุภาษิต : ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข : เมตตาธรรมค้ำจุนโลก : กตัญญูทศเวทต่อประเทศชาติ
	8. อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	◆ ประวัติศาสดา ○ พระพุทธเจ้า ○ มุฮัมมัด ○ พระเยซู

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ใน ฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักใน การพัฒนาชาติไทย	➢ มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับจาก พระพุทธศาสนา ○ มรดกทางด้านรูปธรรม เช่น ศาสนสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ○ มรดกทางด้านจิตใจ เช่น หลักธรรมคำสอน ความเชื่อ และคุณธรรมต่าง ๆ ◆ การนำพระพุทธศาสนาไปใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาชาติไทย ○ พัฒนาด้านกายภาพ และ สิ่งแวดล้อม เช่น ภาวนา 4 (กาย ศีล จิต ปัญญา) ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และอริยสัจสี่ ○ พัฒนาจิตใจ เช่น หลักโอวาท 3 (ละความชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้ บริสุทธิ์) และการบริหารจัดการและ เจริญปัญญา
	2. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จ กรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ โปรดพระพุทธบิดา (เสด็จกรุง กบิลพัสดุ์) ◆ พุทธกิจสำคัญ ได้แก่ โลกัตถจริยา ญาตตถจริยา และพุทธัตถจริยา
	3. เห็นคุณค่า และประพฤติตนตาม แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและ ศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	◆ พุทธสาวก พุทธสาวิกา - พระโสณโกฬิวิสะ ◆ ชาดก - จูฬเสนฐิชาดก - วัฒนโรหชาดก ◆ ศาสนิกชนตัวอย่าง - สมเด็จพระสังฆราช (สา) - อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. อธิบายองค์ประกอบ และความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ องค์ประกอบของพระไตรปิฎก ◆ พระสุตตันตปิฎก ◆ พระวินัยปิฎก ◆ พระอภิธรรมปิฎก ➢ ความสำคัญของพระไตรปิฎก
	5. แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ○ ศรัทธา 4 ◆ พระพุทธ ○ พุทธจริยา 3 ◆ พระธรรม ○ อริยสัจ 4 ○ หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ ➢ ไตรสิกขา ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท 3 ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ○ อบายมุข 4 ◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ บุญกิริยาวัตถุ 3 ○ อคติ 4 ○ อิทธิบาท 4 ○ กตัญญูกตเวทีต่อพระพุทธศาสนา ○ มงคล 38 - ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน - การงานไม่อาภูล - อดทน ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ วิริเยน ทุกขมจเจติ คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร ◆ ปัญญา โลกสมิ ปชโชโต ปัญญา คือ แสงสว่างในโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	6. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิใน พระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตาม แนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	➢ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญ คุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของ การบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และ การนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อ ตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดม กลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มา กระทบใจรับรู้ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถามและการเขียน
	7. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเองและ สิ่งแวดล้อม	◆ โอวาท 3 (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ 5)
ป.6	1. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธ- ศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็น ศาสนาประจำชาติ เช่น เป็น เอกลักษณะของชาติไทย เป็น รากฐานทางวัฒนธรรมไทย เป็น ศูนย์รวมจิตใจ เป็นมรดกทาง วัฒนธรรมไทย และเป็นหลัก ในการพัฒนาชาติไทย
	2. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขาร จนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสดาที่ ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) - ปลงอายุสังขาร - ปิณธุสวาก - ปรินิพพาน - การถวายพระเพลิง - แจกพระบรมสารีริกธาตุ - สังเวชนียสถาน 4
	3. เห็นคุณค่าและประพจน์ติดตาม แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัตินัก ขาดก/เรื่องเล่า และ ศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ พุทธสาวก พุทธสาวิกา - พระราธะ ◆ ขาดก - ทีฆติโกสลขาดก - สัพพทาฐิขาดก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ ศาสนิกชนตัวอย่าง - พ่อขุนรามคำแหงมหาราช - สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส
	4. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ○ ศรัทธา 4 ◆ พระพุทธ ○ พุทธกิจ 5 ◆ พระธรรม ○ อริยสัจ 4 ○ หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ ➢ ไตรสิกขา ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท 3 ◆ ไม่ทำชั่ว ○ เบญจศีล ○ อบายมุข 6 ○ อกุศลมูล 3 ◆ ทำความดี ○ เบญจธรรม ○ กุศลมูล 3 ○ พละ 4 ○ คารวะ 6 ○ กตัญญูกตเวทิต่อพระมหากษัตริย์ ○ มงคล 38 - มีวินัย - การงานไม่มีโทษ - ไม่ประมาทในธรรม ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต - สัจเจน กิตติ ปโปติ - คนจะได้เกียรติด้วยสัจจะ - ยถาวาที ตถาการี - พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น
	5. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	◆ ตัวอย่างการกระทำความดีของบุคคลในประเทศ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	6. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา และบริหารจัดการเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	♦ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา - รู้ความหมายของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา - รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา - ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ - ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึกเมื่อตา เห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์ - ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน
	7. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด	♦ หลักธรรม : อริยสัจ 4 หลักกรรม ♦ โอวาท 3 : เบญจศีล – เบญจธรรม อบายมุข 6 อกุศลมูล 3 กุศลมูล 3
	8. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	➤ หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ♦ พระพุทธศาสนา : อริยสัจ 4 โอวาท 3 ฯลฯ ♦ ศาสนาอิสลาม : หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรม ♦ คริสต์ศาสนา : บัญญัติ 10 ประการ
	9. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี	○ ศาสนพิธีของศาสนาต่าง ○ พระพุทธศาสนา : ศาสนพิธีที่เป็นพุทธบัญญัติ เช่น บรรพชา อุปสมบท : ศาสนพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญพิธีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ○ ศาสนาอิสลาม เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบำเพ็ญฮัจญ์ ฯลฯ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		○ คริสต์ศาสนา เช่น ศิลาล้างบาป ศิลอภัยบาป ศิลกำลัง ศิลมหาสนิท ฯลฯ ○ ศาสนาฮินดู เช่น พิธีศราทธ พิธีบูชาเทวดา
ม.1	1. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย	◆ การสังคายนา ◆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว	➢ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น ◆ ศาสนาประจำชาติ ◆ สถาบันหลักของสังคมไทย ◆ สภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทย ◆ การพัฒนาตนและครอบครัว
	3. วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ ○ ประสูติ ○ เหวทูต 4 ○ การแสวงหาความรู้ ○ การบำเพ็ญทุกรกิริยา
	4. วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	➢ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ◆ พระมหากัสสปะ ◆ พระอุบาลี ◆ อนาถบิณฑิกะ ◆ นางวิสาขา ➢ ชาดก ◆ อัมพชาดก ◆ ติตติรชาดก
	5. อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว	➢ พระรัตนตรัย ◆ พุทธคุณ 9 ➢ อริยสัจ 4 ◆ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ○ ชั้น 5 ○ ธาตุ 4 ◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) ○ หลักกรรม ○ ความหมายและคุณค่า ○ อบายมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) ○ สุข 2 (กายิก, เจตสิก) ○ คิหิสุข ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ○ ไตรสิกขา ○ กรรมฐาน 2 ○ ปธาน 4 ○ โกศล 3 ○ มงคล 38 - ไม่คบคนพาล - คบบัณฑิต - บูชาผู้ควรบูชา ➤ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ ยัม เว เสวติ ตาปิโส คบคนเช่นใดเป็นคนเช่นนั้น ◆ อตตนา โจทยตตานัม จงเตือนตน ด้วยตน ◆ นิสมม กรณัม เสยโย ใคร่ครวญก่อนทำจึงดี ◆ ทูราวาสา ฆรา ทุกขา เรือนที่ครองไม่ดีนำทุกข์มาให้
	6. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	➤ โยนิโสมนสิการ ◆ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม ◆ วิธีคิดแบบคุณ – โทษและทางออก
	7. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา - วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา การฝึกบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ - นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	8. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	♦ หลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ 5)
	9. วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่นๆ	♦ ศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ มีการประพฤติปฏิบัติตนและวิธีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันตามหลักความเชื่อและคำสอน ของศาสนาที่ตนนับถือ
	10. ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างเหมาะสม	♦ การปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ
	11. วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง	♦ ตัวอย่างบุคคลในท้องถิ่นหรือประเทศที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์หรือมีผลงานด้านศาสนสัมพันธ์
ม.2	1. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน	♦ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธ - ศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	♦ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
	3. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ	➢ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น ♦ รากฐานของวัฒนธรรม ♦ เอกลักษณ์และ มรดกของชาติ
	4. อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	♦ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม
	5. วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	♦ สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ ○ การผจญมาร ○ การตรัสรู้ ○ การสั่งสอน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	6. วิเคราะห์และประพจน์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ พุทธสาวก พุทธสาวิกา - พระสารีบุตร - พระโมคคัลลานะ - นางอุชชุตตรา - พระเจ้าพิมพิสาร ◆ ชาดก - มิตตวินทุกชาดก - ราโชวาทชาดก ◆ ศาสนิกชนตัวอย่าง - พระมหาธรรมราชาลิไท - สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส
	7. อธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ โครงสร้าง และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก
	8. อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม	➢ พระรัตนตรัย ◆ ธรรมคุณ 6 ➢ อริยสัจ 4 ◆ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ○ ชั้น 5 - อายตนะ ◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) ○ หลักกรรม - สมบัติ 4 - วิบัติ 4 ○ อกุศลกรรมบถ 10 ○ อบายมุข 6 ◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) ○ สุข 2 (สามีส, นิรามิส) ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ○ บุญนิमितของมัชฌิมาปฏิบัติ ○ ดรุณธรรม 6 ○ กุลจิรัฏฐิติธรรม 4 ○ กุศลกรรมบถ 10 ○ สติปัฏฐาน 4 ○ มงคล 38

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- ประพฤติธรรม - เว้นจากความชั่ว - เว้นจากการดื่มน้ำเมา ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ กมมุนา วตตตี โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ◆ กลยาณการี กลยาณํ ปาปการี จ ปापํ ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว ◆ สุโข ปุณญสส อจฺจโย การสั่งสมบุญนำสุขมาให้ ◆ ปุชโก ลภเต ปุชํ วนทโก ปฏิวนทํ ผู้บูชาเขา ย่อมได้รับการ บูชาตอบ ผู้ไหว้เขาย่อมได้รับการ ไหว้ตอบ
	9.เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอูบายปลุกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบอูบายปลุกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์
	10. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา - รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ - นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	11.วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	➢ การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ 8.)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 3	1. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก	♦ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก	♦ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก
	3. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน	♦ สัมมนาพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน (ที่สอดคล้องกับหลักธรรมในสาระการเรียนรู้ ข้อ 6)
	4. วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	♦ ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เช่น ○ ปางมารวิชัย ○ ปางปฐมเทศนา ○ ปางลีลา ○ ปางประจักษ์วันเกิด ♦ สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ ○ ปฐมเทศนา ○ โอวาทปาฏิโมกข์
	5. วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	♦ พุทธสาวก พุทธสาวิกา - พระอัญญาโกณฑัญญะ - พระมหาปชาบดีเถรี - พระเขมาเถรี - พระเจ้าปเสนทิโกศล ♦ ชาดก - นันทวิสาขชาดก - สุวัณณหังสชาดก ♦ ศาสนิกชนตัวอย่าง - หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ดิสกุล - ศาสตราจารย์ สัณญาณธรรมศักดิ์
	6. อธิบายสังฆคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	➢ พระรัตนตรัย ♦ สังฆคุณ 9 ➢ อริยสัจ 4 ♦ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ○ ชั้น 5

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		-ไตรลักษณ์ ◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) ○ หลักกรรม -วิภวัญญะ 3 -ปัญจธรรม 3 (ตัณหา มานะ ทิฏฐิ) ◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) ○ อตถะ 3 ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ○ มรรคมรรค 8 ○ ปัญญา 3 ○ สัมปยุตธรรม 7 ○ บุญกิริยาวัตถุ 10 ○ อุบาสกธรรม 7 ○ มงคล 38 - มีศิลปวิทยา - พบสมณะ - ฟังธรรมตามกาล - สนทนาธรรมตามกาล ➤ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ อตตตา หเว ชิตํ เสยโย ชนะตนนั้นแลดีกว่า ◆ ธมมจารี สุขํ เสติ ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ◆ ปมาโท มัจจุโน ปทํ ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ◆ สุตสูตํ ลภเต ปญญํ ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา ◆ เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก : พุทธปณิธาน 4 ในมหาปริณิพพานสูตร
	7. เห็นคุณค่า และวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตน เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน และการมีครอบครัว	◆ การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ 6.)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	8. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส มนสิการคือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	♦ พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธี คือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
	9. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	♦ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา - รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ - นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
	10. วิเคราะห์ความแตกต่างและยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ	♦ วิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนศาสนาอื่นๆ
ม.4-ม.6	1.วิเคราะห์สังคัมขมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า หรือสังคัมสมัยของศาสนาที่ตนนับถือ	♦ ลักษณะของสังคัมขมพูทวีป และคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า
	2. วิเคราะห์ พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือวิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	♦ พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุด (การตรัสรู้) ♦ การก่อตั้งพระพุทธศาสนา วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา
	3.วิเคราะห์พุทธประวัติด้านการบริหาร และการธำรงรักษาศาสนา หรือ วิเคราะห์ประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	♦ พุทธประวัติด้านการบริหารและการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา
	4. วิเคราะห์ข้อปฏิบัติทางสายกลางในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	♦ พระพุทธศาสนามีทฤษฎีและวิธีการที่เป็นสากลและมีข้อปฏิบัติที่ยึดทางสายกลาง
	5. วิเคราะห์การพัฒนาศรัทธา และปัญญาที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	♦ พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง
	6. วิเคราะห์ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	♦ ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	7. วิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ ◆ การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา และการคิดแบบวิทยาศาสตร์
	8. วิเคราะห์การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพในพระพุทธศาสนา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตนการพึ่งตนเองและการมุ่งอิสรภาพ
	9. วิเคราะห์พระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสตร์แห่งการศึกษาซึ่งเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหา หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์แห่งการศึกษา ◆ พระพุทธศาสนาเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยและวิธีการแก้ปัญหา
	10. วิเคราะห์พระพุทธศาสนาในการฝึกตนไม่ให้ประมาท มุ่งประโยชน์และสันติภาพบุคคล สังคมและโลก หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ พระพุทธศาสนาฝึกตนไม่ให้ประมาท ◆ พระพุทธศาสนามุ่งประโยชน์สุขและสันติภาพแก่บุคคล สังคมและโลก
	11. วิเคราะห์พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาแบบยั่งยืน
	12. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ การเมืองและสันติภาพ หรือแนวคิดของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการศึกษาที่สมบูรณ์ ◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการเมือง ◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสันติภาพ
	13. วิเคราะห์หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ พระรัตนตรัย ◆ วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของพุทธะ ธรรมะ สังฆะ ➢ อริยสัจ 4 ◆ ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) ○ ชั้นที่ 5 - นามรูป

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- โลกธรรม 8 - จิต, เจตสิก ◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) ○ หลักกรรม - นิยาม 5 - กรรมนิยาม (กรรม 12) - ธรรมนิยาม(ปฏิจazzสมุปบาท) ○ วิตก 3 ○ มิจฉาณิซซา 5 ○ นิวรณ 5 ○ อุปาทาน 4 ◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุล) ○ ภาวนา 4 ○ วิมุตติ 5 ○ นิพพาน ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ○ พระสัทธิธรรม 3 ○ ปัญญาวุฒิธรรม 4 ○ พละ 5 ○ อุบาสกธรรม 5 ○ อปรีหานิยธรรม 7 ○ ปาปณิกธรรม 3 ○ ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 ○ โภคอาทิยะ 5 ○ อริยวัฑฒิ 5 ○ อธิปไตย 3 ○ สาราณียธรรม 6 ○ ทศพิธราชธรรม 10 ○ วิปัสสนาญาณ 9 ○ มงคล 38 - สงเคราะห์บุตร

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- สงเคราะห์ภรรยา - สันโดษ - ถูกโลกธรรมจิตไม่หวั่นไหว - จิตไม่เศร้าโศก - จิตไม่มัวหมอง - จิตเกษม - ความเพียรเพากิเลส - ประพฤติพรหมจรรย์ - เห็นอริยสัจ - บรรลุนิพพาน ➤ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ จิตต์ หนตฺ สุขาวหิ จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้ ◆ นอจฺจาวจํ ปณฺชิตา ทสฺสยนฺติ บัณฑิตย่อมไม่แสดงอาการขึ้น ๆ ลง ๆ ◆ นตฺถิ โลเก อนินฺทิตอ คนที่ไม่ถูกนินทา ไม่มีในโลก ◆ โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ ฆ่าความโกรธได้ย่อมอยู่เป็นสุข ◆ ปฏฺฐิรูปการี ฐรฺวา อฏฺฐาตา วินฺทเต ธนํ คนขยันเอาการเอางาน กระทำ เหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้ ◆ วายเมถว ปุริโส ยาว อตฺถสฺส นิปฺปทา เกิดเป็นคนควรจะพยายามจนกว่า จะประสบความสำเร็จ ◆ สนฺตมฺภูริ ปรมํ ธนํ ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง ◆ อธิณาทนํ ทุกฺขํ โลเก การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ ราชา มุขี มนุสสานิ พระราชาเป็นประมุขของ ประชาชน ◆ สติ โลกสมิ ชาคโร สติเป็นเครื่องตื่นในโลก ◆ นตถิ สนตปิรํ สุขํ สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี ◆ นิพพานํ ปรมํ สุขํ นิพพานเป็นสุข อย่างยิ่ง
	14. วิเคราะห์ข้อคิดและแบบอย่าง การดำเนินชีวิตจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่ กำหนด	➢ พุทธสาวก พุทธสาวิก ◆ พระอัสสชิ ◆ พระกัศยปโคตมเถรี ◆ พระนางมัลลิกา ◆ หมอชีวก โกมารภัจ ◆ พระอนุรุทธะ ◆ พระองคุลิมาล ◆ พระธัมมทินนาเถรี ◆ จิตตคหบดี ◆ พระอานนท์ ◆ พระปฏาจาราเถรี ◆ จุฬสุภัททา ◆ สุนนมาลาการ ➢ ชาดก ◆ เวสสันดรชาดก ◆ มโหสถชาดก ◆ มหาชนกชาดก ➢ ศาสนิกชนตัวอย่าง ◆ พระนาคเสน - พระยามิลินท์ ◆ สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) ◆ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ◆ สุขีชีพ ปุณฺณานุภาพ ◆ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ◆ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญา นันทภิกขุ) ◆ ดร.เอ็มเบตการ์ ◆ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ◆ พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) ◆ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ◆ อนุคาริก ธรรมปาละ
	15. วิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของการสังคายนา พระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และการเผยแผ่	◆ วิธีการศึกษาและค้นคว้าพระไตรปิฎก และคัมภีร์ของศาสนาอื่น ๆ การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก ◆ ความสำคัญและคุณค่าของพระไตรปิฎก
	16. เชื่อมมั่นต่อผลของการทำความดี ความชั่ว สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักธรรม จริยธรรม และกำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และอยู่ร่วมกันเป็นชาติอย่างสมานฉันท์	◆ ตัวอย่างผลที่เกิดจากการทำความดี ความชั่ว ◆ โยนิโสมนสิการด้วยวิธีคิดแบบอริยสัจ ◆ หลักธรรมตามสาระการเรียนรู้ข้อ 13
	17. อธิบายประวัติศาสตร์ของศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	◆ ประวัติพระพุทธรูปเจ้า มุฮัมมัด พระเยซู
	18. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม จริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อ และพฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชนศาสนาต่างๆ เพื่อจัดความขัดแย้งและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข	◆ คุณค่าและความสำคัญของค่านิยม และจริยธรรม ◆ การจัดความขัดแย้งเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
	19. เห็นคุณค่า เชื่อมมั่น และมุ่งมั่นพัฒนาชีวิต ด้วยการพัฒนาจิตและพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี (เน้น วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ แบบสามัญลักษณะ แบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และแบบ วิภังชวาท) 1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		4) วิธีคิดแบบอริยสัจ 5) วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 7) วิธีคิดแบบคุณ-โทษ และทางออก 8) วิธีคิดแบบอุบาย ปลุกเร้าคุณธรรม 9) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน 10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท
	20. สวดมนต์ แผ่เมตตา และบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	➤ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน ◆ นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิตและสังคม
	21. วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนาอื่นๆ และชักชวน ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดี ต่อกัน	◆ หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ◦ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น สาราณียธรรม 6 อริปทัต 3 มิฉฉาวณิชา 5 อริยวัฑฒิ 5 โภคอาทิยะ 5 ◆ คริสต์ศาสนา ได้แก่ บัญญัติ 10 ประการ (เฉพาะที่เกี่ยวข้อง) ◆ ศาสนาอิสลาม ได้แก่ หลักจริยธรรม (เฉพาะที่เกี่ยวข้อง)
	22. เสนอแนวทางการจัดกิจกรรม ความร่วมมือของทุกศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม	◆ สภาพปัญหาในชุมชน และสังคม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถาน ของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถาน ◆ การพัฒนาทำความสะอาด ◆ การบริจาค ◆ การร่วมกิจกรรมทางศาสนา
	2. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ◆ ขั้นตอนเตรียมการ ◆ ขั้นตอนพิธีการ
	3. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	➢ ประวัติโดยสังเขปของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ◆ วันมาฆบูชา ◆ วันวิสาขบูชา ◆ วันอาสาฬหบูชา ◆ วันอัฐมีบูชา ➢ การบูชาพระรัตนตรัย
ป.2	1. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	➢ การฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ ◆ การพนมมือ ◆ การไหว้ ◆ การกราบ ◆ การนั่ง ◆ การยืน การเดิน
	2. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	◆ การเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ◆ ระเบียบพิธีการบูชาพระรัตนตรัย ◆ การทำบุญตักบาตร
ป.3	1. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	➢ ฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ ◆ การลุกขึ้นยืนรับ ◆ การต้อนรับ ◆ การรับ – ส่งสิ่งของแก่พระภิกษุ ◆ มรรยาทในการสนทนา ◆ การสำรวมกิริยามารยาท

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		การแต่งกายที่เหมาะสมเมื่อ ♦ อยู่ในวัดและพุทธสถาน ♦ การดูแลรักษาศาสนวัตถุและศาสนสถาน
	2. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	♦ การอาราธนาศีล ♦ การสมาทานศีล ♦ เครื่องประกอบโตะหมู่บูชา การจัดโตะหมู่บูชา
	3. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ ความเป็นมาของการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ♦ ขั้นตอนเตรียมการ ♦ ขั้นตอนพิธีการ
ป.4	1. อภิปรายความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	♦ ความรู้เบื้องต้นและความสำคัญของศาสนสถาน ♦ การแสดงความเคารพต่อศาสนสถาน ♦ การบำรุงรักษาศาสนสถาน
	2. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	♦ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ ♦ การยืน การเดิน และการนั่งที่เหมาะสมในโอกาสต่าง ๆ
	3. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	♦ การอาราธนาศีล ♦ การอาราธนาธรรม ♦ การอาราธนาพระปริตร ♦ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ
ป.5	1. จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง	♦ การจัดพิธีกรรมที่เรียบง่าย ประหยัด มีประโยชน์ และถูกต้องตามหลักทางศาสนาที่ตนนับถือ
	2. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	♦ การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่ประกอบศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา ♦ พิธีถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน ♦ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานมงคล ♦ ประโยชน์ของ การเข้าร่วมศาสนพิธี

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		พิธีกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
	3. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	◆ การกราบพระรัตนตรัย ◆ การไหว้บิดา มารดา ครู/อาจารย์ ผู้ที่เคารพนับถือ ◆ การกราบศพ
ป.6	1. อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	◆ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมภายในวัด
	2. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	◆ การถวายของแก่พระภิกษุ ◆ การปฏิบัติตนในขณะฟังธรรม ◆ การปฏิบัติตนตามแนวทางของพุทธศาสนิกชน เพื่อประโยชน์ต่อศาสนา
	3. อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมใน ศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	◆ ทบพวนการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และอาราธนาพระปริตร ◆ พิธีทอดผ้าป่า ◆ พิธีทอดกฐิน ◆ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานอวมงคล ◆ การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะ ◆ ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี/พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา
	4. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - ขั้นตอนเตรียมการ - ขั้นตอนพิธีการ
ม.1	1. บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ การบำเพ็ญประโยชน์ และการบำรุงรักษาวัด

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.2	2. อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ วิถีชีวิตของพระภิกษุ ◆ บทบาทของพระภิกษุในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม การประพฤติตนให้เป็นแบบอย่าง ◆ การเข้าพบพระภิกษุ ◆ การแสดงความเคารพ การประนมมือ การไหว้ การกราบ การเคารพ พระรัตนตรัย การฟังเจริญ พระพุทธรูป การฟังสวด พระอภิธรรม การฟังพระธรรมเทศนา
	3. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเพื่อนตามหลักพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ
	4. จัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนใน ศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง	◆ การจัดโต๊ะหมู่บูชา แบบ หมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 7 หมู่ 9 ◆ การจุดธูปเทียน การจัดเครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา ◆ คำอาราธนาต่างๆ
	5. อธิบายประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนา ที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	◆ ประวัติและความสำคัญของวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหนะ ◆ ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ
	1. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคล ต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	◆ การเป็นลูกที่ดี ตามหลักทิศเบื้องหน้าในทิศ 6
	2. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	◆ การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) ◆ มรรยาทของผู้เป็นแขก ◆ ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุ การยืน การให้ที่นั่ง การเดินสวน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		การสนทนา การรับสิ่งของ ♦ การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล งานอวมงคล
	3. วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	♦ การทำบุญตักบาตร ♦ การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวาย และสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ ♦ การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน ♦ การถวายผ้าอาบน้ำฝน ♦ การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน ♦ การกรวดน้ำ ♦ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า
	4. อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	♦ หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา ♦ วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ♦ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ
	5. อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธี พิธีกรรม ตาม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน	♦ ศาสนพิธี/พิธีกรรม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ
ม.3	1. วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวก และปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	♦ หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และจริยวัตรอย่างเหมาะสม ♦ การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การสนทนา การแต่งกาย มรรยาทการพูดกับพระภิกษุตามฐานะ
	2. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคล ต่าง ๆ ตามหลักศาสนา ตามที่กำหนด	♦ การเป็นศิษย์ที่ดี ตามหลักทศปิณฑชา ในทศ 6 ของพระพุทธศาสนา
	3. ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี	♦ การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปณิธาน 4 ในมหาปรินิพพานสูตร
	4. ปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรมได้ถูกต้อง	♦ พิธีทำบุญ งานมงคล งานอวมงคล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ การนิมนต์พระภิกษุ การเตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปและเครื่องบูชา การวางด้ายสายสิญจน์ การปลุกเสกอาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจุดธูปเทียน ◆ ข้อปฏิบัติในวันเลี้ยงพระ การถวายข้าวพระพุทธรูป การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ
	5. อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	➢ ประวัติวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ◆ วันวิสาขบูชา (วันสำคัญสากล) ◆ วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ➢ หลักปฏิบัติตน : การฟังพระธรรมเทศนา การแต่งกายในการประกอบศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข ➢ การประพฤติปฏิบัติในวันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ
	6. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ◆ ขั้นตอนเตรียมการ ◆ ขั้นตอนพิธีการ
	7. นำเสนอแนวทางในการดำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ	◆ การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนา นำไปปฏิบัติและเผยแพร่ตามโอกาส ◆ การศึกษาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ ◆ การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์
ม.4-ม.6	1. ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อสาวกสมาชิกในครอบครัว และคนรอบข้าง	➢ ปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ ◆ การเข้าใจในกิจของพระภิกษุ เช่น การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเป็นนักบวชที่ดี ◆ คุณสมบัติทายาทและปฏิบัติหาก ◆ หน้าที่และบทบาทของพระภิกษุ ในฐานะพระนักเทศก์ พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		วิทยาการ พระวินัยสนาจารย์ และพระนักพัฒนา ◆ การปกป้องคุ้มครองพระพุทธรูปของพุทธบริษัทในสังคมไทย ◆ การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยเมตตา ◆ การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระภิกษุ ในโอกาสต่าง ๆ ➤ ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม ◆ การรักษาศีล 8 ◆ การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกขององค์กรชาวพุทธ ◆ การเป็นชาวพุทธที่ดี ตามหลักทศเบ็องบน ในทศ 6 ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและ ผู้อยู่ในปกครองตามหลักทศเบ็องล่าง ในทศ 6 ◆ การปฏิสันถารตามหลักปฏิสันถาร 2 ◆ หน้าที่และบทบาทของอุบาสก อุบาสิกาที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน ◆ การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ตามหลักทศเบ็องหลัง ในทศ 6 ◆ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และโลก
	2. ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธีพิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ	➤ ประเพณีของศาสนพิธีในพระพุทธศาสนา ◆ ศาสนพิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		พิธีเวียนเทียน ถวายสังฆทาน ถวายผ้าอาบน้ำฝน พิธีทอดกฐิน พิธีปวารณา เป็นต้น ◆ ศาสนพิธีที่นำพระพุทธศาสนา เข้าไปเกี่ยวเนื่อง เช่น การทำบุญ เลี้ยงพระในโอกาสต่างๆ ➢ ความหมาย ความสำคัญ คติธรรม ในพิธีกรรม บทสวดมนต์ของนักเรียน งานพิธี คุณค่าและประโยชน์ ➢ พิธีบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของ ผู้ขอบรรพชาอุปสมบท เครื่อง อัฐบริขาร ประโยชน์ของการ บรรพชาอุปสมบท ➢ บุญพิธี ทานพิธี กุศลพิธี ➢ คุณค่าและประโยชน์ของศาสนาพิธี
	3. แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตน เป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ◆ ชั้นเตรียมการ ◆ ชั้นพิธีการ
	4. วิเคราะห์หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้อง กับวันสำคัญทางศาสนา และเทศกาลที่สำคัญ ของศาสนาที่ตนนับถือ และปฏิบัติตนได้ ถูกต้อง	◆ หลักธรรม/คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับ วันสำคัญ และเทศกาลที่สำคัญใน พระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น ◆ การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในวันสำคัญ และเทศกาลที่สำคัญในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น
	5. สัมมนาและเสนอแนะแนวทางในการธำรง รักษาศาสนาที่ตนนับถือ อันส่งผลถึงการ พัฒนาตน พัฒนาชาติและโลก	◆ การปกป้อง ค้ำครอง ธำรงรักษา พระพุทธศาสนาของพุทธบริษัท ในสังคมไทย ◆ การปลูกจิตสำนึก และการมีส่วนร่วม ในสังคมพุทธ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. บอกประโยชน์และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน	◆ การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน เช่น - กตัญญูทวดเฒ่าและเคารพรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และครู - รู้จักกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ การไหว้ผู้ใหญ่ - ปฏิบัติตาม ข้อตกลง กติกา กฎระเบียบ ของครอบครัวและโรงเรียน - มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและโรงเรียน - มีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - มีระเบียบ วินัย มีน้ำใจ ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน
	2. ยกตัวอย่างความสามารถและความดีของตนเอง ผู้อื่นและบอกผลจากการกระทำนั้น	◆ ลักษณะความสามารถและลักษณะ ความดีของตนเองและผู้อื่น เช่น - ความกตัญญูทวดเฒ่า - ความมีระเบียบวินัย - ความรับผิดชอบ - ความขยัน - การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือผู้อื่น - ความซื่อสัตย์สุจริต - ความเมตตากรุณา ◆ ผลของการทำความดี เช่น - ภาควุมใจ - มีความสุข - ได้รับการชื่นชม ยกย่อง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.2	1. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	♦ ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในครอบครัว โรงเรียน สถานที่สาธารณะ เช่น โรงภาพยนตร์ โบราณสถาน ฯลฯ
	2. ปฏิบัติตนตามมารยาทไทย	♦ กิริยามารยาทไทยเกี่ยวกับการทำความเคารพ การยืน การเดิน การนั่ง การพูด การทักทาย การแต่งกาย
	3. แสดงพฤติกรรมในการยอมรับความคิดเห็นและความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลอื่นที่แตกต่างกันโดยปราศจากอคติ	♦ การยอมรับความแตกต่างของคนในสังคม ในเรื่อง ความคิด ความเชื่อ ความสามารถและการปฏิบัติตนของบุคคลอื่นที่ แตกต่างกัน เช่น - บุคคลย่อมมีความคิดที่มีเหตุผล - การปฏิบัติตนตามพิธีกรรมตามความเชื่อของบุคคล - บุคคลย่อมมีความสามารถแตกต่างกัน - ไม่พูดหรือแสดงอาการดูถูกรังเกียจผู้อื่น ในเรื่องของรูปร่างหน้าตา สีผิว สัตว์ ที่แตกต่างกัน
	4. เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น	♦ สิทธิส่วนบุคคล เช่น - สิทธิแสดงความคิดเห็น - สิทธิเสรีภาพในร่างกาย - สิทธิในทรัพย์สิน
ป.3	1. สรุประโยชน์และปฏิบัติตนตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น	♦ ประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัว เช่น การแสดงความเคารพและการเชื่อฟังผู้ใหญ่ การกระทำกิจกรรมร่วมกัน ในครอบครัว ♦ ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมประเพณีทางศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. บอกพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของตนเอง และผู้อื่นที่อยู่ในกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย	♦ พฤติกรรมของตนเองและเพื่อน ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การพักอาศัย การทำความสะอาด การปฏิบัติตาม ศาสนพิธี การรับประทานอาหาร การใช้ ภาษา (ภาษาถิ่นกับภาษาราชการ และ ภาษาอื่นๆ ฯลฯ) ♦ สาเหตุที่ทำให้พฤติกรรม การดำเนินชีวิต ในปัจจุบันของนักเรียน และผู้อื่นแตกต่างกัน
	3. อธิบายความสำคัญของวันหยุดราชการที่สำคัญ	♦ วันหยุดราชการที่สำคัญ เช่น - วันหยุดเกี่ยวกับชาติและ พระมหากษัตริย์ เช่น วันจักรี วันรัฐธรรมนูญ วันฉัตรมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษา - วันหยุดราชการเกี่ยวกับศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา - วันหยุดราชการเกี่ยวกับประเพณีและ วัฒนธรรม เช่น วันสงกรานต์ วันพืชมงคล
	4. ยกตัวอย่างบุคคลซึ่งมีผลงานที่เป็น ประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่นของตน	♦ บุคคลที่มีผลงานเป็นประโยชน์แก่ชุมชน และท้องถิ่นของตน ♦ ลักษณะผลงานที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน และท้องถิ่น
ป.4	1. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตยในฐานะสมาชิกที่ดีของ ชุมชน	♦ การเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยของ ชุมชน เช่น การรณรงค์การเลือกตั้ง ♦ แนวทางการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดี ของชุมชน เช่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สาธารณสมบัติ โบราณวัตถุและ โบราณสถาน การพัฒนาชุมชน
	2. ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	♦ การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี - บทบาทและความรับผิดชอบของผู้นำ - บทบาทและความรับผิดชอบของผู้ตาม หรือสมาชิก - การทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพ และประโยชน์ของการ ทำงานเป็นกลุ่ม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย	สิทธิพื้นฐานของเด็ก เช่น สิทธิที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะมีส่วนร่วม
	4. อธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น	วัฒนธรรมในภาคต่างๆ ของไทย ที่แตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย ภาษา อาหาร
	5. เสนอวิธีการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชีวิตประจำวัน	- ปัญหาและสาเหตุของการเกิดความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน - แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
ป.5	1. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี	- สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ - หน้าที่ของพลเมืองดี เช่น เคารพ เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย - คุณลักษณะของพลเมืองดี เช่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบ เสียสละ
	2. เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก	- เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเด็กในสังคมไทย - แนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก - การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย
	3. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย	- วัฒนธรรมไทย ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย - คุณค่าของวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต
	4. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	- ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น - ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตน - การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.6	1. ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน	◆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเช่น - กฎหมายจราจร - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายยาเสพติดให้โทษ - เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ อบต. อบจ. ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว
	2. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาและธำรงรักษาวัฒนธรรม อันดีงาม	◆ ความหมายและประเภทของวัฒนธรรม ◆ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาที่มีผลต่อตนเองและสังคมไทย ◆ แนวทางการธำรงรักษาวัฒนธรรมไทย
	3. แสดงออกถึงมารยาทไทยได้เหมาะสมถูกต้องกาลเทศะ	◆ ความหมายและสำคัญของมารยาทไทย ◆ มารยาทไทยและมารยาทสังคม เช่น การแสดงความเคารพ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับของส่งของ การรับประทานอาหาร การแสดงกิริยาอาการ การทักทาย การสนทนา การใช้คำพูด
	4. อธิบายคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย	◆ ประโยชน์และคุณค่าทางวัฒนธรรม ◆ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนภาคต่างๆ ในสังคมไทย ◆ แนวทางการรักษาวัฒนธรรม
	5. ติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เลือกเก็บและใช้ข้อมูล ข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม	◆ ข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แหล่งข่าวต่างๆ สถานการณ์จริง ◆ ประโยชน์จากการติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ◆ หลักการเลือกเก็บและใช้ข้อมูล ข่าวสาร จากสื่อต่างๆ รวมทั้งสื่อที่ไร้พรมแดน
ม.1	1. ปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล	◆ กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล - กฎหมายการคุ้มครองเด็ก - กฎหมายการศึกษา - กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค - กฎหมายลิขสิทธิ์ ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายการคุ้มครองสิทธิของบุคคล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. ระบุความสามารถของตนเอง ในการ ทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ	♦ บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ โดยเน้นจิตสาธารณะ เช่น เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสาธารณประโยชน์
	3. อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	♦ ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ♦ วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน
	4. แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	♦ วิธีปฏิบัติตนในการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น ♦ ผลที่ได้จากการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น
ม.2	1. อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ	♦ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว เช่น - กฎหมายเกี่ยวกับความสามารถของผู้เยาว์ - กฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน - กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก เช่น การหมั้น การสมรส การรับรองบุตร การรับบุตรบุญธรรม และมรดก ♦ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศ - กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร และกรอกแบบแสดงรายการ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา - กฎหมายแรงงาน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- กฎหมายปกครอง
	2. เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	◆ สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ◆ แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
	3. วิเคราะห์บทบาท ความสำคัญ และความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม	◆ บทบาท ความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมืองการปกครอง
	4. อธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน	◆ ความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
ม.3	1. อธิบายความแตกต่างของการกระทำ ความผิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง	◆ ลักษณะการทำความผิดทางอาญาและโทษ ◆ ลักษณะการทำความผิดทางแพ่งและโทษ ◆ ตัวอย่างการทำความผิดทางอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ◆ ตัวอย่างการทำความผิดทางแพ่ง เช่น การทำผิดสัญญา การทำละเมิด
	2. มีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน	◆ ความหมาย และความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ◆ การมีส่วนร่วมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยตามวาระและโอกาสที่เหมาะสม
	3. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม	◆ ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมสากล ◆ การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทยที่เหมาะสม ◆ การเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง	- ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ - สาเหตุปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทุจริต ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ - แนวทางการร่วมมือในการลดความขัดแย้งและการสร้างความสมานฉันท์
	5. เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก	ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้มีความสุข เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักมองโลกในแง่ดี สร้างทักษะทางอารมณ์ รู้จักบริโภคด้วยปัญญา เลือกรับ-ปฏิเสธข่าวและวัตถุต่างๆ ปรับปรุงตนเองและสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
ม.4-ม.6	1. วิเคราะห์และปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก	- กฎหมายเพ่งเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา เช่น ซื้อขาย ขายฝาก เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ กู้ยืมเงิน จำน่า จำนอง - กฎหมายอาญา เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย - กฎหมายอื่นที่สำคัญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน กฎหมายการรับราชการทหาร กฎหมายภาษีอากร กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค - ข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	- โครงสร้างทางสังคม - การจัดระเบียบทางสังคม - สถาบันทางสังคม - การขัดเกลาทางสังคม - การเปลี่ยนแปลงทางสังคม - การแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนาทางสังคม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศไทย และสังคมโลก	◆ คุณลักษณะพลเมืองดีของประเทศไทยและสังคมโลก เช่น - เคารพกฎหมาย และกติกาสังคม - เคารพสิทธิ เสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น - มีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - มีความรับผิดชอบต่องาน สังคม ชุมชน ประเทศไทยและสังคม - เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การปกครอง - มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม - มีคุณธรรมจริยธรรม ใช้เป็นตัวกำหนดความคิด
	4. ประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และเสนอแนวทางพัฒนา	◆ ความหมาย ความสำคัญ แนวคิดและหลักการของสิทธิมนุษยชน ◆ บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศในเวทีโลกที่มีผลต่อประเทศไทย ◆ สาระสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ◆ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ◆ ปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยและแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนา
	5. วิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากล	◆ ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรม ◆ ลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทยที่สำคัญ ◆ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ◆ ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมสากล ◆ แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดำรง ◆ วิธีการเลือกรับวัฒนธรรมสากล

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษา ไว้ซึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. บอกโครงสร้าง บทบาทและหน้าที่ของ สมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน	◆ โครงสร้างของครอบครัวและความสัมพันธ์ ของบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ◆ โครงสร้างของโรงเรียน ความสัมพันธ์ของ บทบาท หน้าที่ของสมาชิกในโรงเรียน
	2. ระบุบทบาท สิทธิ หน้าที่ของตนเองใน ครอบครัวและโรงเรียน	◆ ความหมายและความแตกต่างของอำนาจ ตามบทบาท สิทธิ หน้าที่ในครอบครัวและ โรงเรียน ◆ การใช้อำนาจในครอบครัวตามบทบาท สิทธิหน้าที่
	3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำ กิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียนตาม กระบวนการประชาธิปไตย	◆ กิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตยใน ครอบครัว เช่น การแบ่งหน้าที่ความ รับผิดชอบในครอบครัว การรับฟังและ แสดงความคิดเห็น ◆ กิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตยใน โรงเรียน เช่น เลือกหัวหน้าห้อง ประธาน ชุมนุม ประธานนักเรียน
ป.2	1. อธิบายความสัมพันธ์ของตนเอง และ สมาชิกในครอบครัวในฐานะเป็นส่วนหนึ่ง ของชุมชน	◆ ความสัมพันธ์ของตนเอง และสมาชิกใน ครอบครัวกับชุมชน เช่น การช่วยเหลือ กิจกรรมของชุมชน
	2. ระบุผู้มีบทบาท อำนาจในการตัดสินใจ ในโรงเรียน และชุมชน	◆ ผู้มีบทบาท อำนาจในการตัดสินใจ ในโรงเรียน และชุมชน เช่น ผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
ป.3	1. ระบุบทบาทหน้าที่ของสมาชิกของ ชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย	◆ บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน ◆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตาม กระบวนการประชาธิปไตย
	2. วิเคราะห์ความแตกต่างของ กระบวนการตัดสินใจในชั้นเรียน/ โรงเรียนและชุมชนโดยวิธีการออกเสียง โดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง	◆ การออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทน ออกเสียง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน/โรงเรียนและชุมชนที่เป็นผลจากการตัดสินใจของบุคคลและกลุ่ม	♦ การตัดสินใจของบุคคลและกลุ่มที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน - การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน เช่น การเลือกหัวหน้าห้อง การเลือกคณะกรรมการห้องเรียน - การเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน เช่น เลือก ♦ ประธานนักเรียน เลือกคณะกรรมการนักเรียน ♦ การเปลี่ยนแปลงในชุมชน เช่น การเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. อบจ.
ป.4	1. อธิบายอำนาจอธิปไตยและความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย	♦ อำนาจอธิปไตย ♦ ความสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
	2. อธิบายบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง	♦ บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง ทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง หลังการเลือกตั้ง
	3. อธิบายความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	♦ สถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย ♦ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย
ป.5	1. อธิบายโครงสร้าง อำนาจ หน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น	♦ โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และการปกครองพิเศษ เช่น พัทยา กทม. ♦ อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
	2. ระบุบทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น	♦ บทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น เช่นนายก อบต. นายกเทศมนตรี นายก อบจ. ผู้ว่าราชการ กทม.
	3. วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชน จะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	♦ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการสาธารณประโยชน์ในชุมชน
ป.6	1. เปรียบเทียบบทบาท หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล	♦ บทบาท หน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล
	2. มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ	♦ กิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. อภิปรายบทบาท ความสำคัญในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย	◆ การมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย ระเบียบ กติกา การเลือกตั้ง ◆ สอดส่องดูแลผู้มีพฤติกรรมกระทำความผิด การเลือกตั้ง และแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ◆ ตรวจสอบคุณสมบัติ ◆ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย
ม.1	1. อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันโดยสังเขป	◆ หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน
	2. วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอธิปไตยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน	◆ การแบ่งอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจอธิปไตยทั้ง 3 ฝ่าย คือนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ตามที่ระบุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน
	3. ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง	◆ การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่
ม.2	1. อธิบายกระบวนการในการตรากฎหมาย	◆ กระบวนการในการตรากฎหมาย - ผู้มีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย - ขั้นตอนการตรากฎหมาย - การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตรากฎหมาย
	2. วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทางการเมืองการปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยปัจจุบัน	◆ เหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครองของไทย ◆ หลักการเลือกข้อมูล ข่าวสาร
ม.3	1. อธิบายระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน	◆ ระบอบการปกครอง แบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน เช่น การปกครองแบบ ◆ เผด็จการ การปกครองแบบประชาธิปไตย ◆ เกณฑ์การตัดสินใจ
	2. วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย	◆ ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของการปกครองของไทย กับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย	◆ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย ◆ อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล ◆ บทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน ◆ ความจำเป็นในการมีรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย
	4. วิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข	◆ ประเด็น ปัญหาและผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย ◆ แนวทางการแก้ไขปัญหา
ม.4-ม.6	1. วิเคราะห์ปัญหาการเมืองที่สำคัญในประเทศไทย จากแหล่งข้อมูลต่างๆ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไข	◆ ปัญหาการเมืองสำคัญที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ◆ สถานการณ์การเมืองการปกครองของสังคมไทย และสังคมโลก และการประสานประโยชน์ร่วมกัน ◆ อิทธิพลของระบบการเมืองการปกครองที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
	2. เสนอแนวทางทางการเมืองการปกครองที่นำไปสู่ความเข้าใจ และการประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ	◆ การประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ เช่น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ ◆ การแลกเปลี่ยนเพื่อช่วยเหลือ และส่งเสริมด้านวัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม
	3. วิเคราะห์ความสำคัญและ ความจำเป็นที่ต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	◆ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข - รูปแบบของรัฐ - ฐานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	♦ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การตรวจสอบโดยองค์กรอิสระ การตรวจสอบโดยประชาชน

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	♦ สินค้าและบริการที่ซื้อขายในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ ยาสีฟัน ♦ สินค้าและบริการที่ได้มาโดยไม่ใช้เงิน เช่น มีผู้ให้หรือการใช้ของแลกของ ♦ สินค้าและบริการที่ได้มาจากการใช้เงินซื้อ ♦ ใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการให้คุ้มค่า
	2. ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม	♦ การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ♦ ประโยชน์ของการใช้เงินที่ไม่เกินตัว ♦ ประโยชน์ของการออม ♦ โทษของการใช้เงินเกินตัว ♦ วางแผนการใช้จ่าย
	3. ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด	♦ ทรัพยากรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ เสื้อผ้า อาหาร ♦ ทรัพยากรส่วนรวม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ นักเรียน ♦ สาธารณูปโภคต่าง ๆ ♦ วิธีการใช้ทรัพยากรทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างถูกต้อง และประหยัดและคุ้มค่า
ป.2	1. ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	♦ ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในครอบครัวและโรงเรียน เช่น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ดินสอและกระดาษที่ผลิตจากไม้ รวมทั้งเครื่องจักรและแรงงานการผลิต ◆ ผลของการใช้ทรัพยากรในการผลิตที่หลากหลายที่มีต่อราคา คุณค่าและประโยชน์ของสินค้าและบริการ รวมทั้งสิ่งแวดล้อม
	2. บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว	◆ การประกอบอาชีพของครอบครัว ◆ การแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม ◆ รายได้และรายจ่ายในภาพรวมของครอบครัว ◆ รายได้และรายจ่ายของตนเอง
	3. บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง	◆ วิธีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองอย่างง่าย ๆ ◆ รายการของรายรับที่เป็นรายได้ที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม ◆ รายการของรายจ่ายที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม
	4. สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม	◆ ที่มาของรายได้ที่สุจริต ◆ การใช้จ่ายที่เหมาะสม ◆ ผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้ ◆ การออมและผลดีของการออม ◆ การนำเงินที่เหลือมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือสาธารณกุศล
ป.3	1. จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต	◆ สินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่เรียกว่าปัจจัย 4 ◆ สินค้าที่เป็นความต้องการของมนุษย์อาจเป็นสินค้าที่จำเป็นหรือไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ◆ ประโยชน์และคุณค่าของสินค้าและบริการที่สนองความต้องการของมนุษย์ ◆ หลักการเลือกสินค้าที่จำเป็น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง	◆ ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค ◆ ใช้บัญชีรับจ่ายวิเคราะห์การใช้จ่ายที่จำเป็นและเหมาะสม ◆ วางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง ◆ วางแผนการแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม ◆ วางแผนการนำเงินที่เหลือจ่ายมาใช้อย่างเหมาะสม
	3. อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ	◆ ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค ◆ ความหมายของสินค้าและบริการ ◆ ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความหายากของทรัพยากรกับความต้องการของมนุษย์ที่มีไม่จำกัด
	3. อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ	◆ สินค้าและบริการที่มีอยู่หลากหลายในตลาดที่มีความแตกต่างด้านราคาและคุณภาพ ◆ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีมากมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ ผู้ขาย และ ตัวสินค้า เช่น ความพึงพอใจของผู้ซื้อ ราคาสินค้า การโฆษณา คุณภาพของสินค้า
ป.4	1. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ	◆ สิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค ◆ สินค้าและบริการที่มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพ ◆ หลักการและวิธีการเลือกบริโภค
	2. บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค	◆ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต เช่น การแต่งกาย การกินอาหาร การใช้จ่าย
	3. อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันของตนเอง	◆ ความหมายและประเภทของปัจจัยการผลิตประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุนและผู้ประกอบการ ◆ เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการ ◆ ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคาน้ำมัน วัตถุดิบ ◆ พฤติกรรมของผู้บริโภค
ป.5	1. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ	◆ ความหมายและประเภทของปัจจัยการผลิตประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุนและผู้ประกอบการ ◆ เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการ ◆ ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคาน้ำมัน วัตถุดิบ ◆ พฤติกรรมของผู้บริโภค

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		♦ ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือแหล่งผลิตสินค้าและบริการในชุมชน
	2. ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน	♦ หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ♦ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน เช่น การประหยัดพลังงานและค่าใช้จ่ายในบ้าน โรงเรียน การวางแผนการผลิตสินค้าและบริการเพื่อลดความสูญเสียทุกประเภท การใช้แก้ปัญหาท้องถิ่น ♦ ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการในชุมชน เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือโอท็อป
	3. อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์	♦ หลักการและประโยชน์ของสหกรณ์ ♦ ประเภทของสหกรณ์โดยสังเขป ♦ สหกรณ์ในโรงเรียน (เน้นฝึกปฏิบัติจริง) ♦ การประยุกต์หลักการของสหกรณ์มาใช้ในชีวิตประจำวัน
ป.6	1. อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ	♦ บทบาทของผู้ผลิตที่มีคุณภาพ เช่น คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีจรรยาบรรณ ความรับผิดชอบต่อสังคม วางแผนก่อนเริ่มลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลดความผิดพลาดและการสูญเสีย ฯลฯ ♦ ทักษะคติในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ♦ ประโยชน์ของการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ
	2. อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	♦ คุณสมบัติของผู้บริโภคที่ดี ♦ พฤติกรรมของผู้บริโภคที่บกพร่อง ♦ คุณค่าและประโยชน์ของผู้บริโภคที่รู้เท่าทันที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
	3. บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	♦ ความหมาย และความจำเป็นของทรัพยากร ♦ หลักการและวิธีใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ลดการสูญเสียทุกประเภท)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ วิธีการสร้างจิตสำนึกให้คนในชาติรู้คุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ◆ วางแผนการใช้ทรัพยากร โดยประยุกต์เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ และทันกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
ม.1	1. อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐกิจศาสตร์	◆ ความหมายและความสำคัญของเศรษฐกิจศาสตร์เบื้องต้น ◆ ความหมายของคำว่าทรัพยากรมีจำกัดกับความต้องการมีไม่จำกัด ความขาดแคลน การเลือกและค่าเสียโอกาส
	2. วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ	◆ ความหมายและความสำคัญของการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ◆ หลักการในการบริโภคที่ดี ◆ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภค ◆ ค่านิยมและพฤติกรรมของการบริโภคของคนในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งผลดีและผลเสียของพฤติกรรมดังกล่าว
	3. อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย	◆ ความหมายและความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรวมทั้งโครงการตามพระราชดำริ ◆ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต ◆ ความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย
ม.2	1. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม	◆ ความหมายและความสำคัญของการลงทุนและการออมต่อระบบเศรษฐกิจ ◆ การบริหารจัดการเงินออมและการลงทุนภาคครัวเรือน ◆ ปัจจัยของการลงทุนและการออมคือ อัตรา

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ดอกเบี้ย รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ เช่น ค่าของเงิน เทคโนโลยี การคาดเดาเกี่ยวกับอนาคต ◆ ปัญหาของการลงทุนและการออมในสังคมไทย
	2. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ	◆ ความหมาย ความสำคัญ และหลักการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ◆ สำรวจการผลิตสินค้าในท้องถิ่น ว่ามีการผลิตอะไรบ้าง ใช้วิธีการผลิตอย่างไร มีปัญหาด้านใดบ้าง ◆ มีการนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้ที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ ◆ นำหลักการผลิตมาวิเคราะห์การผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
	3. เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	◆ หลักการและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น ◆ ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น
	4. อภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค	◆ การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค ◆ กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ◆ การดำเนินกิจกรรมพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายในฐานะผู้บริโภค ◆ แนวทางการปกป้องสิทธิของผู้บริโภค
ม.3	1. อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ	◆ ความหมายและประเภทของตลาด ◆ ความหมายและตัวอย่างของอุปสงค์และอุปทาน ◆ ความหมายและความสำคัญของกลไกราคา และการกำหนดราคาในระบบเศรษฐกิจ ◆ หลักการปรับและเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	- สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม - วิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่นโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - แนวทางการแก้ไขและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
	3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์	- แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาในระดับต่าง ๆ - หลักการสำคัญของระบบสหกรณ์ - ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการและระบบของสหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
ม.4-ม.6	1. อภิปรายการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจ	- ระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน ผลดีและผลเสียของระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ - ตลาดและประเภทของตลาด ข้อดีและข้อเสียของตลาดประเภทต่าง ๆ - การกำหนดราคาตามอุปสงค์ และอุปทาน การกำหนดราคาในเชิงกลยุทธ์ที่มีในสังคมไทย - การกำหนดค่าจ้าง กฎหมายที่เกี่ยวข้องและอัตราค่าจ้างแรงงานในสังคมไทย - บทบาทของรัฐในการแทรกแซงราคา และการควบคุมราคาเพื่อการแจกจ่าย และจัดสรรในทางเศรษฐกิจ
	2. ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมของประเทศ	- การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของตนเอง และครอบครัว - การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ - ปัญหาการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา โดยการศึกษาวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ผ่านมา - การพัฒนาประเทศที่น่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการวางแผน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบัน
	3. ตระหนักถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ	♦ วิวัฒนาการของสหกรณ์ในประเทศไทย ♦ ความหมายความสำคัญ และหลักการของระบบสหกรณ์ ♦ ตัวอย่างและประเภทของสหกรณ์ในประเทศไทย ♦ ความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและประเทศ
	4. วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข	♦ ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชน ♦ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ♦ ตัวอย่างของการรวมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชน

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. อธิบายเหตุผลความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างสุจริต	♦ ความหมาย ประเภทและความสำคัญของการทำงาน ♦ เหตุผลของการทำงาน ♦ ผลของการทำงานประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อครอบครัวและสังคม ♦ การทำงานอย่างสุจริตทำให้สังคมสงบสุข
ป.2	1. อธิบายการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยวิธีต่าง ๆ	♦ ความหมายและความสำคัญของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ♦ ลักษณะของการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยไม่ใช้เงิน รวมทั้ง การแบ่งปัน การช่วยเหลือ ♦ ลักษณะการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยการใช้เงิน
	2. บอกความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย	♦ ความหมายและบทบาทของผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ผลิตและผู้บริโภคพอสังเขป

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ทำให้สังคมสงบสุข และประเทศมั่นคง
ป.3	1. บอกสินค้าและบริการที่รัฐจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน	◆ สินค้าและบริการที่ภาครัฐทุกระดับจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน เช่น ถนน โรงเรียน สวนสาธารณะ การสาธารณสุข การบรรเทาสาธารณภัย
	2. บอกความสำคัญของภาษีและบทบาทของประชาชนในการเสียภาษี	◆ ความหมายและความสำคัญของภาษีที่รัฐนำมาสร้างความเจริญและให้บริการแก่ประชาชน ◆ ตัวอย่างของภาษี เช่น ภาษีรายได้บุคคลธรรมดา ภาษีมูลค่าเพิ่ม ฯลฯ ◆ บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการเสียภาษี
	3. อธิบายเหตุผลการแข่งขันทางการค้า ที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง	◆ ความสำคัญและผลกระทบของการแข่งขันทางการค้าที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง
ป.4	1. อธิบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน	◆ อาชีพ สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิต ในชุมชน ◆ การพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชนทาง ด้านเศรษฐกิจ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย การกู้หนี้ยืมสิน ◆ การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยการใช้สิ่งของที่ผลิตในชุมชน
	2. อธิบายหน้าที่เบื้องต้นของเงิน	◆ ความหมายและประเภทของเงิน ◆ หน้าที่เบื้องต้นของเงินในระบบเศรษฐกิจ ◆ สกุลเงินสำคัญที่ใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ
ป.5	1. อธิบายบทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร	◆ บทบาทหน้าที่ของธนาคารโดยสังเขป ◆ ดอกเบี้ยเงินฝาก และดอกเบี้ยกู้ยืม ◆ การฝากเงิน / การถอนเงิน
	2. จำแนกผลดีและผลเสียของการกู้ยืม	◆ ผลดีและผลเสียของการกู้ยืมเงินทั้งนอกระบบและในระบบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		เช่น การเสียดอกเบี้ย การลงทุน การซื้อของ อุปโภคเพิ่มขึ้น ที่นำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เป็นต้น
ป.6	1. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาकार และรัฐบาล	◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาकार และรัฐบาล ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ อย่างสังเขป เช่นการแลก เปลี่ยนสินค้าและ บริการ รายได้และรายจ่าย การออมกับ ธนาकार การลงทุน ◆ แผนผังแสดงความสัมพันธ์ของหน่วย เศรษฐกิจ ◆ ภาษีและหน่วยงานที่จัดเก็บภาษี ◆ สิทธิของผู้บริโภค และสิทธิของผู้ใช้แรงงาน ในประเทศไทย ◆ การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดง ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ผลิต ผู้บริโภค และรัฐบาล
	2. ยกตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ภายในท้องถิ่น	◆ การรวมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจเพื่อประสาน ประโยชน์ในท้องถิ่น เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน
ม.1	1. วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความ แตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภท และธนาकारกลาง	◆ ความหมาย ประเภท และความสำคัญของ สถาบันการเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ ◆ บทบาทหน้าที่และความสำคัญของธนาकार กลาง ◆ การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และสถาบันการเงิน
	2. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพา อาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ ในประเทศ	◆ ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัย กันและกัน การแข่งขันกันทางเศรษฐกิจใน ประเทศ ◆ ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ประเทศ และเสนอ แนวทางแก้ไข
	3. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด	◆ ความหมายและกฎอุปสงค์ อุปทาน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	อุปสงค์และอุปทาน	♦ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน
	4. อภิปรายผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา	♦ ความหมายและความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญา ♦ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาพอสังเขป ♦ ตัวอย่างการละเมิดแห่งทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท
ม.2	1. อภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ	♦ ระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ
	2. ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย	♦ หลักการและผลกระทบการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย
	3. วิเคราะห์การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	♦ การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น น้ำมัน ป่าไม้ ทองคำ ถ่านหิน แร่ เป็นต้น
	4. วิเคราะห์การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อคุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิต และราคาสินค้า	♦ การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศ
ม.3	1. อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ	♦ บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ♦ บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เช่น การผลิตสินค้าและบริการสาธารณะที่เอกชนไม่ดำเนินการ เช่น ไฟฟ้า ถนน โรงเรียน - บทบาทการเก็บภาษีเพื่อพัฒนาประเทศของรัฐบาลในระดับต่าง ๆ - บทบาทการแทรกแซงราคาและการควบคุมราคาเพื่อการแจกจ่ายและการจัดสรรในทางเศรษฐกิจ ♦ บทบาทอื่นของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย
	2. แสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย และ	♦ นโยบาย และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	กิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อ บุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ	รัฐบาล
	3. อภิปรายบทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	♦ บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ♦ ลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ♦ กลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ
	4. อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด	♦ ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด ความหมายสาเหตุและแนวทางแก้ไขภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด
	5. วิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงาน และแนวทางแก้ปัญหา	♦ สภาพและสาเหตุปัญหาการว่างงาน ♦ ผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน ♦ แนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน
	6. วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ	♦ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ♦ สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ
ม.4-ม.6	1. อธิบายบทบาทของรัฐบาลด้านนโยบายการเงิน การคลังในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ	♦ บทบาทของนโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาลในด้าน - การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ - การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ - การรักษาดุลการค้าระหว่างประเทศ - การแทรกแซงราคาและการควบคุมราคา ♦ รายรับและรายจ่ายของรัฐที่มีผลต่องบประมาณ หนี้สาธารณะ การพัฒนาทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน - นโยบายการเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ และการใช้จ่ายของรัฐ - แนวทางการแก้ปัญหาการว่างงาน ♦ ความหมาย สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดจากภาวะทางเศรษฐกิจ เช่น เงินเฟ้อ เงินฝืด ♦ ตัวชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น GDP , GNP รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล ♦ แนวทางการแก้ปัญหาของนโยบายการเงิน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		การคลัง
	2. วิเคราะห์ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย	♦ วิวัฒนาการของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ของไทย ♦ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศ ♦ ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีต่อภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้าและบริการ ♦ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ♦ บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศในเวทีการเงินโลกที่มีผลกับประเทศไทย
	3. วิเคราะห์ผลดี ผลเสียของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ	♦ แนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ♦ บทบาทขององค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่สำคัญในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก เช่น WTO , NAFTA , EU , IMF , ADB , OPEC , FTA , APEC ในระดับต่าง ๆ เขตสื้เหลี่ยมเศรษฐกิจ ♦ ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่การพึ่งพา การแข่งขัน การขัดแย้ง และการประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ♦ ตัวอย่างเหตุการณ์ที่นำไปสู่การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ ♦ ผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ♦ ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่การพึ่งพาการแข่งขัน การขัดแย้ง และการประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1.บอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลาตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบสุริยคติที่ปรากฏในปฏิทิน ◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบจันทรคติในปฏิทิน ◆ ช่วงเวลาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เช้าวันนี้ ตอนเย็น
	2. เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น	◆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน เช่น รับประทานอาหารเช้า นอน เข้านอน เรียนหนังสือ เล่นกีฬา ฯลฯ ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา แสดงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
	3. บอกประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวโดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง	◆ วิธีการสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่าย ๆ ◆ การบอกเล่าประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างสั้น ๆ
ป.2	1. ใช้คำระบุเวลาที่แสดงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	◆ คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เช่น วันนี้ เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ เดือนนี้ เดือนหน้า เดือนก่อน ◆ วันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา อดีต ปัจจุบัน อนาคต แสดงเหตุการณ์ได้
	2. ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตของตนเองโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง	◆ วิธีการสืบค้นเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาพถ่าย ◆ สื่อบัตร ทะเบียนบ้าน ◆ ใช้คำที่บอกช่วงเวลาแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตตนเอง ◆ ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.3	1. เทียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	- ที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน เช่น พุทธศักราช คริสต์ศักราชอย่างสังเขป (ถ้าเป็นมุสลิมควรเรียนฮิจเราะห์ศักราชด้วย) - วิธีการเทียบ พ.ศ. เป็น ค.ศ. หรือ ค.ศ. เป็น พ.ศ. - ตัวอย่างการเทียบศักราช ในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ปีเกิดของนักเรียน เป็นต้น
	2. แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียน และชุมชนโดยระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	- วิธีการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียน และชุมชนโดยใช้หลักฐาน และแหล่งข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง - ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน
ป.4	1. นับช่วง เวลา เป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ	- ความหมายและช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ - การใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ เพื่อทำความเข้าใจช่วงเวลาในเอกสารเช่น หนังสือพิมพ์
	2. อธิบายยุคสมัยในการศึกษาประวัติของมนุษยชาติโดยสังเขป	- เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ - ยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย เช่น สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์
	3. แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น	- ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่แบ่งเป็นหลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง - ตัวอย่างหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นของตน - การจำแนกหลักฐานของท้องถิ่นเป็นหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย	♦ วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น ♦ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่างๆ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ อาวุธ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ♦ การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นโดยอ้างอิงหลักฐานที่หลากหลายด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเล่าเรื่องการเขียนอย่างง่าย ๆ การจัดนิทรรศการ
	2. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ อย่างมีเหตุผล	♦ การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น เช่น มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด เพราะสาเหตุใด และมีผลกระทบอย่างไร ♦ แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นเพื่อตอบคำถามดังกล่าว เช่น เอกสาร เรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ ♦ การใช้ข้อมูลที่พบเพื่อตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล
	3. อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	♦ ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสารต่างๆ ที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นกับข้อมูล เช่น หนังสือพิมพ์ บทความจากเอกสารต่างๆ เป็นต้น ♦ ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง ♦ สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลในท้องถิ่น
ป.6	1. อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ	♦ ความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับนักเรียน ♦ การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่น เช่น ความเป็นมาของภูมินามของสถานที่ในท้องถิ่น
	2. นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต	♦ ตัวอย่างหลักฐานที่เหมาะสมกับนักเรียนที่นำมาใช้ในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย สมัยรัตนโกสินทร์ เช่น พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ 4 หรือ รัชกาลที่ 5 กฎหมายสำคัญ ฯลฯ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		(เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) ◆ สรุปรายชื่อที่ได้จากหลักฐานทั้งความจริงและข้อเท็จจริง ◆ การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การจัดนิทรรศการ การเขียนรายงาน
ม.1	1. วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์	◆ ตัวอย่างการใช้เวลา ช่วงเวลาและยุคสมัยที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ◆ ความสำคัญของเวลา และช่วงเวลาสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ ◆ ความสัมพันธ์และความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต
	2. เปรียบศักราชตามระบบต่างๆที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	◆ ที่มาของศักราชที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ จ.ศ. / ม.ศ. / ร.ศ. / พ.ศ. / ค.ศ. และ ฮ.ศ. ◆ วิธีการเทียบศักราชต่างๆ และตัวอย่างการเทียบ ◆ ตัวอย่างการใช้ศักราชต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย
	3. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	◆ ความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ◆ ตัวอย่างหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย ทั้งหลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) เช่น ข้อความ ในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย เป็นต้น ◆ นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทยที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนเองในสมัยใดก็ได้ (สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์) และเหตุการณ์สำคัญในสมัยสุโขทัย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.2	1. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ	♦ วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ เช่น การศึกษาภูมิหลังของผู้ทำ หรือผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุ ช่วงระยะเวลา รูปลักษณ์ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ♦ ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง หรือหลักฐานสมัยอยุธยา (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3)
	2. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	♦ ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ในสมัยอยุธยา และธนบุรี (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) เช่น ข้อความบางตอน ในพระราชพงศาวดารอยุธยา / จดหมายเหตุชาวต่างชาติ
	3. เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ	♦ ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี ♦ การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความคิดเห็น รวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ♦ ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความทางประวัติศาสตร์
ม.3	1. วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์	♦ ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ สำหรับการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง
	2. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนสนใจ	♦ วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ♦ นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4 –ม. 6	1. ตระหนักถึงความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ	◆ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล ◆ ตัวอย่างเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์ที่มีปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) ◆ ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
	2. สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ	◆ ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยนำเสนอตัวอย่างที่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน ◆ คุณค่าและประโยชน์ของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ◆ ผลการศึกษาหรือโครงการทางประวัติศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. บอกความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเองกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย	◆ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของอดีตกับปัจจุบันที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวเด็ก เช่น การใช้ควาย ไถนา รถไถนา เตารีด ถนน เกวียน - รถอีแต๋น ◆ สาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ตามกาลเวลา
	2. บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน	◆ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การย้ายบ้าน การหย่าร้าง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		การสูญเสียบุคคลในครอบครัว
ป.2	1. สืบค้นถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน	♦ วิธีการสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย ๆ เช่น การสอบถามพ่อแม่ ผู้รู้ ♦ วิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การประกอบอาชีพ การแต่งกาย การสื่อสาร ประเพณีในชุมชนจากอดีต ถึงปัจจุบัน ♦ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน
	2. อธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน	♦ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชนทางด้านต่าง ๆ ♦ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน
ป.3	1. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชน	♦ ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยี การคมนาคม ความปลอดภัย ♦ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของชุมชน ทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยทางสังคม
	2. สรุปลักษณะที่สำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน	♦ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนของตนเองที่เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม
	3. เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับชุมชนอื่นๆ	♦ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน อื่น ๆ ที่มีความเหมือนและความต่างกับชุมชนของตนเอง
ป. 4	1. อธิบายการตั้งหลักแหล่งและพัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์โดยสังเขป	♦ พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย โดยสังเขป ♦ หลักฐานการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย โดยสังเขป
	2. ยกตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติ	♦ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทยโดยสังเขป

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป	◆ การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีนในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป ◆ อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ศาสนาและความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย อาหาร
	2. อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป	◆ การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทย เช่น อาหาร ภาษา การแต่งกายดนตรี โดยระบุลักษณะ สาเหตุและผล ◆ อิทธิพลที่หลากหลายในกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติต่อสังคมไทยในปัจจุบัน
ป.6	1. อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน	◆ ใช้แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของประเทศเพื่อนบ้าน ◆ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้าน โดยสังเขปเพื่อให้เข้าใจสภาพปัจจุบันของประเทศเหล่านั้น ◆ สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านของไทยในปัจจุบันโดยสังเขป ◆ ตัวอย่างความเหมือนและความต่างระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษา ศาสนา การปกครอง
	2. บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป	◆ ความเป็นมาของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป ◆ สมาชิกของอาเซียนในปัจจุบัน ◆ ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันโดยสังเขป
ม.1	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	◆ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านต่างๆ ◆ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	- ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - อิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยที่มีต่อการพัฒนาการของสังคมไทยในปัจจุบัน
ม.2	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่มีผลต่อการพัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
	2. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย	- ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย - อิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน
ม.3	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ในโลกโดยสังเขป	- ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆของโลก (ยกเว้นเอเชีย) ที่มีผลต่อการพัฒนาการโดยสังเขป - พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆของโลก (ยกเว้นเอเชีย)โดยสังเขป - อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกที่มีผลต่อการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก - ความร่วมมือและความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เช่น สงครามโลกครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 สงครามเย็น องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ
	2. วิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง	

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4-ม.6	1.วิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรมโบราณ และการติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตกที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก	♦ อารยธรรมของโลกยุคโบราณ ได้แก่ อารยธรรมลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส ไนล์ ฮวงโห สินธุ และอารยธรรมกรีก-โรมัน ♦ การติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก และอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีต่อกันและกัน ♦ เหตุการณ์สำคัญต่างๆที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน เช่น ระเบิดออตโตมัน สงครามครูเสด การฟื้นฟูศิลปวิทยาการ การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ การสำรวจทางทะเล การปฏิรูปศาสนา การปฏิวัติอุตสาหกรรม แนวคิดเสรีนิยม แนวคิดจักรวรรดินิยม แนวคิดชาตินิยม
	2. วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่างๆที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เข้าสู่โลกสมัยปัจจุบัน	
	3.วิเคราะห์ผลกระทบของการขยายอิทธิพลของประเทศในยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย	♦ การขยาย การล่าอาณานิคม และผลกระทบ ♦ ความร่วมมือและความขัดแย้งของมนุษยชาติในโลกคริสต์ศตวรรษที่ 20 ♦ สถานการณ์สำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เช่น - เหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 (Nine Eleven) - การขาดแคลนทรัพยากร - การก่อการร้ายและการต่อต้านการก่อการร้าย - ความขัดแย้งทางศาสนา
	4.วิเคราะห์สถานการณ์ของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21	

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	♦ ความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ที่สำคัญของชาติไทย ที่เป็นความภาคภูมิใจและการมีส่วนร่วมที่จะอนุรักษ์ไว้ ได้แก่

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ธงชาติ เพลงชาติ พระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์ ภาษาไทย อักษรไทย) ◆ การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี การเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ การเคารพศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ◆ เอกลักษณ์อื่น ๆ เช่น ศาสนา การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณีไทย เงินตรา แผนที่ ประเทศไทย อาหารไทย (อาหารไทยที่ ต่างชาติดูย่อง เช่น ต้มยำกุ้ง ผัดไทย)
	2. บอกสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่ง วัฒนธรรมในชุมชน	◆ ตัวอย่างของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน ที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น วัด ตลาด พิพิธภัณฑ์ มัสยิด โบสถ์คริสต์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ◆ คุณค่าและความสำคัญของแหล่ง วัฒนธรรมในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้
	3. ระบุสิ่งที่ตนรัก และภาคภูมิใจใน ท้องถิ่น	◆ ตัวอย่างสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจใน ท้องถิ่น เช่น สิ่งของ สถานที่ ภาษาถิ่น ประเพณี และวัฒนธรรม ฯลฯ ที่เป็น สิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน และเป็นรูปธรรม ชัดเจน ◆ คุณค่าและประโยชน์ของสิ่งต่างๆเหล่านั้น
ป.2	1. ระบุบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่น หรือประเทศชาติ	◆ บุคคลในท้องถิ่นที่ให้คุณประโยชน์ต่อการ สร้างสรรค์วัฒนธรรม และความมั่นคง ของท้องถิ่น และประเทศชาติ ในอดีต ที่ควรนําเป็นแบบอย่าง ◆ ผลงานของบุคคลในท้องถิ่นที่น่า ภาคภูมิใจ
	2. ยกตัวอย่างวัฒนธรรม ประเพณี และ ภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควร อนุรักษ์ไว้	◆ ตัวอย่างของวัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น การทำความเคารพ อาหารไทย ภาษาไทย ประเพณีสงกรานต์ ฯลฯ ◆ คุณค่าของวัฒนธรรม และประเพณีไทย ที่มีต่อสังคมไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ ภูมิปัญญาของคนไทยในท้องถิ่นของนักเรียน
ป.3	1. ระบุพระนามและพระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย	◆ พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ ◆ อาณาจักรไทยอื่นๆที่ผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช
	2. อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ ในรัชกาลปัจจุบัน โดยสังเขป	◆ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระบรมราชินีนาถโดยสังเขป
	3. เล่าวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ	◆ วีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ เช่น ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้านบางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ป.4	1. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป	◆ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป ◆ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยทางด้านการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจโดยสังเขป
	2. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย	◆ ประวัติ และผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหาธรรมราชา ที่ 1 (พระยาลิไทยโดยสังเขป)
	3. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยสุโขทัยที่น่าสนใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์	◆ ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย ศิลปกรรมสุโขทัย ที่ทำให้สุโขทัยได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ คุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดถึงปัจจุบันที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์
ป.5	1. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป	◆ การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา โดยสังเขป ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของอาณาจักรอยุธยา ◆ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา การเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ โดยสังเขป ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขาวบ้านบางระจัน ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยาโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม ◆ การกอบกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรีโดยสังเขป ◆ พระราชประวัติ และผลงานของพระเจ้าตากสินมหาราชโดยสังเขป ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรี โดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม
	2. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา	
	3. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ	
	4. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	
ป.6	1. อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป	◆ การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป ตามช่วงเวลาต่างๆ เช่น สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยปฏิรูปประเทศ และสมัยประชาธิปไตย ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญทางด้านต่างๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น
	2. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์	
	3. ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่างๆสมัยรัตนโกสินทร์	
	4. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช - สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท - พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ศิลปกรรม วรรณกรรม
ม.1	1. อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขป 2. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ 3. วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน	◆ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป ◆ รัฐโบราณในดินแดนไทย เช่น ศรีวิชัย ตามพรลิงค์ ทวารวดี ◆ รัฐไทยในดินแดนไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช สุพรรณภูมิ ◆ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก) ◆ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ◆ วัฒนธรรมสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย วรรณกรรม ประเพณีสำคัญ ศิลปกรรมไทย ◆ ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น การชลประทาน เครื่องสังคโลก ◆ ความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย
ม.2	1. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้านต่างๆ 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา 3. ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าว ต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา	◆ การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา ◆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา ◆ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ◆ การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และการกู้เอกราช ◆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคน และศิลปวัฒนธรรม

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		◆ การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 การกู้เอกราช และการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี ◆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี ◆ วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยและต่างชาติที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย เช่น - สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 - พระสุริโยทัย - พระนเรศวรมหาราช - พระนารายณ์มหาราช - สมเด็จพระเจ้าตากมหาราช - พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ดั่ง) - สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (บุญมา)
ม.3	1. วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆ	◆ การสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานีของไทย ◆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรีในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติ ◆ พัฒนาการของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ทางด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามช่วงสมัยต่างๆ ◆ เหตุการณ์สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีผลต่อการพัฒนาชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ 4 การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยวิเคราะห์สาเหตุปัจจัย และผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ ◆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา
	2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	
	3. วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย	
	4. วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย	

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		ชาติชาติไทยจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ◆ บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันในสังคมโลก
ม.4 – ม.6	1.วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย	◆ ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติไทย อาณาจักรโบราณในดินแดนไทย และอิทธิพลที่มีต่อสังคมไทยปัจจัยที่มีผลต่อการสถาปนาอาณาจักรไทยในช่วงเวลาต่างๆ สาเหตุและผลของการปฏิรูปการปกครองบ้านเมือง การเลิกทาส การเลิกไพร่ การเสด็จประพาสยุโรป และหัวเมืองสมัยรัชกาลที่ 5 แนวคิดประชาธิปไตย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 สมัยรัชกาลที่ 7 บทบาทของสตรีไทย
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย	
	3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน	
	4. วิเคราะห์ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย	◆ บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการพัฒนาชาติไทยในด้านต่างๆ เช่น การป้องกันและรักษาเอกราชของชาติ การสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย ◆ อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก และตะวันออกที่มีต่อสังคมไทย ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย เช่น - พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย - พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว - พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว - สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท - สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ - สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ - หม่อมราโชทัย หม่อมราชวงศ์กระต่าย อิศรางกูร - สมเด็จพระเจ้าบรมมหาราชศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) - บาทหลวงปา เลอแก้วซ์ - พระยาภิบาลไมตรี (Dr. Francis B. Sayre ดร.ฟรานซิส บี แซร์) - ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี - พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ◆ ปัจจัยและบุคคลที่ส่งเสริมสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมี ผลต่อสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช - สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ - สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี - สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
	5. วางแผนกำหนดแนวทางและการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยและ วัฒนธรรมไทย	◆ สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ◆ วิถีชีวิตของคนไทยในสมัยต่างๆ ◆ การสืบทอดและเปลี่ยนแปลงของ วัฒนธรรมไทย ◆ แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ ◆ วิธีการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน
ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตาม
กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. จำแนกสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	♦ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นที่บ้านและที่โรงเรียน
	2. ระบุความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่างๆ รอบตัว	♦ ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น ที่อยู่อาศัย บ้านของเพื่อนบ้าน ถนน ต้นไม้ ทุ่งนา ไร่ สวน ที่ราบ ภูเขา แหล่งน้ำ ♦ ทิศหลัก (เหนือ ตะวันออก ใต้ ตะวันตก) และ ที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
	3. ใช้แผนผังง่าย ๆ ในการแสดงตำแหน่งของสิ่งต่างๆในห้องเรียน	♦ แผนผังแสดงตำแหน่งสิ่งต่างๆในห้องเรียน
	4. สังเกตและบอกการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน	♦ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน เช่น กลางวัน กลางคืน ความร้อนของอากาศ ฝน-เมฆ-ลม
ป.2	1. ระบุสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน	♦ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน
	2. ระบุตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆที่ปรากฏในแผนที่ แผนที่รูปถ่าย และลูกโลก	♦ ตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆที่ปรากฏในแผนที่ แผนที่ รูปถ่าย และลูกโลก เช่น ภูเขา ที่ราบ แม่น้ำ ต้นไม้ ทะเล
	3. สังเกตและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์	♦ ความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ เช่น ข้างขึ้น ข้างแรม ฤดูกาลต่างๆ
ป.3	1. สืบหาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและ ชุมชนโดยใช้แผนที่ แผนที่ และรูปถ่าย เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง	♦ ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชน ♦ แผนที่ แผนที่ และรูปถ่าย ♦ ความสัมพันธ์ ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง
	2. วาดแผนที่เพื่อแสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน	♦ ตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน เช่น สถานที่ราชการ ตลาด โรงพยาบาล ไปรษณีย์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.4	1. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพ ในจังหวัดของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	◆ ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดตนเอง
	2. ระบุแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญ ในจังหวัดของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	◆ แหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด ของตน
	3. อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่ง ทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด	◆ ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อ แหล่ง ทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด
ป.5	1. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพ ในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	◆ ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตน
	2. อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อ แหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญ ในภูมิภาคของตน	◆ ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อ แหล่ง ทรัพยากรและสถานที่สำคัญ ในภูมิภาคของตน
ป.6	1. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพ ของประเทศไทย ด้วยแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม	◆ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ ภาพจากดาวเทียม) ที่แสดงลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย
	2. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติในประเทศไทย เพื่อเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ	◆ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติของประเทศไทย เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว วาตภัย สึนามิ ภัยแล้ง ดินถล่ม และโคลนถล่ม ◆ การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ
ม.1	1. วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย โดยใช้ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ สืบค้นข้อมูล	◆ ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขตของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย ◆ การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ ภาพจากดาวเทียมในการ สืบค้นลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	2. อธิบายพิกัดภูมิศาสตร์ (ละติจูด และลองจิจูด) เส้นแบ่งเวลา และเปรียบเทียบวัน เวลา ของโลก	◆ พิกัดภูมิศาสตร์ (ละติจูด และลองจิจูด) ◆ เส้นแบ่งเวลา ◆ การเปรียบเทียบวัน เวลาของโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	♦ สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
ม.2	1.วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา โดยใช้เครื่องมือ ทางภูมิศาสตร์ สืบค้นข้อมูล	♦ ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขตของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา ♦ การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น แผนที่รูปถ่ายทางอากาศ ภาพจากดาวเทียมในการ สืบค้น ลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	2. อธิบายมาตราส่วน ทิศและสัญลักษณ์	♦ การแปลความหมาย มาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์ในแผนที่
	3. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	♦ สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบ ในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
ม.3	1.วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ โดยเลือกใช้แผนที่เฉพาะเรื่องและเครื่องมือ ทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	♦ ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขตของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ ♦ การเลือกใช้แผนที่เฉพาะเรื่องและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูลลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้
	2. วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้	♦ สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบ ในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้
ม.4 – ม.6	1. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆ ของโลก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์	♦ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ (ประกอบด้วย 1. ธรณีภาค 2. บรรยากาศภาค 3. อุทกภาค 4. ชีวภาค) ของพื้นที่ใน ประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆ ของโลก ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ♦ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่ส่งผลต่อภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ
	2.วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพซึ่งทำให้เกิด ปัญหาและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆ ของโลก	♦ ปัญหาทางกายภาพและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ในประเทศและภูมิภาคต่างๆ ของโลก

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์และนำภูมิสารสนเทศมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพในชีวิตประจำวัน	◆ แผนที่และองค์ประกอบ ◆ การอ่านแผนที่เฉพาะเรื่อง ◆ การแปลความหมายรูปถ่ายทางอากาศและภาพจากดาวเทียม ◆ การนำภูมิสารสนเทศไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. บอกสิ่งแวดล้อมที่เกิดตามธรรมชาติที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ เช่น ภูมิอากาศมีผลต่อลักษณะ ที่อยู่อาศัยและเครื่องแต่งกาย
	2. สังเกตและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมเพื่อการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม	◆ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ◆ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติ ตนอย่างเหมาะสม
	3. มีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมที่บ้านและชั้นเรียน	◆ การปฏิบัติตนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในบ้านและห้องเรียน
ป.2	1. อธิบายความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	◆ ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในการดำเนินชีวิต
	2. แยกแยะและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดไปและที่ใช้แล้วหมดไปได้ อย่างคุ้มค่า	◆ ประเภททรัพยากรธรรมชาติ - ใช้แล้วไม่หมด เช่น อากาศ แสงอาทิตย์ - ใช้แล้วหมดไป เช่น แร่ ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ - สร้างทดแทนขึ้นใหม่ได้ เช่น น้ำ ดิน ป่าไม้ สัตว์ป่า ◆ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า
	3. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์	◆ ความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลกับการดำเนินชีวิต ของมนุษย์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อโรงเรียน ◆ การรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
ป.3	1. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน	◆ สิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน - สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ - สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น
	2. อธิบายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในการสนอง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และ การประกอบอาชีพ	◆ การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการดำเนิน ชีวิตของมนุษย์ เช่น การคมนาคม บ้านเรือน และการประกอบอาชีพในชุมชน ◆ การประกอบอาชีพที่เป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน
	3. อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษโดยมนุษย์	◆ ความหมายและประเภทของมลพิษ โดยมนุษย์ ◆ สาเหตุของการเกิดมลพิษที่เกิดจาก การกระทำของมนุษย์
	4. อธิบายความแตกต่างของลักษณะเมืองและ ชนบท	◆ ลักษณะของเมืองและชนบท เช่น สิ่งปลูกสร้าง การใช้ที่ดิน การประกอบอาชีพ
	5. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน	◆ ภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน
	6. มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชน ◆ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน
ป.4	1. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อ การดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด
	2. อธิบายการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัด และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง	◆ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัด และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง เช่น การตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่น
	3. นำเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด	◆ การจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด
ป.5	1. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพล ต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่น ของประชากรในภูมิภาคของตน	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่น ของประชากรในภูมิภาคของตน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. วิเคราะห์อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน	♦ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน
	3. นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายสิ่งแวดล้อม และ เสนอแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในภูมิภาคของตน	♦ ผลจากการรักษาและทำลายสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน ♦ แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน
ป.6	1. วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมในประเทศไทย	♦ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคม (ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม) ในประเทศไทย ♦ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
	2. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของ ประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน และผลที่เกิด ขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง	♦ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทย ♦ ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ที่มีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม (ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม) ของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน
	3. นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทาง ในการจัดการที่ยั่งยืนในประเทศไทย	♦ ผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ♦ แนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนโดยมีจิตสำนึกคุณค่า
ม.1	1. สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	♦ ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น พื้นที่เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ แหล่งประมง การกระจายของภาษาและศาสนา ในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	2. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	♦ ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคม ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	3. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	♦ ประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย ที่ยั่งยืน	♦ แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการ การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมใน ทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย ที่ยั่งยืน
ม.2	1. สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของ กิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมใน ทวีปยุโรป และ ทวีปแอฟริกา	♦ ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและ สังคม เช่น พื้นที่เพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ แหล่งประมง การกระจายของภาษาและ ศาสนา ในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	2. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและ ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของ กิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมใน ทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	♦ ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคม ที่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ทาง ประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในทวีปยุโรป และทวีป แอฟริกา
	3. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	♦ ประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้น ในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	4. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกาที่ ยั่งยืน	♦ แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการ จัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีป ยุโรป และทวีปแอฟริกาที่ยั่งยืน
ม.3	1. สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปอเมริกา เหนือ และทวีปอเมริกาใต้	♦ ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและ สังคม เช่น พื้นที่เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ แหล่งประมง การกระจายของภาษาและ ศาสนา ในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีป อเมริกาใต้
	2. วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและ ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของ กิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมใน ทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้	♦ ปัจจัยกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่ส่งผล ต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ทาง ประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในทวีปอเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้
	3. สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้	♦ ประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้น ในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติ และการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีป อเมริกาใต้ที่ยั่งยืน	♦ แนวทางการจัดการภัยพิบัติและ การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ที่ยั่งยืน
	5. ระบุความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลต่อ การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	♦ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ♦ ความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
ม.4 –ม.6	1. วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับกิจกรรมของมนุษย์ ในการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิตของท้องถิ่น ทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆ ของโลก และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อ การดำรงชีวิตของมนุษย์	♦ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับวิถีการดำเนินชีวิตภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ได้แก่ - ประชากรและการตั้งถิ่นฐาน (การกระจาย และการเปลี่ยนแปลงประชากร ชุมชนเมือง และชนบท และการกลายเป็นเมือง - การกระจายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (เกษตรกรรม อุตสาหกรรมการผลิต การบริการ และการท่องเที่ยว)
	2.วิเคราะห์สถานการณ์ สาเหตุ และผลกระทบ ของการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและ ภูมิภาคต่างๆ ของโลก	♦ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และภัยพิบัติ ♦ สาเหตุ และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆ ของโลก ♦ การจัดการภัยพิบัติ
	3.ระบุมাত্রการป้องกันและแก้ไขปัญหา กฎหมายและนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม บทบาทขององค์กร ที่เกี่ยวข้อง และการประสานความร่วมมือ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ	♦ มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศและ ระหว่างประเทศ ตามแนวทางการพัฒนาที่ ยั่งยืน ความมั่นคงของมนุษย์ และการบริโภคอย่างรับผิดชอบ ♦ กฎหมายและนโยบายด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		♦ บทบาทขององค์การ และการประสานความร่วมมือทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ
	4. วิเคราะห์แนวทางและมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	♦ แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ♦ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และการดำเนินชีวิตตามแนวทางการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
	5. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและ การดำเนินชีวิตตามแนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	♦ การแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตตามแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

รายวิชาที่เปิดสอน**รายวิชาพื้นฐาน**
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**รายวิชาพื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษา ป. 1 - ป. 6**

ส 11101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 11102	ประวัติศาสตร์ 1	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 12101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 12102	ประวัติศาสตร์ 2	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 13101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 13102	ประวัติศาสตร์ 3	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 14101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 14102	ประวัติศาสตร์ 4	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 15101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 15102	ประวัติศาสตร์ 5	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 16101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน	40	ชั่วโมง
ส 16102	ประวัติศาสตร์ 6	จำนวน	40	ชั่วโมง

รายวิชาพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษา ม. 1 - ม. 3

ส 21101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 1)	1.5 หน่วยกิต	จำนวน	60	ชั่วโมง
ส 21102	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 1)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน	20	ชั่วโมง
ส 21103	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 2)	1.5 หน่วยกิต	จำนวน	60	ชั่วโมง
ส 21104	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 2)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน	20	ชั่วโมง
ส 22101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 1)	1.5 หน่วยกิต	จำนวน	60	ชั่วโมง
ส 22102	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 1)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน	20	ชั่วโมง
ส 22103	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 2)	1.5 หน่วยกิต	จำนวน	60	ชั่วโมง
ส 22104	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 2)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน	20	ชั่วโมง
ส 23101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 1)	1.5 หน่วยกิต	จำนวน	60	ชั่วโมง
ส 23102	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 1)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน	20	ชั่วโมง

รายวิชาพื้นฐาน (ต่อ)
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ส 23103	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 2)	1.5 หน่วยกิต	จำนวน 60 ชั่วโมง
ส 23104	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 2)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน 20 ชั่วโมง

รายวิชาพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษา ม. 4 - ม. 6

ส 31101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 1)	1.0 หน่วยกิต	จำนวน 40 ชั่วโมง
ส 31102	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 1)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน 20 ชั่วโมง
ส 31103	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 2)	1.0 หน่วยกิต	จำนวน 40 ชั่วโมง
ส 31104	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 2)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน 20 ชั่วโมง
ส 32101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 1)	1.0 หน่วยกิต	จำนวน 40 ชั่วโมง
ส 32102	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 1)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน 20 ชั่วโมง
ส 32103	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 2)	1.0 หน่วยกิต	จำนวน 40 ชั่วโมง
ส 32104	ประวัติศาสตร์ (ภาคเรียนที่ 2)	0.5 หน่วยกิต	จำนวน 20 ชั่วโมง
ส 33101	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 1)	1.0 หน่วยกิต	จำนวน 40 ชั่วโมง
ส 33102	สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง) (ภาคเรียนที่ 2)	1.0 หน่วยกิต	จำนวน 40 ชั่วโมง

คำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน**คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน**

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 11101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล อภิปราย ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบเบื้องต้น ของศาสนา ประโยชน์ ประวัติศาสตร์ของศาสนา สรุปใจความสำคัญของคัมภีร์ ความคิดหลักของศาสนา สรุปหลักจริยธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ วิธีปฏิบัติ การใช้ภาษาเกี่ยวกับศาสนพิธี พิธีกรรมในวันสำคัญ คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยมีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ ความเสียสละ การเคารพสิทธิและหน้าที่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว กฎ กติกา ความหมาย ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ ทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ผลเสียการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางสังคม การสร้างสรรค์ สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางสังคม โดยใช้กระบวนการทางสังคม กระบวนการสืบค้น กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ สามารถดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทย และสังคมโลก สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป.1/1, ป.1/2, ป.1/3, ป.1/4

ส 1.2 ป.1/1, ป.1/2, ป.1/3

ส 2.1 ป.1/1, ป.1/2

ส 2.2 ป.1/1, ป.1/2, ป.1/3

ส 3.1 ป.1/1, ป.1/2, ป.1/3

ส 3.2 ป.1/1

ส 5.1 ป.1/1, ป.1/2, ป.1/3

ส 5.2 ป.1/1, ป.1/2, ป.1/3 , ป.1/4

รวมทั้งหมด 23 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 11101 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 วิชาสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เวลา 40 ชั่วโมง น้ำหนัก 1.0 หน่วยกิต
 สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	พระพุทธศาสนา	ส 1.1 ป.1/1	1.การศึกษาเกี่ยวกับพุทธประวัติ ศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิ พาน เพื่อให้ทราบถึงต้นกำเนิดและความเป็นมา ของพระพุทธศาสนา 2.การศึกษาประวัติศาสตร์ของศาสนาต่างๆ จะ ช่วยให้เข้าใจความเป็นมาของศาสนาต่างๆได้ดี ยิ่งขึ้น	2	4
2	แบบอย่างที่ดี	ส 1.1 ป.1/2	1.ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและ ข้อคิดประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างจะทำให้ได้หลักธรรมและข้อคิดที่สามารถ นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเพื่อให้เกิด ความสุขทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและ ประเทศชาติ	3	4
3	หลักธรรมนำ ความสุข	ส 1.1ป.1/3 ป.1/4	1.การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา จะส่งผลให้เกิดความสุข ความเจริญในชีวิต และ ทำให้ตนเอง ครอบครัว และสังคมมีความสุข	3	4
4	ชาวพุทธที่ดี	ส 1.2 ป.1/1 ป.1/2 ป.1/3	1.พุทธศาสนิกชนที่ดีนอกจากการนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการ ดำเนินชีวิตเราควรที่จะบำรุงพระพุทธศาสนาให้ คงอยู่และเจริญรุ่งเรืองต่อไปโดยการบำเพ็ญ ประโยชน์ ต่อวัดและศาสนสถานและแสดงตน เป็นพุทธมามกะ 2. ศาสนิกชนของแต่ละศาสนามีหน้าที่บำเพ็ญ ประโยชน์ต่อศาสนาที่ตนนับถือ	3	4
5	ความสัมพันธ์ ของสมาชิกใน ครอบครัวและ โรงเรียน	ส 2.1 ป.1/1 ป.1/2	1 การอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้นสมาชิกใน สังคมต้องปฏิบัติตนเป็นคนดีโดยเริ่มตั้งแต่การ ปฏิบัติตนเป็นคนดีของครอบครัวและโรงเรียนใน วัยเด็ก ซึ่งเป็นพื้นฐานในการใช้ชีวิตต่อไปใน อนาคต	2	2

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			2. คนทุกคนมีความสามารถในการในแต่ละด้านแตกต่างกันไปการใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่เพื่อกระทำ ความดีจะส่งผลให้ตนเองเป็นผู้มีจิตใจที่ดีเป็นที่ ชื่นชมจากผู้อื่นและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข		
6	สมาชิกที่ดีใน ครอบครัวและ โรงเรียน	ส 2.2 ป.1/1	1.ครอบครัว โรงเรียนประกอบด้วยสมาชิกที่ ดำรงชีวิตและประกอบกิจกรรมต่าง ๆร่วมกันซึ่ง แต่ละคนจะมีบทบาทและหน้าที่และสิทธิแตกต่าง กันไปการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และสิทธิ ตนเองได้อย่างเหมาะสมจะทำให้ทุกคนอยู่ ร่วมกันในครอบครัวและโรงเรียนได้อย่างมี ความสุข	3	2
7	การทำความดี	ส 2.1 ป.1/2	1.คนทุกคนมีความสามารถในการในแต่ละด้านแตกต่างกันไปการใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่เพื่อกระทำ ความดีจะส่งผลให้ตนเองเป็นผู้มีจิตใจที่ดีเป็นที่ ชื่นชมจากผู้อื่นและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข	2	3
8	ประชาธิปไตย ในครอบครัว และโรงเรียน	ส 2.2 ป.1/3	1.การปฏิบัติกิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียน โดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยเป็นการปลูกฝัง และวางพื้นฐานการใช้ชีวิตตามกฎระเบียบของ สังคมเพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข	3	5
9	สินค้าและ บริการใน ชีวิตประจำวัน	ส 3.1 ป.1/1 ป.1/3	1.ในการดำรงชีวิตประจำวัน เราต้องใช้สินค้าและ ใช้บริการซึ่งเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตการรู้จักใช้สินค้าและบริการอย่าง รู้คุณค่าจะทำให้ได้ใช้ประโยชน์ในการใช้มากที่สุด 2.ทรัพยากรเป็นสิ่งที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์เพื่อ การดำรงชีวิตประจำวันทรัพยากรบางชนิดที่ใช้ แล้วหมดไปเราจึงควรใช้อย่างประหยัดและให้เกิด ประโยชน์คุ้มค่าที่สุดเพื่อให้มีทรัพยากรไว้ใช้ต่อไป ในอนาคต	3	2
10	จ่ายเป็นออมได้ ไม่ขัดสน	ส 3.1ป.1/2	1. เงินมีความสำคัญในการใช้จ่ายเพื่อการ ดำรงชีวิตการใช้เงินอย่างเหมาะสมกับรายได้จะ ทำให้มีเงินเหลือเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น 2.การรู้จักเก็บออมเงินโดยการวางแผนการใช้จ่าย และสะสมเงินที่เหลือให้อยู่เสมอจะทำให้ตนเอง	3	5

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			และครอบครัวมีความมั่นคงมีเงินไว้ใช้จ่ายในอนาคต		
11	ทำงานดีมี ความสุข	ส 3.2ป.1/1	1.การทำงานมีทั้งประเภทที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และประเภทที่ก่อให้เกิดรายได้โดยการได้รับเงิน เป็นการตอบแทนจากการทำงานซึ่งการทำงานที่ สุจริตและไม่ก่อโทษหรือผลกระทบต่อผู้อื่นจะทำให้ เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งต่อตนเองครอบครัว และสังคม	3	2
12	สิ่งต่างๆรอบตัว	ส 5.1 ป.1/1 ส 5.2 ป.1/1	1.สิ่งต่างๆรอบตัวเราเรียกว่าสิ่งแวดล้อม 2.สิ่งแวดล้อมจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น 3.สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มี ความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตัวเรามีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและต้อง พึ่งพาอาศัยสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา	2	5
13	ตำแหน่งระยะ ทิศ และแผนผัง	ส 5.1 ป.1/2 ป.1/3	1.สิ่งต่าง ๆ มีตำแหน่งที่เป็นสมบัติติดตัวถ้าเป็น สิ่งมีชีวิต เรียกว่าที่อยู่ ถ้าเป็นสิ่งไม่มีชีวิตเรียกว่า ที่ตั้ง 2.สิ่งต่าง ๆ มีระยะกับสิ่งอื่น ๆ เสมอเช่นบ้านกับ โรงเรียนมีระยะทาง 2 กิโลเมตร ระยะใกล้หรือ ไกล มีความสัมพันธ์กับการเกิดเช้าหรือเร็วการมี หรือไม่มีการได้รับหรือไม่ได้รับ 3.สิ่งต่าง ๆ มีทิศเป็นสมบัติติดตัว ทิศหลักที่ใช้ เป็นสากล กำหนดตามดวงอาทิตย์ ได้แก่ ทิศ ตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ทิศมี ความสำคัญต่อการเดินทางและการกำหนด เป้าหมาย	4	7
14	สิ่งแวดล้อมกับ การเปลี่ยนแปลง	ส 5.1 ป.1/4 ส 5.2 ป.1/2 ป.1/3	1.แผนผัง สามารถแสดงห้องเรียนทั้งห้องให้เป็น กระดาดแผ่นเดียวได้ 2.แผนผัง บอกให้ทราบว่าสิ่งใดบ้าง รวมทั้ง ตำแหน่งระยะและทิศของสิ่งต่าง ๆ ว่ามี ความสัมพันธ์กันอย่างไร 3.ภูมิประเทศ ดิน แหล่งน้ำ สัตว์ป่าและ ภูมิอากาศ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติสิ่ง เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของ มนุษย์	4	4

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			4. ภูมิประเทศและภูมิอากาศ เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่สัมพันธ์กับมนุษย์ตลอดเวลา 5. ภูมิประเทศเป็นลักษณะธรรมชาติของแผ่นดินที่มนุษย์เกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์มากที่สุด 6. ภูมิอากาศเป็นลักษณะของธรรมชาติของสิ่งที่อยู่บนท้องฟ้าจะมีสภาพแตกต่างกันไปตามฤดูกาล 7. สิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งแวดล้อมล้วนมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน สิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา 8. การเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา ทำให้เราจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้านและโรงเรียนให้น่าอยู่ 9. เราสามารถมีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านและชั้นเรียนเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้โดยเริ่มจากเรื่องง่ายๆ ใกล้ๆ ตัว		
รวมระหว่างปี				40	70
ปลายปี				-	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 11102 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาและใช้ปฏิทินในการบอกวัน เดือน ปี ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีทั้งระบบสุริยคติและจันทรคติ คำที่แสดงช่วงเวลาเพื่อใช้เล่าเหตุการณ์ปัจจุบัน วันนี้ เดือนนี้ ตอนเช้า ตอนกลางวัน ตอนเย็น ตอนค่ำ และเรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น โดยใช้ทักษะการสังเกต การบอกเล่า การเชื่อมโยง เพื่อให้สามารถใช้เวลาตามปฏิทินแสดงเหตุการณ์ในปัจจุบันและใช้คำแสดงช่วงเวลาเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมสิ่งของเครื่องใช้หรือการดำเนินชีวิตของตนเองในสมัยปัจจุบัน กับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญของครอบครัวที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน โดยใช้ทักษะการสังเกต การใช้เหตุผล การเปรียบเทียบ การแยกแยะ การยกตัวอย่าง และการบอกเล่า เพื่อให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศึกษาความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ของชาติไทย ได้แก่ ธงชาติ เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี ภาษาไทย อักษรไทย มารยาทไทย อาหารไทย การแต่งกายแบบไทย วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามกาลเทศะ รวมทั้งรู้จักสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ป 1/1, ป 1/2, ป 1/3

ส 4.2 ป 1/1, ป 1/2

ส 4.3 ป 1/1, ป 1/2, ป 1/3

รวมทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัส ส 11102 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เวลา 40 ชั่วโมง/ปี จำนวน 1.0 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	วันเวลาและ เรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์	ส 4.1 ป.1/1, ป.1/2 ป.1/3	1.ชื่อ วัน เดือน ปีตามระบบสุริยคติ และ จันทรคติที่ปรากฏในปฏิทินช่วงเวลาใน ชีวิตประจำวัน 2.เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันใช้คำ บอกช่วงเวลาแสดงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 3. วิธีการสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนและ ครอบครัวอย่างง่าย ๆ และบอกเล่าประวัติความเป็น มาของตนเองและครอบครัว	14	20
2	การดำเนินชีวิต	ส 4.2 ป.1/1 ป.1/2	1.การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมสิ่งของ เครื่องใช้หรือการดำเนินชีวิตในอดีตและ ปัจจุบัน 2. สาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงของสิ่ง ต่างๆตามวันเวลา 3.เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การย้ายถิ่นฐาน	12	25
3	ชาติไทย	ส 4.3 ป.1/1 ป.1/2 ป.1/3	1 ความหมายสำคัญของสัญลักษณ์ที่ สำคัญของชาติไทยที่เป็นความภูมิใจและมีส่ว ร่วมที่จะอนุรักษ์ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์อื่นๆ เพลงชาติ ไทย ภาษาไทย อาหารไทย วัฒนธรรมประเพณี ไทย 2.แหล่งวัฒนธรรมในชุมชนรวมไปถึงคุณค่าและ ความสำคัญของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนใน ด้านต่าง เช่นแหล่งเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยว 3.สิ่งที่เป็นความภูมิใจในท้องถิ่นคุณค่าและ ประโยชน์ของสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งใกล้ตัวและเป็น รูปธรรมชัดเจน	13	25
รวมระหว่างปี				39	70
ปลายปี				1	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 12101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

สังเกต ศึกษาค้นคว้า การรวบรวมข้อมูล อภิปราย ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบเบื้องต้นของศาสนา ประวัติศาสนา ศาสดาของศาสนา คัมภีร์ และการใช้ภาษาของศาสนา รวบรวมหลักจริยธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว โรงเรียน และชุมชน หลักปฏิบัติการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ศาสนพิธี และพิธีกรรมในวันสำคัญของศาสนา การบริหารจัดการ การเจริญปัญญาเบื้องต้น ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว บทบาทหน้าที่ของ

ลักษณะทางกายภาพ องค์ประกอบของแผนผังแผนที่ ตำแหน่ง ระยะทิศทาง ทรัพยากรธรรมชาติ รู้คุณค่าของธรรมชาติ การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมทางสังคม การเปรียบเทียบประชากรกับสิ่งแวดล้อม การฝึกสังเกต สิ่งต่างๆรอบตัว โดยใช้กระบวนการสังคม กระบวนการสืบค้น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ สามารถดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทย และสังคมโลก สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป.2/1, ป.2/2, ป.2/3, ป.2/4, ป.2/5, ป.2/6, ป.2/7

ส 1.2 ป.2/1, ป.2/2

ส 2.1 ป.2/1, ป.2/2, ป.2/3, ป.2/4

ส 2.2 ป.2/1, ป.2/2

ส 3.1 ป.2/1, ป.2/2, ป.2/3, ป.2/4

ส 3.2 ป.2/1, ป.2/2

ส 5.1 ป.2/1, ป.2/2, ป.2/3

ส 5.2 ป.2/1, ป.2/2, ป.2/3 ,ป.2/4

รวมทั้งหมด 28 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 12101

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วิชาสังคมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	จำนวน คะแนน
1	ศาสนานำรู้	ส 1.1 ป.2/1, ป.2/2 ป.2/7	ศาสนาทุกศาสนาล้วนแต่มีความสำคัญ และเป็น เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้กระทำความดี ซึ่งศาสนิก ชนทุกคนพึงศึกษาประวัติศาสตร์ของศาสนาที่ตน นับถือ และนำแบบอย่างที่ดีไปเป็นแนวปฏิบัติตน	3	3
2	หลักธรรมนำ ความสุข	ส 1.1 ป.2/4	การเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรม โอวาท 3 ด้วยการไม่ทำชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้ บริสุทธิ์ ย่อมทำให้ ผู้ปฏิบัติดำเนินชีวิตไปในทาง ที่ถูกต้อง	4	7
3	เราทำความดี	ส 1.1 ป.2/3 ป.2/5	การปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ ตนนับถือ และการศึกษาการทำความดีของบุคคล จากตัวอย่างต่าง ๆ รวมทั้งเห็นคุณค่าของการทำ ความดีเหล่านั้น ช่วยให้พัฒนาดนเพื่อการอยู่ร่วม กันได้อย่างสงบสุขในสังคม	4	4
4	ชาวพุทธที่ดี	ส 1.1 ป.2/6 ส 1.2 ป.2/1 ป.2/2	ชาวพุทธที่ดีพึงปฏิบัติตนตามมรรยาทชาวพุทธ ศาสน พิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาได้ ถูกต้อง และสวดมนต์ แผ่เมตตาที่มีสติที่เป็นพื้นฐาน ของสมาธิ	3	5
5	กฎของการอยู่ ร่วมกัน	ส 2.1 ป.2/1 ป. 2/3 ป. 2/4	ข้อตกลง กฎระเบียบ กฎหมาย เป็นสิ่งที่กำหนด ขึ้นเป็นข้อปฏิบัติหรือข้อบังคับในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้คนจำนวนมากสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ ขัดแย้งกัน โดยจะต้องยอมรับความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของบุคคลอื่นที่แตกต่างกันโดย ปราศจากอคติ ตลอดทั้งต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพ ของตนเองและผู้อื่น	4	7
6	เด็กดีมีมรรยาท	ส 2.1 ป.2/2	การปฏิบัติตนตามมรรยาทไทยเกี่ยวกับความ เคารพ การยืน การเดิน การฟัง การทักทาย การ แต่งกายอย่างเหมาะสม ย่อมทำให้เป็นผู้ที่มี บุคลิกภาพที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม	3	6

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
7	ชุมชนของเรา	ส 2.2 ป.2/1 ป.2/2	สมาชิกทุกคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการช่วยเหลือในกิจกรรมของชุมชนการดำเนินงานในโรงเรียนและชุมชนจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ	3	6
8	สินค้าและบริการกับการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม	ส 3.1 ป. 2/1 ป.2/2 ป.2/3 ป.2/4	สินค้าและบริการล้วนมาจากทรัพยากรจึงควรใช้ให้เกิดประโยชน์ที่คุ้มค่ามากที่สุด การรู้ที่มาของรายได้และรู้จักบันทึกรายรับและรายจ่ายของครอบครัวทำให้วางแผนการใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสมกับรายได้ รวมทั้งสามารถเก็บออมเงินเพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็น	4	10
9	การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ	ส 3.2 ป.2/1 ป.2/2	การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการสามารถทำได้ทั้งใช้เงินเป็นสื่อกลางและไม่ใช้เงิน ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายต่างก็มีบทบาทสำคัญ และมีความสัมพันธ์กัน	3	6
10	สิ่งแวดล้อมรอบตัว	ส 5.1 ป.2/1 ส 5.2 ป.2/1 ป.2/2 ป.2/4	สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว และทรัพยากรธรรมชาติมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ดังนั้นทุกคนจึงควรใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดไปและที่ใช้แล้วหมดไปได้อย่างคุ้มค่า และมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน	3	7
11	ตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพ	ส 5.1 ป.2/2	การสำรวจหรือศึกษาเกี่ยวกับลูกโลก แผนที่แผนผัง และภาพถ่าย ซึ่งเป็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ในโลก	3	5
12	ความสัมพันธ์ของโลก ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์	ส 5.1 ป.2/3 ส 5.2 ป.2/3	โลก ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์มีความสัมพันธ์กันทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต่าง ๆ ของมนุษย์ส่งผลให้เกิดมลพิษ นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างกันของเมืองและชนบท	3	4
รวมระหว่างปี				40	70
ปลายปี				-	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ส 12102 ประวัติศาสตร์

เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

จำนวน 1.0 หน่วยกิต

รู้จักวันเวลาตามระบบสุริยคติและจันทรคติที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้ง การใช้คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต วันนี้ เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้, เดือนนี้ เดือนก่อน เดือนหน้า, ปีนี้ ปีก่อน ปีหน้า ในการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้ทักษะการสังเกต การสอบถาม เชื่อมโยง เรียงลำดับ การเล่าเรื่อง

รู้วิธีสืบค้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาพถ่าย สื่อบัตรทะเบียนบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ มาอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ และวิธีสืบค้นข้อมูลในชุมชนอย่างง่าย ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในชุมชนในด้านต่างๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน ทางด้านการประกอบอาชีพ การแต่งกาย การสื่อสาร ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน เข้าใจสาเหตุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ที่สืบค้นได้โดยใช้เส้นเวลา

ศึกษา สืบค้นประวัติและผลงานของบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือประเทศชาติ ในด้านการสร้างสรรค์วัฒนธรรม / การสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงโดยสังเขป รวมทั้งวัฒนธรรมไทย ประเพณีไทย และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้ การทำความเคารพแบบไทย ประเพณีไทย ศิลปะไทย ดนตรีไทย โดยใช้ทักษะการสืบค้นการสังเกต การอ่าน การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การใช้เหตุผล การอธิบาย และการนำเสนอ เพื่อให้เห็นคุณค่าและแบบอย่างการกระทำความดีของบรรพบุรุษที่ได้สร้างประโยชน์ให้ท้องถิ่นและประเทศ เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย และดำรงความเป็นไทย

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ป 2/1, ป 2/2

ส 4.2 ป 2/1, ป 2/2

ส 4.3 ป 2/1, ป 2/2

รวมทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด

โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้

วิชาประวัติศาสตร์ ส 12102

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

เวลา 40 ชั่วโมง

น้ำหนัก 1.0 หน่วยกิต

สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	จากวันวานสู่วัน พรุ่งนี้	ส 4.1 ป.2/1	คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน อนาคต และ วันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทิน ทำให้สามารถระบุ เวลา และลำดับ ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	4	10
2	ฉันเป็นใคร	ส 4.1 ป.2/2	การสืบค้นเรื่องราวของตนเองและครอบครัว จะต้องใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องยืนยัน และใช้เส้นเวลาลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน ครอบครัวหรือในชีวิตของตนเอง	6	12
3	ชีวิตที่ เปลี่ยนแปลง	ส 4.2 ป.2/1,ป.2/2	การสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของ ชุมชนตนจากอดีตถึงปัจจุบัน จะทำให้สามารถ อธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถี ชีวิตของคนในชุมชน	9	15
4	คนดีในท้องถิ่น	ส 4.3 ป.2/1	บุคคลที่ทำคุณประโยชน์ต่อท้องถิ่น และ ประเทศชาติ สมควรได้รับการยกย่องและควร นำมาเป็นแบบอย่างที่ดี	9	15
5	วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาที่น่า ภูมิใจ (1)	ส 4.3 ป. 2/2	การอนุรักษ์วัฒนธรรม และประเพณี เป็นหน้าที่ ของทุกคนที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่กับ สังคมไทยสืบต่อไป	8	10
6	วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาที่น่า ภูมิใจ (2)	ส 4.3 ป. 2/2	การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นหน้าที่ของทุก คนที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่กับสังคมไทย สืบต่อไป	3	8
รวมระหว่างปี				39	70
ปลายปี				1	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 13101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาประวัติความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ บอกความหมายความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ และบอกชื่อ สาวก ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนาอื่น ๆ บอกความสำคัญและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือบอกประโยชน์และปฏิบัติตนตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัว

ระบุบทบาทหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย วิเคราะห์ความแตกต่างของกระบวนการตัดสินใจในชั้นเรียน โรงเรียนและชุมชนโดยวิธีการออกเสียงโดยตรงและการเลือกตั้งตัวแทนออกเสียง จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง และอธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการที่รัฐจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน บอกความสำคัญของภาษีและบทบาทของประชาชนในการเสียภาษี อธิบายเหตุผลและการแข่งขันทางการค้าที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง

ศึกษาการใช้แผนที่ แผนที่และภาพถ่ายในการหาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เขียนแผนผังง่าย ๆ เพื่อแสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน บอกความสัมพันธ์ของลักษณะกายภาพกับลักษณะทางสังคมของชุมชน เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในชุมชนของอดีตถึงปัจจุบัน อธิบายการพึ่งพาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ในการสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และการประกอบอาชีพ อธิบายเกี่ยวกับมลพิษการก่อให้เกิดมลพิษ โดยมนุษย์

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป.3/1, ป.3/2, ป.3/3, ป.3/4, ป.3/5, ป.3/6, ป.3/7

ส 1.2 ป.3/1, ป.3/2, ป.3/3

ส 2.1 ป.3/1, ป.3/2, ป.3/3, ป.3/4

ส 2.2 ป.3/1, ป.3/2, ป.3/3

ส 3.1 ป.3/1, ป.3/2, ป.3/3

ส 3.2 ป.3/1, ป.3/2, ป.3/3

ส 5.1 ป.3/1, ป.3/2, ป.3/3

ส 5.2 ป.3/1, ป.3/2, ป.3/3, ป.3/4, ป.3/5

รวมทั้งหมด 31 ตัวชี้วัด

โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้

รหัสวิชา ส 13101 วิชาสังคมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เวลา 40 ชั่วโมง

น้ำหนัก 1.0 หน่วยกิต

สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ศาสนาของเรา	ส 1.1 ป.3/1 ป.3/2	พระพุทธรูปหรือศาสนาที่ตนนับถือมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมอันเกิดจากวัฒนธรรมการศึกษาพุทธประวัติและประวัติศาสดาของศาสนาอื่นย่อมทำให้ได้คุณธรรมอันเป็นแบบอย่างไปประยุกต์ปฏิบัติ	3	8
2	เครื่องยึดเหนี่ยวใจ	ส 1.1 ป.3/4 ป.3/5 ป.3/6 ป.3/7	การแสดงความเคารพพระรัตนตรัยและการปฏิบัติตนตามหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธรูปศาสนาอื่นย่อมทำให้การดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง การสวดมนต์ แผ่เมตตา การมีสติเป็นพื้นฐานของสมาธิ ศาสนิกชนทุกคนพึงปฏิบัติตนต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และ ศาสนบุคคลของศาสนาอื่นอย่างเหมาะสม	3	6
3	แบบอย่างที่ดี	ส 1.1 ป.3/3	การศึกษาประวัติสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่างย่อมทำให้ได้ข้อคิดและคติธรรมอันเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้	3	4
4	ชาวพุทธที่ดี	ส 1.2 ป.3/1 ป.3/2 ป.3/3	พุทธศาสนิกชนทุกคนพึงปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนา ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมวันสำคัญทางศาสนาและแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	3	4
5	วิถีชีวิตของเรา	ส 2.1 ป.3/1 ป. 3/2 ป.3/1 ป.3/4	การศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวท้องถิ่น การดำเนินชีวิตของผู้คนในแต่ละวัฒนธรรม ความสำคัญของวันหยุดราชการ ตลอดจนประวัติและผลงานของบุคคลที่ทำประโยชน์ให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น และคุณค่าของการทำความดีเยี่ยมเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม	3	4

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
6	หลักประชาธิปไตย	ส 2.2 ป.3/1 ป.3/2 ป.3/3	การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน เป็นผลจากการตัดสินใจของบุคคลและกลุ่มคน โดยวิธีการออกเสียงโดยตรงและตัวแทนออกเสียง นอกจากนั้นสมาชิกในชุมชนทุกคนยังต้องมีบทบาทหน้าที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย	5	5
7	สินค้าและบริการ กับ การดำรงชีวิต	ส 3.1 ป. 3/1	สินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ มีอยู่หลายประเภท ซึ่งจะต้องรู้หลักการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นก่อนตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า	5	6
8	การวางแผนการใช้ จ่ายเงินของตนเอง	ส 3.1 ป.3/2	ประชาชนทุกคนต้องรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินของตน และมีหน้าที่เสียภาษีให้แก่รัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อรัฐจะได้นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศ	3	5
9	การผลิตและการ แข่งขันทางการค้า	ส 3.1 ป.3/3	ทรัพยากรที่เรานำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ มีอยู่อย่างจำกัด การแข่งขันทางการค้ามีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง	3	5
10	สิ่งต่าง ๆ รอบตัว เรา	ส 5.1 ป.3/1 ป.3/2	แผนที่ แผนที่ และภาพถ่ายมีความสำคัญในการใช้หาข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในชุมชน แสดงที่ตั้งของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน นอกจากนั้นยังเป็นข้อมูลทำให้รู้ความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพกับลักษณะของสังคมของชุมชน	4	5
11	มนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม	ส 5.2 ป.3/1 ป.3/2 ป.3/3	สภาพแวดล้อมในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการพึ่งพาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในการสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และการประกอบอาชีพ กิจกรรม	5	8
		ป.3/4 ป.3/5	ต่าง ๆ ของมนุษย์ส่งผลให้เกิดมลพิษ นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างกันของเมืองและชนบท		
รวมระหว่างปี				40	70
ปลายปี				-	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 13102 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาความหมายและที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน ได้แก่ พุทธศักราช คริสต์ศักราช วิธีการเทียบคริสต์ศักราชกับพุทธศักราช และใช้ศักราชในการบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว ปีเกิดของผู้เรียน เหตุการณ์สำคัญของตนเอง และครอบครัว โดยใช้ทักษะการเปรียบเทียบ การคำนวณ การเชื่อมโยง การอธิบาย เพื่อให้มีพื้นฐานในการศึกษาเอกสารที่แสดงเหตุการณ์ตามกาลเวลา สามารถเรียง ลำดับเหตุการณ์ได้ถูกต้อง ว่าเหตุการณ์ใดเกิดก่อน เหตุการณ์ใดเกิดหลังอันเป็นทักษะที่จำเป็นในการศึกษาประวัติศาสตร์ ปัจจัยที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยทางสังคม เข้าใจพัฒนาการของชุมชน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข ร่วมอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย

ศึกษาพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ โดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ผู้สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ โดยใช้ทักษะการอ่าน และสอบถาม การฟัง การสรุปความ การเขียน การเล่าเรื่อง เพื่อให้เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย เกิดความรัก ความภูมิใจและเห็นแบบอย่างการเสียสละเพื่อชาติ และธำรงความเป็นไทย

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ป 3/1, ป 3/2, ป 3/3

ส 4.2 ป 3/1, ป 3/2

ส 4.3 ป 3/1, ป 3/2, ป 3/3

รวมทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด

โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้

รหัสวิชา ส 13102 รายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เวลา 40 ชั่วโมง น้ำหนัก 1.0 หน่วยกิต
 สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ศักราชในชีวิตประจำวัน	ส 4.1 ป.3/1	การเทียบศักราชตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้ลำดับเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง	3	6
2	เรื่องราวสำคัญของโรงเรียนและชุมชน	ส 4.1 ป.3/2	การสืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบขั้นตอน ช่วยให้สามารถลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชนได้สอดคล้องกับความเป็นจริง	5	10
3	ถิ่นฐานไทย (1)	ส 4.2 ป.3/1	ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคมมีผลต่อการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของชุมชน ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย	10	15
4	ถิ่นฐานไทย (2)	ส 4.2 ป.3/2	ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคมของแต่ละชุมชน	5	10
5	พระมหากษัตริย์ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย	ส 4.3 ป. 3/2	พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นพระมหากษัตริย์ที่ได้กอบกู้แผ่นดิน และสร้างสรรค์ความเจริญมั่นคง จนทำให้มีชาติไทยจนถึงปัจจุบัน	8	12
6	ร่มเกล้าชาวไทย	ส 4.3 ป. 3/2	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นศูนย์รวมใจของคนไทย ได้ทรงทำคุณประโยชน์ต่อสังคมไทยและประเทศชาติหลายประการ เพื่อประเทศชาติมั่นคงและคนไทยอยู่เย็นเป็นสุข	3	7

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
7	บรรพบุรุษไทย	ส 4.3 ป. 3/3	ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้าน บางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก และสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นบรรพบุรุษของไทย ที่ได้ปกป้องประเทศชาติให้เป็นเอกราชและ สร้างความมั่นคงของชาติไทย วีรกรรมของ บรรพบุรุษ เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตาม	6	10
รวมระหว่างปี				40	70
ปลายปี				-	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 14101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาประวัติความเป็นมาของศาสนา ศาสดา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ แสดงความเคารพพระรัตนตรัยและปฏิบัติไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์ และอธิบายประวัติศาสดาของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป

วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย อธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น เสนอวิธีการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชีวิตประจำวัน อธิบายอำนาจอธิปไตยและความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน และหน้าที่เบื้องต้นของเงิน

ศึกษาลักษณะทางกายภาพ การใช้แผนที่ ภาพถ่าย วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อธิบายการเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมในจังหวัดและระดับลักษณะสำคัญ ตำแหน่ง ระยะทางของแหล่งทรัพยากร ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิต ทักษะในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/3, ป.4/4, ป.4/5, ป.4/6, ป.4/7, ป.4/8

ส 1.2 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/3

ส 2.1 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/3, ป.4/4, ป.4/5

ส 2.2 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/3

ส 3.1 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/3

ส 3.2 ป.4/1, ป.4/2

ส 5.1 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/3

ส 5.2 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/3

รวมทั้งหมด 30 ตัวชี้วัด

โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้

รหัสวิชา ส 14101 รายวิชาสังคมศึกษา
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
 สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 เวลา 40 ชั่วโมง
 น้ำหนัก 1.0 หน่วยกิต

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา และพุทธประวัติ	ส 1.1 ป.4/1, ป.4/2 ป.4/8	1. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทย ส่วน ใหญ่นับถือ และมีความผูกพันอยู่กับวิถีชีวิต ของพุทธศาสนิกชน เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้พุทธศาสนิกชนทำความดีตามหลักธรรม ส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุข 2. พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาของ พระพุทธศาสนา การแสวงหาหนทางแห่งการ พ้นทุกข์ และ เผยแผ่พระพุทธศาสนาส่งผล ให้พุทธศาสนิกชนมีหลักธรรมที่ใช้สำหรับการ ดำรงชีวิต	2	4
2	หลักธรรมของ ศาสนา	ส 1.1 ป.4/4 ป.4/7	1. พระอรุณโกลกัสสปะ เป็นพุทธสาวกที่ได้รับ การยกย่องว่าเป็นผู้มีบิรวารมาก และช่วยใน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. ชาตกเป็นนิทานทางพระพุทธศาสนาที่เป็น เรื่องราวของพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ มีข้อคิด สอนใจที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ 3. พุทธศาสนิกชนตัวอย่างเป็นบุคคลที่นำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติใน การดำเนินชีวิต	2	4
3	เชื่อมั่นในการทำ ความดี	ส 1.1 ป.4/3, ป.4/5, ป.4/7	1. พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่เคารพสูงสุดของชาวพุทธ 2. ไตรสิกขา เป็นหลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อ พัฒนาตนเอง 3. โอวาท 3 เป็นหลักธรรมที่ถือเป็นหัวใจของ พระพุทธศาสนา คือ การไม่ทำความชั่ว การ ทำความดี 4. พุทธศาสนสุภาษิต เป็นคติธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่เป็นข้อคิดเพื่อให้นำไป ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	3	6

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			5. การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติจะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่าง สมานฉันท์ 6. การทำความดีของตนเอง บุคคลใน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตาม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะทำให้สังคม สงบสุข ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข		
4	ศาสนิกชนที่ดี	ส 1.1 ป 4/6 ส 1.2 ป.4/1 ป.4/2 ป 4/3	การปฏิบัติตามหน้าที่และมารยาทชาวพุทธ อย่างถูกต้อง และเหมาะสม เป็นการสืบทอด พระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป	3	2
5		ส 1.1 ป.4/6	การบริหารจิตและเจริญปัญญา เป็นการฝึกจิต ให้เกิดความสงบ มีสมาธิแน่วแน่อยู่กับสิ่งใด สิ่งหนึ่ง การบริหารจิตและเจริญปัญญา สามารถฝึกได้หลายวิธี เช่น สวดมนต์ ไหว้ พระ แผ่เมตตา ฝึกให้มีสมาธิในการทำ กิจกรรมต่าง ๆ	2	2
6	ศาสนพิธี	ส 1.2 ป.4/3	ศาสนพิธี เป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติให้ถูกต้องและ เหมาะสม เพื่อแสดงถึงความเคารพ และ ศรัทธาในพระรัตนตรัย	2	2
7	ประวัติศาสตร์ของ ศาสนาต่าง ๆ ที่คน ไทยนับถือ	ส 1.1 ป.4/8	ศาสดาเป็นผู้ก่อตั้งศาสนา ศาสดาของ พระพุทธศาสนา คือ พระพุทธเจ้า ศาสดาของ ศาสนาอิสลาม คือ นบีมุฮัมมัด ศาสดาของ ศาสนาคริสต์ คือ พระเยซู	3	3
8	การอยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุขตามวิถี ประชาธิปไตย	ส 2.1 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/5	1. การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตยจะช่วยให้สังคมมีความสุข 2. ผู้นำที่ดีควรมีความรับผิดชอบ และเป็น แบบอย่างที่ดีของสมาชิก ผู้ตามควรมีความ รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ถ้าผู้นำ และผู้ตามปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ งานที่ ทำจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี	2	5

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			3. ปัญหาความขัดแย้งเกิดได้จากหลายสาเหตุ การลดปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี จะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข		
9	สิทธิพื้นฐานของเด็ก	ส 2.1 ป.4/3	สิทธิของเด็กคือสิทธิที่เด็กพึงได้รับตามกฎหมาย คือ สิทธิที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะมีส่วนร่วม สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา	2	2
10	การเมืองการปกครองของไทย	ส 2.2 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/3	1. ชาตินิยมสถาบันพระมหากษัตริย์ มายาวนาน พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยพระองค์ทรงยึดหลักทศพิธราชธรรมในการปกครองประเทศ ส่งผลให้ชาติไทยเป็นชาติที่สงบสุขเรื่อยมา 2. ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด 3. การเลือกตั้งเป็นบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย	3	5
11	วัฒนธรรมไทย	ส 2.1 ป.4/4	วัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งดีงามที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาเพื่อแสดงถึงความเจริญงอกงาม คนไทยทุกคนจึงควรอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้อยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป	2	2
12	การเลือกซื้อสินค้าและบริการ	ส 3.1 ป.4/1, ป.4/2	1. ผู้บริโภคควรเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้รับความคุ้มค่า 2. ผู้บริโภคควรทราบสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนในการเลือกซื้อและใช้สินค้าและบริการได้อย่างถูกต้อง	2	5
13	เศรษฐกิจพอเพียงและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ	ส 3.1 ป.4/3 ส 3.2 ป.4/1	1. การนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจะทำให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและสามารถช่วยเหลือตนเองได้ 2. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนจะทำให้เศรษฐกิจในชุมชนมีการพัฒนาและเป็นการช่วยเหลือกันเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้	3	7

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
14	หน้าที่เบื้องต้นของ เงิน	ส 3.2 ป.4/2	1. เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า และบริการและใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย 2. การซื้อสินค้าหรือบริการระหว่างประเทศ จะใช้สกุลเงินที่แตกต่างกัน	2	4
15	การใช้แผนที่และ ภาพถ่ายเพื่อ การเรียนรู้จังหวัด	ส 5.1 ป.4/1, ป.4/2, ป.4/3	1. จังหวัดเป็นหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค ที่รวมเอาอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และชุมชน ต่างๆ เข้าด้วยกันทำให้มีอาณาเขตกว้างขวาง และมีสิ่งต่าง ๆ หลากหลายอยู่ภายในจังหวัด 2. สิ่งทั้งหลายภายในจังหวัด จะมีความสัม- พันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ เป็นเหตุและ ปัจจัยแก่การเกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลง 3. การศึกษาเรียนรู้จังหวัดจำเป็นต้องอาศัย เครื่องมือที่มีศักยภาพได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย ทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม ที่สามารถ แสดงข้อมูลและสาระทางพื้นที่ของจังหวัดได้	2	5
16	มนุษย์กับ สภาพแวดล้อมทาง กายภาพของชุมชน ในจังหวัด		1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ หิน แร่ ภูมิประเทศ ดิน น้ำ ภูมิอากาศ พืช สัตว์ ของ แต่ละจังหวัดทำให้การดำเนินชีวิตแตกต่างกัน 2. การรู้จักและเข้าใจระบบความสัมพันธ์ของ ลักษณะทางกายภาพ จะเป็นฐานคิดสำคัญใน การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของมนุษย์ ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข	3	9
17	การเปลี่ยนแปลงและ การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ ในจังหวัด	ส 5.2 ป.4/2, ป.4/3	1. การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม จะ ส่งผลต่อมนุษย์ทั้งในด้านบวก และด้านลบ 2. มนุษย์ต้องพึงพาอาศัย และใช้ประโยชน์ จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดเวลา รวมทั้งมนุษย์ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ ทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลง และ ท้ายที่สุดมนุษย์จะเป็นผู้รับผลจากการ เปลี่ยนแปลงดังกล่าว มนุษย์จึงต้องตระหนัก และมีส่วนร่วมดูแลรักษาให้สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติคงสภาพอยู่ได้ยาวนานที่ เรียกว่า การอนุรักษ์	3	3
รวมระหว่างปี				40	70
ปลายปี				-	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 14102 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาความหมาย วิธีการนับ และการใช้ช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ เสนอแนะการแบ่งยุคสมัยในทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติที่แบ่งเป็นสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ รวมทั้งช่วงสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ การสำรวจ การวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูล การจำแนก การตีความ เพื่อฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูลด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

ศึกษาประวัติศาสตร์เป็นมาของชาติไทยในสมัยสุโขทัยโดยสังเขป ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ และภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัยที่น่าภาคภูมิใจ เพื่อเข้าใจความเป็นมาของชาติไทยในสมัยสุโขทัย รวมทั้งวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย และบุคคลสำคัญในสมัยสุโขทัย เกิดความรักและความภูมิใจในความเป็นไทย ตระหนักถึงความพากเพียรพยายามของบรรพบุรุษไทยที่ได้ปกป้อง และสร้างสรรค์ความเจริญให้บ้านเมือง ตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อถึงปัจจุบัน

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ป 4/1, ป 4/2, ป 4/3

ส 4.2 ป 4/2, ป 4/2

ส 4.3 ป 4/1, ป 4/2, ป 4/3

รวมทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัส ส 14102 รายวิชาประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ระดับชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เวลา 40 ชั่วโมง

จำนวน 1.0 หน่วยกิต

สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	เวลาและ เหตุการณ์	ส 4.1 ป.4/1 ป.4/2 ป.4/3	1. การแบ่งยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ต้องอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่หลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง การนับช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ทำความเข้าใจช่วงเวลาปรากฏในเอกสาร	14	15
2	การตั้งถิ่น ฐานและ พัฒนาการ ของมนุษย์ ในดินแดน ไทย	ส 4. 2 ป.4/1 ป.4/2	1. ยุคหิน ยุคโลหะ เป็นยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคสมัยประวัติศาสตร์เป็นยุค ที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นหลักอ้างอิง เรื่องราวความเป็นมาของมนุษยชาติอย่างชัดเจน 2.การศึกษาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ยุคประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย จะทำให้ทราบพัฒนาการของมนุษย์ยุคประวัติศาสตร์และทราบความเป็นมาของชาติไทยได้ดียิ่งขึ้น	14	15
3	ความเป็นมา ของชาติไทย	ส 4.3 ป.4/1 ป.4/2 ป.4/3	1. พัฒนาการอาณาจักรสุโขทัยมีประวัติอันยาวนานมี บุคคลสำคัญ ๆ หลายท่านที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติหลายท่านอาทิ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหาธรรมราชาที่ 1 นอกจากนั้นยังมีภูมิปัญญาไทยที่มีคุณค่าที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์	11	10
รวมระหว่างปี				40	70
ปลายปี				-	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 15101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และหลักในการพัฒนาชาติไทย หรือประวัติศาสตร์ศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด อธิบายองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมทางศาสนา ศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา การปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และความสำคัญ ของการปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทหน้าที่และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชน อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ หลักการสำคัญ และประโยชน์ของสหกรณ์ บทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของ วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิต และใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3, ป.5/4, ป.5/5, ป.5/6, ป.5/7

ส 1.2 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3

ส 2.1 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3, ป.5/4

ส 2.2 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3

ส 3.1 ป.5/1, ป.5/2 , ป.5/3

ส 3.2 ป.5/1, ป.5/2

ส 5.1 ป.5/1, ป.5/2

ส 5.2 ป.5/1, ป.5/2 , ป.5/3

รวมทั้งหมด 27 ตัวชี้วัด

โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้

รหัสวิชา ส 15101 รายวิชาสังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ศาสนานำชีวิต	ส1.1 ป5/1 ส1.1 ป5/2 ส1.1 ป5/3	พระพุทธศาสนา เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นหลักในการพัฒนาชาติไทย พุทธประวัติเป็นการศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของพระพุทธเจ้าตั้งแต่เหตุการณ์หลังประสูติจนถึงโปรดพุทธบิดา พุทธกิจ พุทธสาวก และชาดก เพื่อนำไปเป็นหลักและแบบอย่างในการดำเนินชีวิต	3	5.25
2	การพัฒนาจิตตาม แนวทางของ พระพุทธศาสนา	ส1.1 ป5/4 ส1.1 ป5/6	การสวดมนต์ให้พระสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย แผ่เมตตา และการพัฒนาจิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นการฝึกจิตให้มีสติสัมปชัญญะ เกิดสมาธิและปัญญา (ดูในหน่วย 6 ของแผน)	3	5.25
3	หน้าที่ของการเป็น พลเมืองดี	ส2.1 ป5/1 ส2.1 ป5/2	พลเมืองดีจะต้องปฏิบัติตนตามสภาพบทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม	5	8.75
4	เศรษฐกิจพอเพียง	ส3.1 ป5/1 ส3.1 ป5/2	เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีจิตพอเพียง ด้านทุจริต	5	8.75
5	ภูมิภาคของเรา	ส5.1 ป5/1 ป5/2	แผนที่ เป็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เพื่อหาตำแหน่ง ระยะ และทิศของสิ่งต่างๆ ในภูมิภาคของตนเอง	4	7
6	สิ่งแวดล้อมที่มี อิทธิพลต่อการตั้ง ถิ่นฐานและการ ย้ายถิ่นฐาน	ส5.2 ป5/1	ภูมิลักษณะ เป็นลักษณะเด่นของภูมิภาคต่างๆ ที่ประกอบด้วยลักษณะทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม	3	5.25

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
7	หลักธรรมนำชีวิต	ส1.1 ป5/5 ส1.1 ป5/7	หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระ รัตนตรัย ไตรสิกขา หลักธรรมโอวาท 3 พุทธศาสนสุภาษิต และหลักธรรมเพื่อ พัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม เป็นหลัก คำสอนให้ทุกคนงดเว้นจากการทำความชั่ว ส่งเสริมการทำความดี และพัฒนาจิตใจ ให้บริสุทธิ์ด้วยตนเองและบุคคลอื่น มี ความละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริต	4	7
8	หน้าที่และ มารยาทของชาว พุทธ	ส1.2 ป5/1 ส1.1 ป5/2 ส1.2 ป5/3	หน้าที่ชาวพุทธ ต้องรู้จักการจัดพิธีกรรมที่ เรียบง่าย ประหยัด และมีประโยชน์ ถูกต้องตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา มารยาทของชาวพุทธเป็นการปฏิบัติตนให้ ถูกต้องเหมาะสม เพื่อจรรโลงวัฒนธรรมที่ ดีงามของพระพุทธศาสนา	3	5.25
9	การปกครองส่วน ท้องถิ่นของไทย	ส2.1 ป5/3 ส2.1 ป5/4 ส2.2 ป5/1 ส2.2 ป5/2 ส2.2 ป5/3	การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และ การปกครองพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา	3	5.25
10	สหกรณ์และ ธนาคาร	ส3.1 ป5/3 ส3.2 ป5/1 ส3.2 ป5/2	สหกรณ์ เป็นหลักการของกลุ่มบุคคลที่ ต้องการทำกิจกรรมร่วมกันโดยความสมัคร ใจ มีหลักประชาธิปไตย ศึกษาแก้ปัญหา ร่วมกัน และให้การช่วยเหลือซึ่งกันและ กัน ธนาคารเป็นสถาบันทางการเงินที่ ให้บริการรับฝากเงิน ถอนเงินและให้การ กู้ยืมเงิน รู้จักการคิดแยกแยะระหว่าง ผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ ส่วนรวม	4	7
11	สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติ และ การจัดการ สิ่งแวดล้อม	ส5.2 ป5/2 ป5/3	สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความสำคัญ ต่อการตั้งถิ่นฐาน และการย้ายถิ่นฐาน ของประชากร และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต และการสร้างสรรค์วัฒนธรรม	3	5.25
รวมระหว่างปี				40	70
ปลายปี				-	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 15102 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานหลากหลาย ด้วยการตั้งประเด็นคำถามทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ความเป็นมาของขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น รู้จักแหล่งข้อมูลหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในท้องถิ่น สามารถรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รู้จักวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลอย่างง่าย ๆ เข้าใจความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ แยกแยะความคิดเห็นกับข้อเท็จจริงที่อยู่ในข้อมูลได้ ศึกษาการเข้ามาและอิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย และจีน ในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป ได้แก่ การปกครอง การนับถือศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา อาหาร และการแต่งกาย ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งตะวันตกและตะวันออก

ศึกษาพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรี ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครอง พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจ โดยสังเขป ประวัติและผลงานบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3

ส 4.2 ป.5/1, ป.5/2

ส 4.3 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3, ป.5/4

รวมทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัส ส 15102 รายวิชาประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ระดับชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เวลา 40 ชั่วโมง

จำนวน 1.0 หน่วยกิต

สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ความเป็นมาของ ท้องถิ่น	ส4.1 ป5/1 ส4.1 ป5/2 ส4.1 ป5/3	การศึกษาประวัติศาสตร์ สามารถศึกษาได้จากหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่ปรากฏ ตามแหล่งข้อมูลในท้องถิ่นนั้นๆ มาตรวจสอบและนำเสนอความ เป็นมาของท้องถิ่นด้วยวิธีการ ต่างๆ	8	20
2	อาณาจักรอยุธยา	ส4.3 ป5/1 ส4.3 ป5/2 ส4.3 ป5/3 ส4.3 ป5/4	อยุธยาเป็นเมืองหลวงใน ประวัติศาสตร์ชาติไทย มีความ เจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และได้สืบทอดภูมิปัญญาให้แก่ ลูกหลานไทยได้สืบทอดจนถึง ปัจจุบัน	10	20
3	การสร้างสรรค์ อารยธรรม	ส4.2 ป5/1 ส4.2 ป5/2	อารยธรรมตะวันออกและอารย ธรรมตะวันตกมีอิทธิพลต่อ สังคมไทย ในด้านการนับถือ ศาสนา ด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านสถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และวรรณกรรม	8	15
4	อาณาจักรธนบุรี	ส4.3 ป5/1 ส4.3 ป5/3 ส4.3 ป5/4	อาณาจักรธนบุรี สถาปนา สืบเนื่องมาจากอาณาจักรอยุธยา มีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ เดียวที่ทรงครองราชย์ และมี ความเจริญรุ่งเรืองทางด้าน ภูมิปัญญาที่สืบต่อจากอาณาจักร อยุธยา	10	15
รวมระหว่างปี				36	70
ปลายปี				4	30
รวมตลอดทั้งปี				100	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ส 16101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำนวน 1.0 หน่วยกิต

สังเกต ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ อภิปรายสนทนาซักถาม แสดงความคิดเห็นรวบรวมข้อมูลสืบค้น ข้อมูลความสำคัญหลักธรรมพระรัตนตรัย ไตรสิกขา หลักธรรมโอวาท 3 ประวัติศาสดา ข้อคิดจากประวัติ สาวก ชาดก เรื่องเล่า ศาสนิกชนตัวอย่าง ศาสนพิธี สถานที่ในศาสนสถาน ศาสนิกชนที่ดี ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การบริหารจัดการและเจริญปัญญาวันสำคัญทางศาสนา

การกระทำที่แสดงถึงคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย สิทธิเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองตามสิทธิมนุษยชนบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง บรรทัดฐานทางสังคมและวัฒนธรรม สัญลักษณ์เอกลักษณ์ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่นอำนาจอธิปไตยและการมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย กฎหมายในชีวิตประจำวัน

การเลือกใช้ทรัพยากรที่มีผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อม การเพิ่มรายได้เงินออม จากการลงทุน สิทธิและการคุ้มครองผู้บริโภค เศรษฐกิจพอเพียงระบบสหกรณ์ การบริหาร ด้านการผลิต และการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ บทบาทการเงินและการบริการด้านการเงินต่างประเทศ การจัดเก็บภาษีการกักเงินจากต่างประเทศ

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป.6/1, ป.6/2, ป.6/3, ป.6/4, ป.6/5, ป.6/6, ป.6/7, ป.6/8, ป.6/9

ส 1.2 ป.6/1, ป.6/2, ป.6/3, ป.6/4

ส 2.1 ป.6/1, ป.6/2, ป.6/3, ป.6/4, ป.6/5

ส 2.2 ป.6/1, ป.6/2, ป.6/3

ส 3.1 ป.6/1, ป.6/2, ป.6/3

ส 3.2 ป.6/1, ป.6/2

ส 5.1 ป.6/1, ป.6/2

ส 5.2 ป.6/1, ป.6/2, ป.6/3

รวมทั้งหมด 31 ตัวชี้วัด

โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้

รหัสวิชา ส 16101 รายวิชาสังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต
 สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ศาสนาต่าง ๆ	ส1.1 ป6/1 ป6/2	ศาสนาทุกศาสนามีความสำคัญต่อผู้นับถือ การศึกษาประวัติของศาสนา และหลักธรรมคำสอนของศาสนาจะทำให้เกิดความศรัทธาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้	3	3
2	หลักธรรมนำ ความสุข	ส1.1 ป6/4 ป6/7 ป6/8	พระรัตนตรัยมีความสำคัญซึ่งทุกคนพึงแสดงความเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาและหลักธรรม โอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา ซึ่งจะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง	3	7
3	เรียนรู้สิ่งที่ดี	ส1.1 ป6/3 ป6/5 ป6/6	พุทธศาสนิกชนทุกคนควรนำคุณธรรมอันเป็นแบบอย่างของพุทธสาวก ชาดก ศาสนิกชนตัวอย่างไปประยุกต์ปฏิบัติ และพัฒนาจิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา	3	3
4	ศาสนิกชนที่ดี และศาสนพิธีน่ารู้	ส1.1 ป6/9 ส1.2 ป6/1 ป6/2 ป6/3 ป6/4	ศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาต่างก็มีลักษณะสำคัญ ศาสนิกชนพึงปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธีอย่างมีมารยาท ชาวพุทธทุกคนต้องแสดงตนเป็นพุทธมามกะ เข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	2	5
5	กิจกรรม ประชาธิปไตย	ส1.2 ป6/1 ป6/2 ป6/3	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาลต่างก็มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินและการบริหารส่วนท้องถิ่น ประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมประชาชนไทยในท้องถิ่นและประเทศ ใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคง การปกครองระบอบประชาธิปไตย	3	5

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
6	กฎหมายน่ารู้	ส2.1 ป6/1	กฎหมายเป็นข้อบังคับให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติ การปฏิบัติตามตามบทบัญญัติของกฎหมาย ย่อมทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้	2	5
7	วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง	ส2.1 ป6/2 ป6/3 ป6/4	วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จึงควรธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม และแสดงออกถึงมรดกไทยได้อย่างเหมาะสม	3	6
8	ข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์	ส2.1 ป6/5	การรับรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องเหมาะสมนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หลักในการเลือกรับจึงจะเกิดประโยชน์	3	3
9	ผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบและผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	ส3.1 ป6/1 ป6/2 ป6/3	ผู้ผลิตย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ผู้บริโภคต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง และบริโภคอย่างรู้เท่าทัน ทั้งนี้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคจะต้องใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน	3	9
10	ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ	ส3.2 ป6/1 ป6/2	หน่วยเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กันทั้งในระดับหน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ หน่วยรัฐบาล นอกจากนั้นผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคาร และรัฐบาลยังมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่นมีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น	3	6
11	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์	ส5.1 ป6/1	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ประกอบด้วยแผนที่ ภาพถ่ายชนิดต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการศึกษาและค้นคว้าลักษณะสำคัญและสังคมของประเทศ	3	4
12	ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย	ส5.1 ป6/1 ป6/2	ลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การศึกษาลักษณะทางกายภาพและภูมิลักษณะที่มีอิทธิพลต่อภูมิสังคมของประเทศไทยสามารถหาข้อมูลได้จากเครื่องมือทางภูมิศาสตร์	3	5

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการ เรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
13	ลักษณะทาง กายภาพกับ ปรากฏการณ์ทาง ธรรมชาติ	ส5.1 ป6/2	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ ทางกายภาพกับปรากฏการณ์ทาง ธรรมชาติ ทำให้เข้าใจการเกิด ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีผลต่อการ ดำรงชีวิต และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ อย่างปลอดภัย	3	3
14	มนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม	ส5.2 ป6/1 ป6/2 ป6/3	สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีความสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม การเปลี่ยนแปลง สภาพธรรมชาติในประเทศไทยจากอดีตถึง ปัจจุบัน ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อประชากร เศรษฐกิจ สังคม อาชีพและวัฒนธรรม จึง ควรมีแผนการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม	3	6
ระหว่างปี				40	70
ปลายปี				-	30
รวมทั้งหมด				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 16102 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง / ปี

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ และใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราว หรือเหตุการณ์สำคัญตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การตั้งประเด็นศึกษาเรื่องราวที่ตนสนใจ การสำรวจแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลาย การจัดทำโครงงานและการจัดนิทรรศการ เพื่อฝึกทักษะการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

ศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันโดยสังเขป เชื่อมโยงและเปรียบเทียบกับประเทศไทย ศึกษาความเป็นมา และความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์กับประเทศไทย เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครอง พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ โดยสังเขป ผลงานของบุคคลสำคัญ เพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย ตระหนักถึงความพากเพียรพยายามของ บรรพบุรุษที่ได้ปกป้อง และสร้างสรรค์ความเจริญให้บ้านเมืองตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อถึงปัจจุบัน

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ป 6/1, ป 6/2

ส 4.2 ป 6/1, ป 6/2

ส 4.3 ป 6/1, ป 6/2, ป 6/3, ป 6/4

รวมทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัส ส 16102 วิชาประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ระดับชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	การศึกษา ประวัติศาสตร์	ส4.1 ป6/1 ป6/2	การศึกษาประวัติศาสตร์ สามารถ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ใน การค้นคว้าข้อมูลจากหลักฐานที่ หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มี ความถูกต้อง และน่าเชื่อถือ	7	20
2	ประเทศเพื่อนบ้าน	ส4.2 ป6/1	ประเทศเพื่อนบ้านมีความ แตกต่างและความคล้ายคลึงกัน ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสภาพสังคม รวมทั้งทำเลที่ตั้ง และอาณาเขต ติดต่อ	9	20
3	ความร่วมมือในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียง ใต้	ส4.2 ป6/2	ประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ต่างก็มีความ เป็นมาและมีการรวมกลุ่มจัดตั้ง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์หลักร่วมกัน หลายด้าน รวมทั้งความสัมพันธ์ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	4	15
4	พัฒนาการของไทย สมัยรัตนโกสินทร์	ส4.3 ป6/1 ป6/2	พัฒนาการสมัยรัตนโกสินทร์ เป็น ช่วงเวลาชาติไทยนั้นมีปัจจัย หลายอย่างที่จะช่วยส่งเสริมความ เจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและ การปกครองของไทยมาจนถึง ปัจจุบัน	10	20
5	ผลงานของบุคคล สำคัญสมัย รัตนโกสินทร์	ส4.3 ป6/3	การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติและ ผลงานของบุคคลสำคัญสมัย รัตนโกสินทร์ เพื่อนำแบบอย่างไป ปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และ เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ	5	20

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
6	ภูมิปัญญาสมัย รัตนโกสินทร์	ส4.3 ป6/4	ศิลปกรรม วรรณกรรม เป็นภูมิ ปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ที่สืบทอด มาจากอดีต ซึ่งถือเป็น เอกลักษณ์ของชาติไทย คนรุ่น ปัจจุบันควรภาคภูมิใจในความ รุ่งเรือง และช่วยกันสืบทอด	5	15
รวมระหว่างปี				40	70
ปลายปี				-	30
รวมตลอดทั้งปี				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 21101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 60 ชั่วโมง (3 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1
จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษาและวิเคราะห์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย ในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย พุทธประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาวพุทธตัวอย่าง ชาดก พระรัตนตรัย หลักธรรมคำสอน พุทธศาสนสุภาษิต การบริหารจัดการและเจริญภavana หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งศาสนาที่ตนนับถือ พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือ

ศึกษาเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพและสังคมประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย เส้นแบ่งเขตเวลาของประเทศไทยกับทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย ความแตกต่างของเวลา ภัยธรรมชาติ และการระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย ศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ความร่วมมือระหว่างประเทศ อิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทำเลที่ตั้ง กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยทางกายภาพ และสังคมที่มีต่อการเคลื่อนไหวของเทคโนโลยี สินค้าและประชากรในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย

เพื่อให้รักการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีวิจารณญาณ รู้เท่าทันสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รู้จักตน มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูมิใจในความเป็นไทย รักชาติ รักท้องถิ่น และยึดหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือเป็นหลัก ในการดำเนินชีวิต ยึดมั่นในการทำมาหากิน และดำรงชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

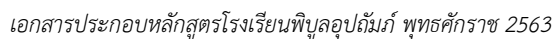
มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.1/1, ม.1/2, ม. 1/3, ม. 1/4, ม. 1/5

ส 5.1 ม.1/1, ม.1/2, ม.1/3

ส 5.2 ม.2/1, ม.2/2, ม.2/3, ม.2/4

รวมทั้งหมด 12 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 21101	วิชาสังคมศึกษา	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ภาคเรียนที่ 1
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	เวลา 60	ชั่วโมง	จำนวน 1.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30			

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	พระพุทธ	ส 1.1 ม.1/1 ส 1.1 ม.1/2 ส 1.1 ม.1/3 ส 1.1 ม.1/4 ส 1.1 ม.1/9 ส 1.1 ม. 1/10 ส 1.1 ม. 1/11 ส 1.1 ม.1/5	- การสังคายนา - การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย - ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น - ศาสนาประจำชาติ - สถาบันหลักของสังคมไทย - สภาพแวดล้อมที่กว้างขวางและครอบคลุมสังคมไทย - การพัฒนาตนและครอบครัว - สรรพและวิเคราะห์พุทธประวัติ - ประสูติ - เทวทูต 4 - การแสวงหาความรู้ - การบำเพ็ญทุกรกิริยา - พุทธสาวก พุทธสาวิกา - พระมหากัสสปะ - พระอุบาลี - อนาถบิณฑิกะ - นางวิสาขา - ชาดก - อัมพชาดก - ติตติรชาดก - ศาสนิกชนของศาสนาต่างๆ - มีการประพฤติปฏิบัติตนและวิธีการดำเนินชีวิตแตกต่างกันตามหลักความเชื่อและคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ	10	20

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- ประวัติและความสำคัญของวันธรรม สวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหนะ ระเบียบพิธี พิธีเวียน เทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสา- หบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ		
2	พระธรรม	ส 1.1 ม.1/5 ส 1.1 ม.1/6 ส 1.1 ม.1/7 ส 1.1 ม.1/8	- พระรัตนตรัย - พุทธคุณ 9 - อริยสัจ 4 - ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ชันธ์ 5 - ธาตุ 5 - สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม - ความหมายและคุณค่า - อบายมุข 6 - นิโรธ (ธรรมที่ควรรู้) - สุข 2 (กายิก , เจตสิก) - คิหิสุข - มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) - ไตรสิกขา - กรรณฐาน 2 - ปธาน 4 - โกศล 3 - มงคล 38 - ไม่คบคนพาล - คบบัณฑิต - บุชาผู้ควรบูชา - พุทธศาสนสุภาษิต - ยัม เว เสวติ ตาทิโส คบคนเช่นใดเป็นคนเช่นนั้น - อดทน อดทน อดทน จงเตือนตน ด้วยตน - นิสมม กรณิ เสยโย ใคร่ครวญก่อนทำจึงดี - ทูราวาสา ฆรา ทุกขา เรือนที่ครองไม่ดี นำทุกข์มาให้	10	20

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- โยนิโสมนสิการ - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม - วิธีคิดแบบคุณ-โทษและทางออก - สวตมมณฑ์แปลและแผ่เมตตา - วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการ บริหารจัดการและเจริญปัญญา การฝึก บริหารจัดการและเจริญปัญญาตามหลัก สติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ - นำวิธีการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน		
3	พระสงฆ์	ส 1.1 ม. 1/10 ส 1.1 ม. 1/11 ส 1.2 ม.1/1 ส 1.2 ม.1/2 ส 1.2 ม.1/3 ส 1.2 ม.1/4	- การปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่อศาสนิกชน อื่นในสถานการณ์ต่างๆ - ตัวอย่างบุคคลในท้องถิ่นหรือประเทศที่ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านศาสน สัมพันธ์หรือมีผลงานด้านศาสนสัมพันธ์ - การบำเพ็ญประโยชน์และบำรุงรักษาวัด - วิถีชีวิตของพระภิกษุ - บทบาทของพระภิกษุในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม การประพาดิตนให้เป็น แบบอย่าง - การเข้าพบพระภิกษุ - การแสดงความเคารพ การประนมมือ การไหว้ การกราบ การเคารพพระ รัตนตรัย การฟังเจริญพระพุทธรูป การฟังสวดพระอภิธรรม การฟังพระ ธรรมเทศนา - ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อเพื่อนตาม หลักพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตน นับถือ - การจัดโต๊ะหมู่บูชา แบบหมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 7 หมู่ 9 - การจัดรูปเทียน การจัดเครื่องประกอบ โต๊ะหมู่บูชา	10	15

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
4	พลเมืองดี ตามวิถี ประชา ธิปไตย	ส 2.1 ม.1/2 ส 2.1 ม.1/4 ส 2.2 ม.1/3	- บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อ สังคมและประเทศชาติ โดยเน้นจิต สาธารณะ เช่น เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มีส่วนร่วมและ รับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ รักษา สาธารณประโยชน์ - วิธีปฏิบัติตนในการเคารพในสิทธิของ ตนเองและผู้อื่น	10	15
5	กฎหมาย ใกล้ตัว	ส 2.1 ม.1/1 ส 2.2 ม.1/1 ส 2.2 ม.1/2	- กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล - กฎหมายการคุ้มครองเด็ก - กฎหมายการศึกษา - กฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค - กฎหมายลิขสิทธิ์ - ประโยชน์ของการปฏิบัติตนตาม กฎหมายการคุ้มครองสิทธิของบุคคล - หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้างและ สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราช อาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน - การแบ่งอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจ อริปไตยทั้ง 3 ฝ่าย คือ นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ตามที่ระบุใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ ปัจจุบัน	10	15
6	วิถีไทย	ส 2.1 ม.1/3	- ความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรม ของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความ เข้าใจผิดต่อกัน		10
รวมตลอดภาคเรียน				60	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 21102 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษา ความสำคัญและการแบ่งช่วงเวลาประวัติศาสตร์ไทย การใช้ศักราชที่ปรากฏในเอกสาร รวมทั้งความสัมพันธ์และความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต ความหมาย และความสำคัญ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ที่มีผลต่อการพัฒนาการด้านต่างๆ ของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีต่ออารยธรรมในดินแดนไทย ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆ โดยใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจและนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นของตนเองและเห็นคุณค่า เกิดความภูมิใจในความเป็นไทย

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ม.1/1, ม. 1/2, ม.1/3

ส 4.2 ม.1/1, ม. 1/2

รวมทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 21102 วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1
 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
 สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	ประวัติศาสตร์กาลเวลา และวิธีการทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.1/1 ส 4.1 ม.1/2 ส 4.1 ม.1/3	การแบ่งช่วงเวลา และการนับศักราชเป็นตัวเชื่อมโยงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มีความต่อเนื่อง ความรู้ที่ได้จากประวัติศาสตร์จะเป็นความรู้ที่แท้จริงได้ต้องผ่านกระบวนการไตร่ตรองอย่างเป็นระบบเป็นเหตุเป็นผล โดยอาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาค้นคว้า	8	20
สอบกลางภาคเรียน				-	10
2	พัฒนาการของรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ส 4.2 ม.1/1 ส 4.2 ม.1/2	ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีมนุษย์เข้ามาตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และได้มีการพัฒนาตนเองเรื่อยมา จนเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ที่เป็นรัฐ โดยอาศัยปัจจัยสำคัญด้านต่างๆ ประกอบกัน ซึ่งได้ส่งผลให้ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญที่สืบทอดเป็นมรดกโลกถึงชนรุ่นหลัง	12	40
สอบปลายภาค				-	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 21103 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 60 ชั่วโมง (3 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2
จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษาและวิเคราะห์การฝึกทักษะการเรียนรู้และดำเนินชีวิตโดยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางศาสนา สวดมนต์ แผ่เมตตาบริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยปัญญา ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย ในฐานะที่เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย พุทธประวัติ พุทธสาวกพุทธสาวิกา ชาวพุทธตัวอย่าง ชาดก พระรัตนตรัย หลักธรรมคำสอน พุทธศาสนสุภาษิต หน้าที่ชาวพุทธ มารยาทชาวพุทธ ศาสนพิธี และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ศึกษา วิเคราะห์ บทบาทหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ เคารพสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น หลักการ เจตนารมณ์โครงสร้างและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันโดยสังเขป บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอัยการรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

ศึกษา วิเคราะห์ ความหมายและความสำคัญของเศรษฐกิจศาสตร์ ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ ความเป็นมา หลักการและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน และกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาโดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก สามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

- ส 1.1 ม.1/6, ม.1/7, ม.1/8, ม.1/9, ม.1/10, ม.1/11
ส 1.2 ม.1/1, ม.1/2, ม.1/3, ม.1/4, ม.1/5
ส 2.1 ม.1/1, ม.1/2, ม.1/3, ม.1/4
ส 2.2 ม.1/1, ม.1/2, ม.1/3
ส 3.1 ม.1/1, ม.1/2, ม.1/3
ส 3.2 ม.1/1, ม.1/2, ม.1/3, ม.1/4

รวมทั้งหมด 25 ตัวชี้วัด

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาพอสังเขป - ตัวอย่างการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท		
9	การแลกเปลี่ยน การออมและ การลงทุน	ส 3.2 ม.1/1	- ความหมาย ประเภทและความสำคัญของสถาบันการเงินที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ - บทบาทหน้าที่และความสำคัญของธนาคารกลาง - การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภคและสถาบันการเงิน	10	15
10	เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์ เบื้องต้น	ส 5.1 ม.1/1 ส 5.1 ม.1/2 ส 5.2 ม.1/1 ส 5.2 ม.1/2	- เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (ลูกโลก แผนที่ แผนที่ภูมิ ฯลฯ) ที่แสดงลักษณะทางกายภาพและสังคมของประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย - เส้นแบ่งเวลาของประเทศไทยกับทวีปต่างๆ - ความแตกต่างของเวลามาตรฐานกับเวลาท้องถิ่น	12	20
11	ภูมิศาสตร์ เอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชีย- เนีย	ส 5.2 ม.1/3 ส 5.2 ม.1/4	- ทำเลที่ตั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย เช่น ศูนย์กลางการค้าคมนาคม - ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของความคิดเทคโนโลยีสินค้า และประชากรในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	10	15
12	การเปลี่ยนแปลงทาง ธรรมชาติ	ส 5.1 ม.1/3 ส 5.2 ม.1/1 ส 5.2 ม.1/2	- ภัยธรรมชาติและการระงับที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย - การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมในทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย - การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม - แนวทางการใช้ทรัพยากรของคนใน		

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			ชุมชนให้ใช้ได้นานขึ้น โดยมีจิตสำนึก รู้คุณค่าของทรัพยากร -แผนอนุรักษ์ทรัพยากรในทวีปเอเชีย - ความร่วมมือระหว่างประเทศในทวีป เอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนียที่มี ผลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	8	15
รวมตลอดภาคเรียน				60	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 21104 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาค้นคว้า ข้อมูลทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัย วิเคราะห์พัฒนาการ อิทธิพลของวัฒนธรรม ตะวันตกและตะวันออก ที่มีผลต่อคนไทยในยุคก่อนสุโขทัยและสมัยสุโขทัย ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสมัย สุโขทัย และสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษาผลงานของบุคคลสำคัญ ที่มีผลกระทบต่อประวัติศาสตร์ โดยใช้ กระบวนการคิดรวบยอด กระบวนการกลุ่ม การคิด วิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลและจัดระบบข้อมูลอย่างเป็น ระบบ

เพื่อให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุ รักประเทศชาติ รักท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญของเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ รู้เท่าทันสถานการณ์ ภูมิใจในความเป็นไทย สำนึกความเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ รู้จักตนเอง ศรัทธาและเทิดทูนในบุคคลสำคัญของไทย

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.3 ม.1/1, ม. 1/2, ม.1/3

รวมทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 21104 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
3	ความเป็นมาและการตั้งหลักแหล่งในดินแดนประเทศไทย	ส 4.3 ม.1/1	จากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการตั้งหลักแหล่งและค้าขาย อีกทั้งยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติของดินแดนประเทศไทย ส่งเสริมให้มนุษย์หลายเผ่าพันธุ์เข้ามาตั้งหลักแหล่ง เกิดการผสมผสานด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม สืบเนื่องต่อมาถึงรัฐไทย โดยแบ่งออกเป็นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ อารยธรรมโบราณในดินแดนประเทศไทยก่อนตั้งรัฐไทย มีอิทธิพลต่อความเจริญและพัฒนาการของอารยธรรมไทย	10	30
สอบกลางภาคเรียน				-	10
4	อาณาจักรสุโขทัย	ส 4.3 ม.1/1 ส 4.3 ม.1/2 ส 4.3 ม.1/3	ชนชาติไทยได้ตั้งถิ่นฐานและพัฒนาขึ้นเป็นรัฐไทยก่อนการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย และเมื่ออาณาจักรสุโขทัยได้สถาปนาขึ้นภายใต้การปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงก็ได้สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้เกิดขึ้นแก่ดินแดนในประเทศไทยโดยอาศัยปัจจัยต่างๆ เป็นตัวประกอบที่สำคัญ ความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรสุโขทัยในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมได้รับการพัฒนาและสืบทอดเรื่อยมาจนกลายเป็นรากฐานอารยธรรมไทยในปัจจุบัน	10	30
สอบปลายภาค				-	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 22101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 60 ชั่วโมง (3 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1
จำนวน 1.5 หน่วยกิต

อธิบายการเผยแพร่พุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธรูปที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ความสำคัญของพระพุทธรูปในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์และมรดกของชาติ การพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม พุทธประวัติหรือประวัติศาสตร์ของศาสนาที่ตนนับถือ การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และ ศาสนิกชนตัวอย่าง

ศึกษาวิเคราะห์การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวมและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทวีปยุโรปและแอฟริกา รวมทั้งการอนุรักษ์ ปัญหา ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่อประเทศไทย โดยใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูล ทักษะการใช้อุปกรณ์ทางด้านภูมิศาสตร์

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการรวบรวมและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา การเปลี่ยนแปลงประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของทวีปยุโรปและแอฟริกา รวมทั้งวิเคราะห์แนวทางการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา อย่างยั่งยืน

มาตรฐานตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.2/1, ม.2/2, ม.2/3, ม.2/4, ม.2/5, ม.2/6

ส 1.2 ม.2/1, ม.2/2, ม.2/3, ม.2/4, ม.2/5

ส 5.1 ม.2/1, ม.2/2,

ส 5.2 ม.2/1, ม.2/2, ม.2/3 , ม. 2/4

รวมทั้งหมด 17 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 22101 วิชาสังคมศึกษา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ภาคเรียนที่ 1

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม

เวลา 60

ชั่วโมง

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

สัดส่วนคะแนน ระหว่างปีการศึกษา : ปลายปี = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ประวัติและ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา	ส 1.1 ม.2/1	- การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน - ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน - ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น - รากฐานของวัฒนธรรม - เอกลักษณ์และมรดกของชาติ - ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	6	10
2	พุทธประวัติ พระสาวกและ ชาดก	ส 1.1 ม.2/5 ส 1.1 ม.2/6	- สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ - การผจญมาร - การตรัสรู้ - การสั่งสอน - พระสารีบุตร - พระโมคคัลลานะ - นางขุชชุตตรา - พระเจ้าพิมพิสาร - มิตตวินทุกชาดก - ราโชวาทชาดก	6	10
3	พระไตรปิฎก และหลักธรรม ทางพระพุทธ ศาสนา	ส 1.1 ม.2/7 ส 1.1 ม.2/8 ส 1.1 ม. 2/11	- โครงสร้างและสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรม	6	10

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- พระรัตนตรัย - ธรรมคุณ 6 - อริยสัจ 4 - ทุกข์ - ชันธ 5 - आयตนะ - สมุทัย - หลักกรรม - สมบัติ 4 - วิบัติ 4 - อกุศลกรรมบถ 10 - อบายมุข 6 - นิโรธ - สุข 2 - มรรค - บุญพนิมิต - มัชฌิมาปฏิปทา - ตรุณขธรรม 6 - กุลจิรัฏฐติธรรม 4 - กุศลกรรมบถ - สติปัฏฐาน 4 - มงคล 38 - ประพัตติธรรม - เว้นจากความชั่ว - เว้นจากการดื่มน้ำเมา - พุทธศาสนสุภาษิต - กมมุนา วัตตติ โลโก - สัตวโลกย่อมเป็นไปตามกรรม - กลยาณการี กลยาณ ปาปการี - จ ปาปกั ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว - สุโข ปุณณุตส อจจโย - การสั่งสมบุญนำสุขมาให้ - ปุชโก ลมเต ปุชั วนทโก - ปฏิวณทน ผู้บูชาเขาย่อมได้รับ - การบูชาตอบ ผู้ไหว้เขาย่อม - ได้รับการไหว้ตอบ - การปฏิบัติตนตามหลักธรรม		

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
4	การบริหารจิต และการเจริญ ปัญญา	ส 1.1 ม.2/9 ส 1.1 ม. 2/10	- พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธีคือ วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรมและวิธีคิดแบบบรรลธรรมสัมพันธ์ - สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา - รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ - วิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาใช้ชีวิตประจำวัน	6	10
5	หน้าที่ชาวพุทธ และมารยาท ชาวพุทธ	ส 1.2 ม.2/1 ส 1.2 ม.2/2	- การเป็นลูกที่ดีตามหลักทศเปื้องหน้าในทิศ 6 - การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) - มารยาทของผู้เป็นแขก - ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธีปฏิบัติต่อพระภิกษุ การยืน การให้ที่นั่ง การเดินสวน การสนทนา การรับสิ่งของ - การแต่งกายไปงานมงคลงานอวมงคล	6	10
6	ศาสนพิธีและวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา	ส 1.2 ม.2/3 ส 1.2 ม.2/4 ส 1.2 ม.2/5	- การทำบุญตักบาตร - การถวายภัตตาหาร สิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ - การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน - การถวายผ้าอาบน้ำฝน - การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน - การกรวดน้ำ - การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า - หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา	6	10

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ - ศาสนพิธี/พิธีกรรม แนวปฏิบัติ ของศาสนาอื่น		
7	กฎหมายในตัว	ส 2.1 ม.2/1 ส 2.2 ม.2/1	-กฎหมายเกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว เช่น - กฎหมายเกี่ยวกับความสามารถ ของผู้เยาว์ - กฎหมายบัตรประจำตัวประชาชน - กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับครอบครัว และมรดก เช่น การหมั้น การ สมรส การรับรองบุตร การรับ บุตรบุญธรรมและมรดก -กฎหมายที่เกี่ยวกับชุมชนและ ประเทศ - กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรแสดง รายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา - กฎหมายแรงงาน - กระบวนการในการตรากฎหมาย - ผู้มีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย - ขั้นตอนการตรากฎหมาย - การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรากฎหมาย	6	10
8	พลเมืองดีและ สิทธิมนุษยชน	ส 2.1 ม.2/2	- สถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย - แนวทางส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็น พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	6	10
9	วิถีไทย	ส 2.1 ม.2/3 ส 2.1 ม.2/4	- บทบาทความสำคัญและความ สัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบัน การศึกษา สถาบันศาสนา สถาบัน เศรษฐกิจ สถาบันทางการเมือง การปกครอง	6	10

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
10	การเมือง การปกครอง	ส 2.2 ม.2/2	- เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลง สำคัญของระบอบการปกครอง ของไทย - หลักการเลือกข้อมูลข่าวสาร	6	10
รวมตลอดภาคเรียน				60	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 22102 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาวิเคราะห์วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลจากเอกสารและตีความจากหลักฐานในสมัยอยุธยาและธนบุรี การสถาปนาอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี พัฒนาการทางการเมืองสังคมและเศรษฐกิจของไทยสมัยอยุธยาและกรุงธนบุรี ภูมิภาคเอเชีย ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี ผลงานของบุคคลสำคัญของไทย และต่างชาติต่างมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ชาติไทย แหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย โดยใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์และการอภิปราย

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจวิธีการประเมินความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลจากเอกสารและการตีความจากหลักฐานในสมัยอยุธยาและธนบุรี การสถาปนาอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจของไทยสมัยอยุธยาและกรุงธนบุรี ภูมิภาคเอเชีย วัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี ผลงานของบุคคลสำคัญของไทย และต่างชาติต่างมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ชาติไทย แหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ม.2/1, ม.2/2, ม. 2/3

ส 4.2 ม.2/1, ม.2/2

รวมทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 22102 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	หลักฐานทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.2/1 ส 4.1 ม.2/2 ส 4.1 ม.2/3	หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ เพราะเป็นสิ่งที่แสดงร่องรอย เรื่องราว และความเกี่ยวข้องของเหตุการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์อาจถูกสร้างด้วยอคติ ทัศนคติ หรือเหตุผลต่างๆ ของผู้สร้างหลักฐาน ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จึงต้องพิจารณาและใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างรอบคอบ โดยการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานก่อนนำหลักฐานนั้นๆ มาตีความ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและความจริงทางประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องมากที่สุด	8	20
สอบกลางภาคเรียน				-	10
2	พัฒนาการของภูมิภาคเอเชีย	ส 4.2 ม.2/1 ส 4.2 ม.2/2	ทวีปเอเชียเป็นทวีปที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ทำให้ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมและความเชื่อซึ่งก่อกำเนิดลักษณะทางสังคม ศิลปวัฒนธรรม และศาสนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละภูมิภาค โดยภูมิภาคเหล่านี้ต่างมีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และมีการสร้างสรรค์อารยธรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อกาพัฒนาการของมนุษยชาติมาจนถึงปัจจุบัน	12	40
สอบปลายภาค				-	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 22103 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 60 ชั่วโมง (3 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2
จำนวน 1.5 หน่วยกิต

อธิบายการ โครงสร้างและสาระโดยสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนา ที่ตนนับถือ ธรรมคุณและข้อธรรมในกรอบของอริสัจ 4 หรือหลักธรรมที่กำหนดหรือเห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ไข ปัญหาชุมชนและสังคม การพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิตโดยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือวิธีคิด แบบปลูกเร้าคุณธรรมและวิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางศาสนา สวดมนต์ แผ่ เมตตาบริหารจิตและเจริญปัญญา ด้วยปัญญาอานาปานสติ

ศึกษาและวิเคราะห์ความหมาย ความสำคัญของการลงทุน การออม หลักการผลิตสินค้าและบริการ การตลาด หลักการเป้าหมายเศรษฐกิจพอเพียง การคุ้มครองสิทธิของตนในฐานะผู้บริโภค ระบบเศรษฐกิจ แบบต่างๆ ความหมาย ความสำคัญ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา หลักการและผลกระทบของ การพึ่งพาอาศัยกัน ที่เกิดจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งกระจายทรัพยากรในโลกที่ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ เกี่ยวกับสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สถาบันทางสังคม ความคล้ายคลึงและแตกต่าง ทางวัฒนธรรม และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ขบวนการในการตรากฎหมาย และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการวิเคราะห์ข้อมูล สารสนเทศการเมืองการ ปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ กระบวนการที่มาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ ในสถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

รหัสตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.2/7, ม.2/8 ม.2/9, ม.2/10, ม.2/11

ส 2.1 ม.2/1, ม.2/2, ม.2/3, ม.2/4

ส 2.2 ม.2/1, ม.2/2

ส 3.1 ม.2/1, ม.2/2, ม.2/3, ม.2/4

ส 3.2 ม.2/1, ม.2/2, ม.2/3, ม.2/4, ม.2/5, ม.2/6

รวมทั้งหมด 21 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 22103 รายวิชา สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 60 ชั่วโมง จำนวน 1.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	พฤติกรรม การ บริโภคและการ คุ้มครอง ผู้บริโภค	ส 3.1 ม.2/1 ส 3.1 ม.2/2 ส 3.1 ม.2/4	- ความหมายและความสำคัญของการลงทุนและการออมต่อระบบเศรษฐกิจ - การบริหารจัดการเงินออมและการลงทุนภาคครัวเรือน - ปัจจัยของการลงทุนและการออม คืออัตราดอกเบี้ย รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ เช่น ค่าของเงิน เทคโนโลยี การคาดเดาเกี่ยวกับอนาคต - ปัญหาของการลงทุนและการออมในสังคมไทย - ความหมาย ความสำคัญและหลักการผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ - สำรวจการผลิตสินค้าในท้องถิ่น ว่ามีการผลิตอะไรบ้าง ใช้วิธีการผลิตอย่างไร มีปัญหาด้านใดบ้าง - มีการนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้ที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม - การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค - กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค - กฎหมายคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค - การดำเนินกิจกรรมพิทักษ์สิทธิ และผลประโยชน์ตามกฎหมายในฐานะผู้บริโภค - การปกป้องสิทธิของผู้บริโภค	15	20

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
2	ปรัชญา เศรษฐกิจ พอเพียง	ส 3.1 ม.2/3	- หลักการและเป้าหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น - ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	8	20
3	ระบบเศรษฐกิจ ของภูมิภาค เอเชีย	ส 3.2 ม.2/1 ส 3.2 ม.2/2 ส 3.2 ม.2/3 ส 3.2 ม.2/4	- ระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ - หลักการและผลกระทบการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย - การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น น้ำมัน ป่าไม้ ทองคำ ถ่านหิน แร่ - การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศ	12	20
4	เทคโนโลยีทาง ภูมิศาสตร์	ส 5.1 ม.2/1 ส 5.1 ม.2/2	- เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา - ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา	10	20
5	ภูมิศาสตร์ทวีป ยุโรปและ แอฟริกา	ส 5.2 ม.2/1 ส 5.2 ม.2/2 ส 5.2 ม.2/3 ส 5.2 ม.2/4	- การเปลี่ยนแปลงประชากรเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของทวีปยุโรปและแอฟริกา - การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรปและแอฟริกา ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรปและแอฟริกา - ปัญหาที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรปและแอฟริกา - ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรปและแอฟริกาต่อประเทศไทย	15	20
รวมตลอดภาคเรียน				60	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 22104 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาวิเคราะห์วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลจากเอกสาร และตีความจากหลักฐานในสมัยอยุธยาและธนบุรี การสถาปนาอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี พัฒนาการทางการเมืองสังคมและเศรษฐกิจของไทยสมัยอยุธยาและกรุงธนบุรี ภูมิภาคเอเชีย ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและธนบุรี ผลงานของบุคคลสำคัญของไทย และต่างชาติต่างมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ชาติไทย แหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย โดยใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์และการอภิปราย

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจวิธีการประเมินความน่าเชื่อถือ ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลจากเอกสารและการตีความจากหลักฐานในสมัยอยุธยาและธนบุรี การสถาปนาอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี พัฒนาการทางการเมืองสังคม เศรษฐกิจของไทยสมัยอยุธยาและกรุงธนบุรี ภูมิภาคเอเชีย วัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี ผลงานของบุคคลสำคัญของไทย และต่างชาติต่างมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ชาติไทย แหล่งอารยธรรมโบราณ ในภูมิภาคเอเชีย

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.2 ม.2/1, ม.2/2

ส 4.3 ม.2/1, ม.2/2, ม.2/3

รวมทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 22104 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
3	พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา	ส 4.3 ม.2/1 ส 4.3 ม.2/2 ส 4.3 ม.2/3	อาณาจักรอยุธยาเป็นอดีตราชธานีของไทยที่มีความเจริญรุ่งเรืองยาวนานถึง 417 ปี มีลักษณะสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากพระมหากษัตริย์ของอยุธยาเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาทำการค้าและพำนักอาศัยในอาณาจักร ชาวต่างชาติเหล่านี้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในระบบเศรษฐกิจ บางยุคสมัยชาวต่างชาติได้เข้าไปมีบทบาทในราชสำนัก และมีอิทธิพลต่อสังคมอยุธยามากมาย หลักฐานที่แสดงถึงการหลอมรวมทางวัฒนธรรมในอาณาจักรอยุธยา ยังคงปรากฏเป็นมรดกที่ได้รับการส่งต่อมาจนถึงปัจจุบัน	14	40
สอบกลางภาคเรียน				-	10
4	พัฒนาการของอาณาจักรธนบุรี	ส 4.3 ม.2/1 ส 4.3 ม.2/3	อาณาจักรธนบุรีก่อตั้งขึ้นภายหลังเหตุการณ์เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นราชธานีโดยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์เป็นผู้รวบรวมบ้านเมืองที่แตกแยกให้กลับมาเป็นปึกแผ่นอีกครั้ง โดยตลอดระยะเวลา 15 ปี ในการดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ยังคงมีการทำศึกสงครามอยู่เสมอ เพื่อเป็นการเสริมสร้างเสถียรภาพของอาณาจักรในฐานะรัฐอิสระ สถาปนาสังคมและศิลปวัฒนธรรมในสมัยธนบุรีจึงไม่เปลี่ยนแปลงจากสมัยอยุธยามากนัก	6	20
สอบปลายภาค				-	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาพื้นฐาน

ส 23101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1

เวลาเรียน 60 ชั่วโมง (3 ชั่วโมง/สัปดาห์)

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษาวิเคราะห์ ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนา และสาวก การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆ พุทธประวัติ หลักธรรม ที่สำคัญ ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง วิถีไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร การทำความดีของสาวก ชาดก บุคคลสำคัญและผลงานที่เป็นประโยชน์ของประเทศชาติ โดยใช้กระบวนการฝึกทักษะกลุ่ม และการมีส่วนร่วม

ใช้เครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ เทคโนโลยีทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพ และสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้ ศึกษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อเนื่องของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้ โดยใช้กระบวนการฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูล

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนที่และเทคโนโลยีการผลิตแผนที่ ลักษณะทางกายภาพ สังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปอเมริกาใต้ วิเคราะห์การก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ อันเป็นผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ และสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปอเมริกาใต้

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3, ม.3/4, ม.3/5, ม.3/6

ส 1.2 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3, ม.3/4, ม.3/5,

ส 5.1 ม.3/1, ม.3/2

ส 5.2 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3, ม.3/4

รวม 17 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 23101 รายวิชา สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 60 ชั่วโมง จำนวน 1.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	พุทธประวัติ	ส 1.1 ม.3/4	-ศึกษาพุทธประวัติจากพระ พุทธรูปปางต่างๆ เช่น -ปางมาวิชัย -ปางปฐมเทศนา -ปางลีลา -ปรางประจำวันเกิด -สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ -ปฐมเทศนาโอวาทปาฏิโมกข์	3	7
2	พุทธสาวกและ ชาดก	ส 1.1 ม.3/5	-พระอัญญาโกณฑัญญะ - พระมหาปชาบดีเถรี - พระเขมาเถรี - พระเจ้าปเสนทิโกศล - นันทิวิสาขชาดก - สุวณฺณหังชาดก	3	8
3	หลักธรรม สำคัญทางพุทธ ศาสนา	ส 1.1 ม.3/6	-พระรัตนตรัย -สังฆคุณ 9 -อริยสัจ 4 -ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) -ขั้น 5 -ไตรลักษณ์ -สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) -หลักกรรม -วัฏฏะ 3 -ปปัญจธรรม 3 (ตณฺหา มานะ ทิฏฐิ) -นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) -อตฺถะ 3 -มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) -มรรคมรรค 8 -ปัญญา 3-สัพปุริส	6	8

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			-ธรรม 7 -วัตถุ 10 -อุบาสก - มงคล 38 - มีศิลปวิทยา - พบสมณะ - ฟังธรรมตามกาล - สนทนาธรรมตามกาล - พุทธศาสนสุภาษิต -อตตา หเว ชิตํ เสยโย - ชนะตนนั้นแล ดีกว่า -ธมมจารี สุขํ เสติ - ผู้ประพฤติธรรม ย่อมอยู่เป็นสุข -ปมาโท มจฺจุโน ปทํ - ความประมาท เป็นทางแห่ง - ความตาย -สุสุสุสํ ลภเต ปญญํ - ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา - เรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก : - พุทธปณิธาน 4 ในมหาปรินิพพาน		
4	การพัฒนาจิต และเจริญ ปัญญา	ส 1.1 ม.3/8	- พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด - แบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธีคือ - วิธีแบบ อริยสัจ และวิธีคิด - แบบสืบสาวเหตุปัจจัย	3	7
5	กฎหมายที่ ควรรู้	ส 2.1 ม.3/1	-ลักษณะการกระทำความผิด - ทางอาญาและโทษ - ลักษณะการกระทำความผิด - ทางแพ่งและโทษ -ตัวอย่างการกระทำความผิด - ทางอาญา เช่น ความผิด - เกี่ยวกับทรัพย์ -ตัวอย่างการกระทำความผิดทาง - แพ่ง เช่น การทำผิดสัญญาการ - ทำละเมิด	9	10

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
6	สิทธิมนุษยชน	ส 2.1 ม.3/2	-ความหมายและความสำคัญ ของสิทธิมนุษยชน -การมีส่วนร่วมคุ้มครองสิทธิ มนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยตามวาระและ โอกาสที่เหมาะสม	6	10
7	กลไกราคา	ส 3.1 ม.3/1	-ความหมายและประเภทของ ตลาด - ความหมายและตัวอย่างของ อุปสงค์และอุปทาน - ความหมายและความสำคัญ ของกลไกราคาและการกำหนด - ราคาในระบบเศรษฐกิจ - หลักการปรับและเปลี่ยนแปลง - ราคาสินค้าและบริการ	8	10
8	เศรษฐกิจ พอเพียง	ส 3.1 ม.3/2	-สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา ท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม -วิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่น โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง -แนวทางการแก้ไขและพัฒนา ท้องถิ่นตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง -แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาในระดับต่างๆ -หลักการสำคัญของระบบ สหกรณ์ -ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการ และระบบของสหกรณ์เพื่อ ประยุกต์ใช้ในการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชน	7	10

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
9	บูรณาการ	ส 3.1 ม.3/7 ส 3.2 ม.3/2 ส 3.2 ม.3/5 ส 2.1 ม.3/4 ส 3.1 ม.3/2	- การปฏิบัติตนตามหลักธรรม - การเป็นศิษย์ที่ดีตามหลักทศ เปื้องขวา ในทศ 6 ของพระ พุทธศาสนา - ประวัติวันสำคัญทางพระพุทธ ศาสนาในประเทศไทย - วันวิสาขบูชา(วันสำคัญสากล) - วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ - หลักปฏิบัติตน : การฟังพระ ธรรมเทศนา การแต่งกายใน การประกอบศาสนพิธีที่วัด การงดเว้นอบายมุข การ ประพฤติปฏิบัติในวันธรรม สวนะและเทศกาลสำคัญ - ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ - สาเหตุปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการทุจริต ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ - แนวทางความร่วมมือในการ ลดความขัดแย้งและการสร้าง ความสามานฉันท์ - สำนวณสภาพปัจจุบันปัญหา ท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม - วิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่น โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง - แนวทางการแก้ไขและพัฒนา ท้องถิ่นตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	15	30
รวมตลอดภาคเรียน				60	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 23102 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ และนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง แนวคิดเกี่ยวกับประเด็นต่างๆในสมัยรัตนโกสินทร์ การปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงการปกครองในสมัย พ.ศ.2475 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่มีผลต่อมนุษยชาติ ในยุคปัจจุบัน สาเหตุและผลของการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 ตลอดจนปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกตะวันตกถึงสมัยกลาง ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือและความขัดแย้งในศตวรรษที่ 20 และความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์ และการอภิปราย

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้อย่างมีเหตุผลตามแนวคิดที่หลากหลาย สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการใช้หลักฐานและการตีความที่แตกต่างจากอดีตที่มีผลต่อการวิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

มาตรฐานตัวชี้วัด

ส 4.1 ม.3/1, ม. 3/2

ส 4.2 ม.3/1, ม. 3/2

รวมทั้งหมด 4 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 23102 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
1	วิธีการทางประวัติศาสตร์กับการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.3/1 ส 4.1 ม.3/2	วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงของสังคมมนุษย์ในอดีต ซึ่งต้องอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ	4	20
สอบกลางภาคเรียน				-	10
2	พัฒนาการของภูมิภาคต่างๆ ของโลก	ส 4.2 ม.3/1 ส 4.2 ม.3/2	ดินแดนในภูมิภาคต่างๆของโลกต่างมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทำให้เกิดการพัฒนาด้านความเจริญทางด้านต่างๆทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การศึกษาพัฒนาการของภูมิภาคต่างๆ ของโลกก่อให้เกิดความเข้าใจในความเป็นมาของประชาชนในแต่ละทวีป ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การพัฒนาของสังคมได้นำไปสู่ความขัดแย้งจนก่อให้เกิดสงคราม แต่ความจำเป็นที่มนุษย์ต้องอาศัยอยู่ในโลกร่วมกัน จึงก่อให้เกิดความร่วมมือและความพยายามในการขจัดปัญหาดังกล่าว เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	16	40
สอบปลายภาค				-	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาพื้นฐาน

ส 23103 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2

เวลาเรียน 60 ชั่วโมง (3 ชั่วโมง/สัปดาห์)

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษาวิเคราะห์ หลักธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ พร้อมทั้งปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานและมีครอบครัว การบริหารจัดการ เจริญปัญญาแบบโยนิโสมนสิการ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

ศึกษาระบบการเมืองการปกครองแบบต่างๆที่เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยเน้นในด้านสิทธิมนุษยชนและวิถีประชาธิปไตย กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ วิเคราะห์ปัจจัยที่เกิดจากความขัดแย้ง ตลอดจนในการลดความขัดแย้งในการสมานฉันท์ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกปรับวัฒนธรรมไทยและเลือกรับ วัฒนธรรมที่เหมาะสมนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและในสังคมโลก

ศึกษาเทคโนโลยีที่มีผลต่อการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการวิชาการ กลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ ภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด เศรษฐกิจพอเพียง ระบบสหกรณ์ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ บทบาทหน้าที่ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความสำคัญของการรวมกลุ่มระหว่างประเทศ โดยใช้กระบวนการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตของสังคม

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญในการผลิต บริโภคสินค้าและบริการ มีคุณธรรม เลือกใช้ทรัพยากรเพื่อผลิตผลที่มีคุณภาพ สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบเศรษฐกิจ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนเข้าใจและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เกื้อกูลกันระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์ สามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในระดับบุคคลในสังคม

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.3/7, ม.3/8, ม.3/9, ม.3/10

ส 1.2 ม.3/6, ม.3/7

ส 2.1 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3, ม.3/4, ม.3/5

ส 2.2 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3, ม.3/4

ส 3.1 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3

ส 3.2 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3, ม.3/4, ม.3/5, ม.3/6

รวมทั้งหมด 24 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 23103 รายวิชา สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 60 ชั่วโมง จำนวน 1.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	การเผยแผ่ พุทธศาสนา	ส 1.1 ม.3/1	-การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศ ต่างๆ ทั่วโลกและการนับถือพระพุทธศาสนา ของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน -ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมสงบสุขให้แก่โลก	3	5
2	ศาสนาพืธี	ส 1.1 ม.3/9 ส 1.1 ม.3/10	-สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา - รู้และเข้าใจวิถีปฏิบัติและประโยชน์ของ การบริหารจิตและเจริญปัญญา -ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตาม หลักสติปัฏฐานเน้นอานาปานสติ -นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไป ใช้ในชีวิตประจำวัน	3	5
3	วิถีชีวิตแบบ ไทย	ส 2.1 ม.3/3	-ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ภูมิ ปัญญาไทยและวัฒนธรรมสากล -การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและภูมิ ปัญญาไทยที่เหมาะสม -การเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม	6	10
4	ระบอบการ ปกครอง	ส 2.2 ม.3/1 ส 2.2 ม.3/2	-ระบอบการปกครองแบบต่างๆที่ใช้ในยุค ปัจจุบัน เช่น การปกครองแบบเผด็จการ การปกครองแบบประชาธิปไตย -เกณฑ์การตัดสินใจ - ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของการ ปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย	6	10
5	รัฐธรรมนูญกับ ตัวแทนปวงชน	ส 2.2 ม.3/3	-บทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญในมาตรา ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมี ส่วนร่วมและการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐ	6	10

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล - บทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน - ความจำเป็นในการมีรัฐบาลตามระบอบประชาธิปไตย		
6	เศรษฐศาสตร์กับการดำรงชีวิต	ส 3.2 ม.3/3 ส 3.2 ม.3/4 ส 3.2 ม.3/5 ส 3.2 ม.3/6	- บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ - ลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ - กลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ - ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด ความหมายสาเหตุและแนวทางแก้ไข ภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด - สภาพและสาเหตุปัญหาการว่างงาน - ผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน - แนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน - การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ	6	10
7	ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้	ส 5.1 ม.3/1 ส 5.1 ม.3/2	- เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ - ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้	8	10
8	การเกิดสภาพแวดล้อมใหม่	ส 5.2 ม.3/1 ส 5.2 ม.3/2 ส 5.2 ม.3/3	- การเปลี่ยนแปลงประชากรเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ - ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ - ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้	7	10
9	บูรณาการ	ส 3.1 ม.3/3 ส 3.1 ม.3/10 ส 3.2 ม.3/6 ส 3.2 ม.3/7 ส 2.1 ม.3/5 ส 2.2 ม.3/4	- สัมมนาพระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน - วิธีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนศาสนาอื่นๆ - การแสดงเป็นพุทธมามกะ - ขั้นตอนเตรียมการ	15	30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ส 3.2 ม.3/5 ส 3.2 ม.3/6 ส 5.2 ม.3/4	-ขั้นพิธีการ - การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนานำไปปฏิบัติเผยแพร่ตามโอกาส -การศึกษาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ -การปลูกจิตสำนึกในด้านการบำรุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์ -ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้มีความสุข เช่น การอยู่ร่วมกันอย่างมีขันติธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าในตนเอง รู้จักมองโลกในแง่ดี สร้างทักษะทางอารมณ์ รู้จักบริโภคด้วยปัญญาเลือกรับ-ปฏิเสธข่าวและวัตถุต่างๆ ปรับปรุงตนเองและสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นอยู่เสมอ - ประเด็นปัญหาและผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย - แนวทางการแก้ไขปัญหา - สภาพและสาเหตุปัญหาการว่างงาน -ผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน - แนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน -ผลกระทบต่อเนื่องของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ที่ส่งผลต่อประเทศไทย		
รวมตลอดภาคเรียน				60	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 23104 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์พัฒนาการ ประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านการเมือง การปกครอง สังคม ศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยี พัฒนาการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคง ความเจริญรุ่งเรือง ทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมและอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทยและบทบาทของไทยในยุคประชาธิปไตย โดยใช้กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการทำงานแบบสืบค้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล อย่างเป็นระบบ และกระบวนการสืบค้นทางเทคโนโลยีสมัยใหม่

เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ตระหนักถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ภูมิใจในความเป็นไทย ตระหนักถึงภูมิปัญญาของมนุษย์ในอดีตนำมาเป็นแนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.2 ม.3/1, ม.3/2

ส 4.3 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3, ม.3/4

รวมทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 23104 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน (100)
3	พัฒนาการของชาติไทยสมัยรัตนโกสินทร์	ส 4.3 ม.3/1 ส 4.3 ม.3/2	พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี การที่ประเทศไทยมีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองทุกวันนี้เพราะพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรี	6	20
สอบกลางภาคเรียน				-	10
4	บทบาทของชาติไทยในสมัยประชาธิปไตย	ส 4.3 ม.3/4	หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ประเทศไทยปกครองตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมืองการปกครอง การบริหารประเทศของไทย เศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยร่วมมือกับนานาประเทศ ส่งผลให้ไทยมีบทบาทเป็นที่ยอมรับในเวทีสังคมโลกมากขึ้น	9	20
5	ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย	ส 4.3 ม.3/3	ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษไทยคิดค้นขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาเพื่อความผาสุกในช่วงก้าวเข้าสู่ยุคปัจจุบัน ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมมีจุดประสงค์ที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจและเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทยที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและถ่ายทอดจนเป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบัน	5	20
สอบปลายภาค				-	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 31101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง (2 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ลักษณะของสังคมชมพูทวีปและคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนามีทฤษฎีและวิธีการที่เป็นสากลและมีข้อปฏิบัติที่ยึดสายกลาง การพัฒนาศรัทธาและปัญญา ที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้อย่างสูงสุดในการตรัสรู้ การก่อตั้ง วิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธประวัติด้านการบริหารและการธำรงรักษาศาสนา ข้อคิดและ แบบอย่างการดำเนินชีวิตจากประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา พุทธศาสนิกชนตัวอย่าง ชาดก

วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พระรัตนตรัย หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 พุทธศาสนสุภาษิต การสังคายนาพระไตรปิฎก การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ การปฏิบัติตนเป็น สมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม ศาสนพิธี หลักธรรม คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญและเทศกาลสำคัญ ในพระพุทธศาสนา การเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม การสวดมนต์ แปล แผ่เมตตา และบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส มนสิการ การสัมมนาและเสนอแนวทางในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาอันส่งผลถึงการพัฒนาคณะ พัฒนาชาติ และโลก ประวัติของศาสนาของศาสนาอื่นและหลักคำสอนพื้นฐาน

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการทางสังคม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม.4-6/4, ม.4-6/5, ม.4-6/12, ม.4-6/13, ม. 4-6/14, ม. 4-6/15

ม.4-6/17, ม.4-6/19, ม.4-6/20

ส 1.2 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม.4-6/3, ม.4-6/4, ม.4-6/5

รวมทั้งหมด 16 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 31101 รายวิชา สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับศาสนา	ส 1.1 ม.4/1	-ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาสนา - ลักษณะของสังคมชมพูทวีปและคติความ เชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า	3	7
2	ประวัติและ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา พุทธประวัติ		- พระพุทธศาสนามีทฤษฎีและวิธีการที่เป็น สากลและมีข้อปฏิบัติที่ยึดทางสายกลาง - พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาศรัทธา และปัญญาที่ถูกต้อง - การก่อตั้งพระพุทธศาสนา วิธีการสอน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนว พุทธจริยา - พุทธประวัติด้านการบริหารและดำรง รักษาพระพุทธศาสนา	3	7
3	หลักธรรมในทาง พระพุทธศาสนา	ส 1.1 ม. 4/13 ส 1.1 ม. 4/21	- พระรัตนตรัย - วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของ พุทธะ ธรรมะ สังฆะ - อริยสัจ 4 - ทugend (ธรรมที่ควรรู้) - ชั้น 5 - นามรูป - โลกธรรม 8 - จิต , เจตสิก - สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม - นิยาม 5 - วิตก 3 - มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) - ปัญญาวิมุตติธรรม 4 - พระสัทธรรม 3 - พละ 5	3	7

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- อุปาสถกรรม 5 - มงคล 38 - สงเคราะห์บุตร - สงเคราะห์ภรรยา - สันโดษ		
4	ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกและ ชาดก	ส 1.1 ม.4/4	-พุทธสาวก พุทธสาวิกา - พระอัสสชิ - พระกัศยปโคตมีเถรี - พระนางมัลลิกา - หมอชีวก โกมารภัจ - ชาดก - เวสสันดรชาดก	3	5
5	หน้าที่ชาวพุทธ มรรยาทชาวพุทธและ การปฏิบัติตนต่อ พระภิกษุและชาว พุทธ	ส 1.1 ม. 4/14 ส 1.2 ม.4/1 ส 1.2 ม.4/2 ส 1.2 ม.4/3	- ชาวพุทธตัวอย่าง - พระนาคเสน –พระยามิลินท์ - สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) - พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต - สุชีพ ปุณฺณานุภาพ - ปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ - การเข้าใจในกิจของพระภิกษุ เช่น การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเป็นนักบวชที่ดี - คุณสมบัติทายกและปฏิคาหก - การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยเมตตา - การปฏิสันถารที่เหมาะสมต่อพระภิกษุในโอกาสต่างๆ	3	5
6	พระไตรปิฎก พุทธ ศาสนสุภาษิตและ คำศัพท์ทาง พระพุทธศาสนา	ส 1.1 ม. 4/13 ส 1.1 ม. 4/15	-พระไตรปิฎก - ความสำคัญและคุณค่าของพระไตรปิฎก - พุทธศาสนสุภาษิต - จิตต์ ทนตํ สุขาวหํ จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้ - นอจจาวจํ ปณฺธิตา สฺสยฺนติ บัณฺธิต ย่อมไม่แสดงอาการขึ้นๆ ลงๆ - นตฺถิ โลเก อนินฺทิตํ คนที่ไม่ถูกนินทา	3	8

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			ไม่มีในโลก - โกรธ ฆตวา สุขุ เสติ ฆ่าความโกรธได้ ย่อมเป็นสุข		
7	ศาสนพิธีและวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	ส 1.2 ม.4/2 ส 1.2 ม.4/3 ส 1.2 ม.4/4	- ประเภทของศาสนพิธีในพระพุทธศาสนา - ศาสนพิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ เช่น พิธี แสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีเวียนเทียน ถวายสังฆทาน ถวายผ้าอาบน้ำฝน พิธี ทอดกฐิน พิธีปวารณา เป็นต้น - ศาสนพิธีที่นำพระพุทธศาสนาเข้าไป เกี่ยวเนื่อง เช่น การทำบุญเลี้ยงพระใน โอกาสต่างๆ - การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - ขึ้นเตรียมการ - ขึ้นพิธีการ - หลักธรรม/คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัน สำคัญและเทศกาลที่สำคัญใน พระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น	4	8
8	การบริหารจิตและ การเจริญปัญญา	ส 1.1 ม. 4/19	- สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา - รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของ การบริหารจิตและเจริญปัญญา - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลัก สติปัฏฐาน - นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ ในการพัฒนาการเรียนรู้คุณภาพชีวิตและ สังคม - พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส มนสิการ 10 วิธี (เน้นวิธีคิดแบบแยกแยะ) ส่วนประกอบ แบบสามัญลักษณ์ะ แบบ เป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และแบบวิภัง ขวาท)	3	8
9	พระพุทธ ศาสนา กับการแก้ ไขปัญหาและ พัฒนาสังคม	ส 1.1 ม. 4/22	- สภาพปัญหาในชุมชนและสังคม	3	8

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
10	กฎหมายที่ ประชาชนควรรู้	ส 2.1 ม.4/1	- กฎหมายแพ่งที่เกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา เช่น ซื้อ ขาย ขายฝาก เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ กู้ยืมเงิน จำนวน จำนวนง	3	8
11	โครงสร้างทาง สังคมและการจัด ระเบียบทางสังคม	ส 2.1 ม.4/2	- โครงสร้างทางสังคม - การจัดระเบียบทางสังคม - สถาบันทางสังคม - การขัดเกลาทางสังคม	3	8
12	สิทธิมนุษยชน	ส 2.1 ม 4/4	- ความหมาย ความสำคัญแนวคิดและ หลักการของแนวคิดหลักการของ - สาระสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน - บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยฉบับปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน	3	8
13	วัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาไทย	ส 2.1 ม 4/5	- ความหมายและความสำคัญของ วัฒนธรรม - ลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรม ไทยที่สำคัญ	3	8
รวมตลอดภาคเรียน				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 31102 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับ ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ ตัวอย่างการใช้เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล ทั้งนี้เพื่อให้มีความเข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของสังคม ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือมีผลกระทบ ที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีพัฒนาการในแต่ละช่วงเวลาและพื้นที่ที่แตกต่างกัน แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทย อาณาจักรโบราณในดินแดนไทยและอิทธิพลที่มีต่อสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการสถาปนาและพัฒนาการของอาณาจักรไทยในช่วงเวลาต่างๆสาเหตุและผลของการปฏิรูป การปกครองบ้านเมือง การเลิกทาส การเลิกระบบไพร่ การเสด็จประพาสยุโรปและหัวเมืองต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 บทบาทของสตรีไทย การพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อการพัฒนาชาติไทยในด้านต่าง ๆ

ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างสรรคภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยซึ่งมีผลต่อสังคมไทย ในยุคปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ความคิดความเชื่อ และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกที่มีต่อสังคมไทย วิถีชีวิตของคนไทยสมัยต่างๆ การสืบทอดและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย

ความมุ่งมั่นและความพยายามของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษไทยในการปกป้องเอกราชและวัฒนธรรมของชาติ ตระหนักในคุณค่าของการใช้ภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เข้าใจเอกลักษณ์ทางสังคมไทยที่เป็นพหุสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความรักและภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ม.4-6/1, ม.4-6/2

ส 4.2 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม.4-6/3, ม.4-6/4

ส 4.3 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม.4-6/3, ม.4-6/4, ม.4 - ม.6/5

รวมทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 31102 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.4/1	- เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล - ตัวอย่างเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์ที่มีปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) - ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์	5	25
2	วิธีการทาง ประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.4/2	- ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยนำเสนอตัวอย่างที่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน - คุณค่าและประโยชน์ของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษทางประวัติศาสตร์ - ผลการศึกษาหรือโครงการทางประวัติศาสตร์	5	20
3	การแพร่ กระจายทาง วัฒนธรรม	ส 4.2 ม.4/1	- อารยธรรมของโลกยุคโบราณ ได้แก่ อารยธรรมลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส ไนล์ ฮวงโห สินธุ และอารยธรรมกรีก-โบราณ - การติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก และอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีต่อกันและกัน - วิทยาศาสตร์ การปฏิวัติอุตสาหกรรม จักรวรรดินิยม ลัทธิชาตินิยม เป็นต้น - ความร่วมมือและความขัดแย้งของมนุษยชาติในโลก - สถานการณ์สำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เช่น - เหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 (Nine Eleven) - การขาดแคลนทรัพยากร	5	25

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
			- การก่อการร้าย - ความขัดแย้งทางศาสนา ฯลฯ		
4	การเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรม	ส 4.2 ม.4/2	- เหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน เช่น ระเบิด พิวดีล การฟื้นฟูศิลปวิทยา การสงครามครูเสด การสำรวจทางทะเล การปฏิรูปศาสนา การ ปฏิวัติ	5	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 31103 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง (2 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาสังคมไทย ปัญหา การเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มของสังคม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน และการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ศึกษาวิเคราะห์ถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาของสังคมอื่น เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์และเลือกรับภูมิปัญญาจากสังคมอื่นมาใช้อย่างเหมาะสมและมีวิจรรย์ญาณในการเลือกรับวัฒนธรรม ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง และระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย กฎหมายกับชีวิตประจำวัน หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย วิเคราะห์หลักการที่สำคัญในมาตราต่างๆ ของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้ง สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมของประเทศและสังคมโลก

เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ตามศักยภาพและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีเหตุผลและกล้าแสดงความคิดเห็นได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ตลอดจนก้าวหน้าเทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 2.1 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม.4-6/3, ม.4-6/4, ม.4-6/5

ส 2.2 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม.4-6/3, ม.4-6/4

รวมทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 31103 รายวิชา สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	เศรษฐศาสตร์ และ ความสำคัญ ทางเศรษฐกิจ	ส 3.1 ม.4/1 ส 3.2 ม.4/1	-ระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน ผลดีและผลเสียของระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ - ตลาดและประเภทของตลาด ข้อดีและข้อเสียของตลาดประเภทต่างๆ - การกำหนดราคาตามอุปสงค์และอุปทาน การกำหนดราคาในเชิงกลยุทธ์ที่มีในสังคมไทย - บทบาทของนโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาลในด้าน - การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ - การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ - การรักษาดุลการค้าระหว่างประเทศ - การแทรกแซงราคาและการควบคุมราคา	8	20
2	เศรษฐกิจพอเพียง	ส 3.1 ม.4/2	- การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของตนเอง และครอบครัว - การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการ	8	20
3	สหกรณ์	ส 3.1 ม.4/3	-วิวัฒนาการของสหกรณ์ในประเทศไทย - ความหมายความสำคัญและหลักการของระบบสหกรณ์ - ตัวอย่างและประเภทของสหกรณ์ในประเทศไทย	8	20
4	แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์	ส 5.1 ม.5/1	-เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ให้ข้อมูลและข่าวสารภูมิลักษณะ ภูมิอากาศและภูมิสังคมของไทยและภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก		8

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
5	ลักษณะทาง กายภาพของ เปลือกโลก	ส 5.1 ม.5/2	-การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพใน ส่วนต่างๆ ของโลก	8	20
รวมตลอดภาคเรียน				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 31104 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับ ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ ตัวอย่างการใช้เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในเอกสาร ทางประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบใน การสืบค้นเรื่องราวที่ตนสนใจ เข้าใจประโยชน์และคุณค่าของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มี ข้อมูลสารสนเทศที่หลากหลาย จัดทำผลการศึกษาหรือโครงการทางประวัติศาสตร์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทางประวัติศาสตร์

ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยซึ่งมีผล ต่อ สังคมไทยในยุคปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ความคิดความเชื่อ และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกที่มีต่อสังคมไทย วิถีชีวิตของคนไทยสมัยต่างๆ การสืบทอดและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย

ศึกษาวิเคราะห์ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรม ไทยและประวัติศาสตร์ชาติไทยในสมัย การนำเสนอผลงานประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจ ประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทยเข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย เข้าใจ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยทางด้านต่างๆ ที่มีความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เห็น แบบอย่างในการพัฒนาตน เห็นความมุ่งมั่นและความพยายามของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษไทยในการ ปกป้องเอกราชและวัฒนธรรมของชาติ

ตระหนักในคุณค่าของการใช้ภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เข้าใจ เอกลักษณ์ทางสังคมไทยที่เป็นพหุสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความรักแลภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป

มาตรฐานตัวชี้วัด

ส 4.1 ม.4 -6/1, ม.4 -6/2

ส 4.2 ม.4-6/1, ม. 4-6/2, ม. 4-6/3 ม. 4-6/4

ส 4.3 ม.4-6/1, ม.4 -6/2, ม.4 -6/3, ม.4 -6/4 , ม.4 -6/5

รวมทั้งหมด 11 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 31104 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	องค์ความรู้ ประวัติศาสตร์ไทย	ส 4.1 ม.4/2 ส 4.3 ม.4/1	- ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดย นำเสนอตัวอย่างที่ละเอียดอย่างชัดเจน - คุณค่าและประโยชน์ของวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษาทาง ประวัติศาสตร์ - ผลการศึกษาหรือโครงการทาง ประวัติศาสตร์ - ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติ ไทย อาณาจักรโบราณในดินแดนไทยและ อิทธิพลที่มีต่อสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลต่อ การสถาปนาอาณาจักรไทยในช่วงเวลา ต่างๆ สาเหตุและผลของการปฏิรูป ฯลฯ	5	25
2	พระมหากษัตริย์ กับสังคมไทย	ส 4.3 ม.4/2 ส 4.3 ม.4/3 ส 4.3 ม.4/4	- บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ใน การพัฒนาชาติไทยในด้านต่างๆ เช่น การ ป้องกันและรักษาเอกราชของชาติ การ สร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย - อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก และ ตะวันออกที่มีต่อสังคมไทย	5	20
3	ภูมิปัญญาไทยกับ การอนุรักษ์	ส 4.3 ม.4/4 ส 4.3 ม.4/5	- อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและ ตะวันออกที่มีต่อสังคมไทย - ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและ ต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์ วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย - ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญา ไทยและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อ สังคมไทยในยุคปัจจุบัน	5	25

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
4	บุคคลสำคัญ	ส 4.3 ม.4/4 ส 4.3 ม.4/5	- บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ใน การพัฒนาชาติไทยในด้านต่างๆ เช่น การ ป้องกันและรักษาเอกราชของชาติ การ สร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย - อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและ ตะวันออกที่มีต่อสังคมไทย - ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและ ต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรม ไทยและประวัติศาสตร์ไทย - ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิ ปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อ สังคมไทยในยุคปัจจุบัน	5	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 32101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง (2 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาองค์ประกอบทางธรรมชาติและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ ทรัพยากร ประชากร การประกอบอาชีพ และสามารถดำรงชีพอยู่ในสภาพแวดล้อมได้อย่างเป็นสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี รู้จักวิธีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เลือกใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมแก่ตนเองและส่งผลถึงการพัฒนาประเทศต่อไป

โดยเรียนรู้โดยกระบวนการคิดนำไปสู่กระบวนการสืบค้นหลังจำศึกษาภาคทฤษฎีจากในห้องเรียน มีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อต่างๆ จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และเขียนเป็นรายงาน การค้นคว้า และนำเข้าสู่กระบวนการทำงานกลุ่ม พร้อมทั้งนำข้อมูลที่ได้รับมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนสามารถนำกระบวนการคิดวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นได้ เพื่อปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อนำวิชาความรู้และข้อมูลนั้นๆ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ รู้จักทางเลือกที่เหมาะสมกับชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม ทำให้นักเรียน มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 5.1 ม.4-6/2, ม.4-6/4

ส 5.2 ม.4-6/1, ม.4-6/3, ม.4-6/4, ม.4-6/5

รวมทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 32101 รายวิชา สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	วิมุตติ	ส 1.1 ม.5/2	- พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้ อย่างสูงสุด	3	7
2	พุทธประวัติ ศาสนา	ส 1.1 ม.5/3	- พุทธประวัติด้านการบริหารและการดำรง รักษาพระพุทธศาสนา	3	7
3	มรรคมงคล 8	ส 1.1 ม.5/4	- พระพุทธศาสนามีทฤษฎีและวิธีการที่เป็น สากลและมีข้อปฏิบัติที่ยึดเป็นสายกลาง	3	7
4	ประชาธิปไตย ในพระพุทธ ศาสนา	ส 1.1 ม.5/6	- ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา	3	7
5	พระพุทธ ศาสนากับ วิทยาศาสตร์	ส 1.1 ม.5/7	- หลักการของพระพุทธศาสนากับหลัก วิทยาศาสตร์	3	7
6	การฝึก อบรมตน	ส 1.1 ม.5/8	- พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเองและการมุ่งอิสรภาพ	3	7
7	ศาสนิกชนที่ดี	ส 1.2 ม.5/1	- ปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีต่อพระภิกษุ	3	7
8	ศาสนพิธี	ส 1.2 ม.5/2	- วันวิสาขบูชา - วันอาสาฬหบูชา - วันมาฆบูชา - วันอัฐมีบูชา	3	7
9	หลักธรรมค ธรรม	ส 1.2 ม.5/4	- หลักธรรม/คตินิยมที่เกี่ยวข้องวันสำคัญ ในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่นที่ตนนับ ถือ	3	8
10	พลเมืองดีของ ประเทศ ชาติและสังคม	ส 2.1 ม.5/3	- คุณลักษณะพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก	2	7
11	สิทธิมนุษยชน	ส 2.1 ม.5/4	- สาระสำคัญของปฏิญญาสากล - ปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยและ แนวทางแก้ปัญหาและพัฒนา	2	7

หน่วยการเรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวนเวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
12	การเมืองในประเทศไทย	ส 2.2 ม.5/1	-ปัญหาการเมืองสำคัญที่เกิดขึ้นภายในประเทศ	3	7
13	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	ส 2.2 ม.5/2	-การประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ	3	8
14	อำนาจรัฐ	ส 2.2 ม.5/4	-การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	3	7
รวมตลอดภาคเรียน				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ส 32102 ประวัติศาสตร์

เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ คุณค่าและประโยชน์ของวิธีการ ทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษาศาสตร์สาขาสากล อารยธรรมลุ่มแม่น้ำไทกริส – ยูเฟรทีส ไนล์ ฮวงโห ลินรุ และอารยธรรมกรีก โรมัน การติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก ที่มีผลต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของโลก เหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน การขยาย การล่าอาณานิคมของประเทศในยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย และผลกระทบ ความร่วมมือและความขัดแย้งของมนุษยชาติในโลก สถานการณ์สำคัญ ของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21

โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่มเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักใน重要性ของการศึกษาศาสตร์สาขาสากล มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความรับผิดชอบ

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ม.4-6/1, ม.4-6/2

ส 4.2 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม.4-6/3 , ม.4-6/4

รวมทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 32102 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ช่วงเวลาและ ยุคสมัย	ส 4.1 ม.5/1	-เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่มี ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์สากล - ตัวอย่างเวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์ที่มีปรากฏ ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) - ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์	8	40
2	วิธีการทาง ประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.5/2	-ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดย นำเสนอตัวอย่างที่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน - คุณค่าและประโยชน์ของวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษาทาง ประวัติศาสตร์ - ผลการศึกษาหรือโครงการทาง ประวัติศาสตร์	4	30
3	อิทธิพลของ อารยธรรม	ส 4.1 ม. 5/13	-อารยธรรมของโลกยุคโบราณได้แก่ อารย ธรรมลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส ไนล์ ฮวงโห สินธุ และอารยธรรมกรีก-โรมัน - การติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลก ตะวันตก และอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีต่อ กันและกัน	8	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 32103 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลาเรียน 40 ชั่วโมง (2 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2
จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาและอภิปรายการกำหนดราคาและค่าจ้างในระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ และบทบาทของรัฐในการแทรกแซงราคาและการควบคุมราคา เพื่อการแจกจ่ายและจัดสรรในทางเศรษฐกิจ ความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ และประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว และเห็นความสำคัญในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับปัจจุบัน ศึกษาความหมาย วิวัฒนาการของสหกรณ์ในประเทศไทย ตระหนักถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและประเทศ วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนและเสนอแนวทางแก้ไข บทบาทของรัฐบาลด้านนโยบายการเงิน การคลังในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ วิเคราะห์สาเหตุ และผลกระทบที่เกิดจากภาวะทางเศรษฐกิจ บอกแนวทางในการแก้ปัญหาโดยใช้นโยบายการเงิน การคลัง ศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ และใช้กระบวนการอภิปรายเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย วิเคราะห์ผลดี ผลเสียของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่างๆ ที่นำไปสู่การพึ่งพา การแข่งขัน การขัดแย้ง และการประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจหลักเศรษฐศาสตร์ ปัญหาที่เกิดขึ้น แนวทางการแก้ไข รู้จักใช้ทรัพยากร ธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และส่งผลให้ประเทศเจริญก้าวหน้า

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 3.1 ม.4-6/1, ม.4-6/2 , ม.4-6/3 , ม.4-6/4

ส 3.2 ม.4-6/1, ม.4-6/2 , ม.4-6/3

รวมทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 32103 รายวิชา สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ระบบเศรษฐกิจ	ส 3.1 ม.5/1	-ระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน ผลดี และผลเสียของระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ	2	10
2	ปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง	ส 3.1 ม.5/2	-การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการ ดำเนินของตนเองและครอบครัว - การพัฒนาประเทศที่นำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมฉบับปัจจุบัน	4	10
3	ระบบสหกรณ์	ส 3.1 ม.5/3	-ความหมาย ความสำคัญและหลักการของ ระบบสหกรณ์ - ตัวอย่างและประเภทของสหกรณ์ใน ประเทศไทย	3	10
4	การเงินการคลัง	ส 3.2 ม.5/1	- บทบาทของนโยบายการเงินและการคลัง ของรัฐบาลในด้าน - การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ - การสร้างความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ - การรักษาดุลการค้าระหว่างประเทศ - การแทรกแซงและการควบคุมราคา	6	10
5	ความร่วมมือทาง เศรษฐกิจระหว่าง ประเทศ	ส 3.2 ม.5/3	- บทบาทขององค์การความร่วมมือทาง เศรษฐกิจที่สำคัญในภูมิภาคต่างๆ ของโลก เช่น WTO , NAFTA , EU , IMF , ADB , OPCA , FTA , APEC	5	10
6	การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่	ส 5.1 ม.5/3	-การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ซึ่งได้รับอิทธิพล จากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย และทวีปต่างๆ เช่น การเคลื่อนตัวของแผ่น เปลือกโลก	5	20

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
7	การกระทำของ มนุษย์หรือ ธรรมชาติ	ส 5.1 ม.5/3	-การเปลี่ยนแปลงธรรมชาติในโลก เช่น ภาวะโลกร้อน ความแห้งแล้ง สภาพอากาศ แปรปรวน	5	10
8	ทรัพยากรทาง ธรรม ชาติและ สิ่งแวดล้อมโลก	ส 5.2 ม.5/1	-การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพใน ส่วนต่างๆ ของโลก - การเกิดภูมิสังคมใหม่ๆ ในโลก - วิฤตการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย	5	10
9	กฎหมาย สิ่งแวดล้อม	ส 5.2 ม.5/2	- มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา บทบาทขององค์การและการประสานความ ร่วมมือทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ กฎหมายสิ่งแวดล้อม การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมทางภูมิภาคต่างๆ ของโลก	5	10
รวมตลอดภาคเรียน				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ส 32104 ประวัติศาสตร์
เวลาเรียน 20 ชั่วโมง (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ คุณค่าและประโยชน์ของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษาศาสตร์สาทุก อาารยธรรมลุ่มแม่น้ำไทกริส – ยูเฟรทีส ไนล์ ฮวงโห ลินธุ และอารยธรรมกรีก โรมัน การติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตกที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก เหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน การขยาย การล่าอาณานิคมของประเทศในยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกาและเอเชีย และผลกระทบ ความร่วมมือและความขัดแย้งของมนุษยชาติในโลก สถานการณ์สำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21

โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่มเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักในสำคัญของการศึกษาศาสตร์สาทุก มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความรับผิดชอบ

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 4.1 ม.4-6/1, ม.4-6/2

ส 4.2 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม. 4-6/3, ม. 4-6/4

รวมทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 32104 รายวิชา ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก	ส 4.2 ม.5/2	-เหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน เช่น ระเบิดพิวตล์ การฟื้นฟูศิลปวิทยาการสงครามครูเสด การสำรวจทางทะเล การปฏิรูปศาสนา การปฏิวัติ	14	40
2	การขยายอิทธิพลของยุโรป	ส 4.2 ม.5/3	-วิทยาศาสตร์ การปฏิวัติอุตสาหกรรม จักรวรรดินิยม ลัทธิชาตินิยม เป็นต้น - ความร่วมมือและความขัดแย้งของมนุษยชาติในโลก	12	30
3	สถานการณ์โลกศตวรรษที่ 21	ส 4.2 ม.5/4	-สถานการณ์สำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เช่น - เหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 (Nine Eleven) - การขาดแคลนทรัพยากร - การก่อการร้าย - ความขัดแย้งทางศาสนา ฯลฯ	14	30
รวมตลอดภาคเรียน				20	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ส 33101 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 เวลาเรียน 40 ชั่วโมง (2 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1
 จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสตร์แห่งการศึกษาเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยกับวิธีการแก้ปัญหาตามแนวพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือวิเคราะห์หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ผูกพันไม่ให้ประมาท ปฏิบัติตามแนวคิดและแบบอย่างการดำเนินชีวิตของพุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาดก พุทธศาสนิกชนตัวอย่างและ เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการศึกษาที่สมบูรณ์ มุ่งเน้นประโยชน์และสันติภาพแก่บุคคลในสังคมไทย และสังคมโลกตลอดจนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการสังคายนาพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ

ศึกษากฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก ประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศ เสนอแนวทางพัฒนาทางการเมืองการปกครองเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและการประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ วิเคราะห์ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องดำรงไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข

วิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชน เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา ผลดี ผลเสียของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ศึกษาผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีผลต่อสังคมไทย

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ วิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ผลดี ผลเสียของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา

รหัสตัวชี้วัด

- ส 1.1 ม.4-6/9, ม.4-6/10, ม.4-6/11, ม.4-6/12, ม.4-6/13, ม.4-6/14, ม.4-6/15
 ส 2.1 ม.4-6/1, ม.4-6/4
 ส 2.2 ม.4-6/2, ม.4-6/3
 ส 3.1 ม.4-6/2, ม.4-6/4 ม.4-6/3
 ส 3.2 ม.4-6/2

รวมทั้งหมด 15 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 33101 รายวิชา สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	พุทธประวัติ	ส 1.1 ม.6/2 ส 1.1 ม.6/5 ส 1.1 ม.6/9 ส 1.1 ม. 6/10	- พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกตนได้ อย่างสูงสุด (การตรัสรู้) การก่อตั้ง - พระพุทธศาสนา วิธีการสอนและการ เผยแผ่ - พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา - พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาศรัทธา และปัญญาที่ถูกต้อง - พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์แห่ง การศึกษา - พระพุทธศาสนาเน้นความสัมพันธ์ของ เหตุปัจจัยและวิธีการแก้ปัญหา - พระพุทธศาสนาฝึกตนไม่ให้ประมาท - พระพุทธศาสนามุ่งประโยชน์สุขและ สันติภาพแก่บุคคล สังคมและโลก	10	25
2	พุทธศาสนากับ การดำเนิน ชีวิต	ส 1.1 ม.6/11 ส 1.1 ม.6/12 ส 1.1 ม.6/17 ส 1.1 ม.6/18 ส 1.1 ม.6/19	- พระพุทธศาสนากับปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงและการพัฒนาแบบยั่งยืน - ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับ การศึกษาที่สมบูรณ์ - ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับ การเมือง - คุณค่าและความสำคัญของค่านิยมและ จริยธรรม - การจัดความขัดแย้งเพื่ออยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุข - พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโส มนการ 10 วิธี (เน้นวิธีคิดแบบแยกแยะ ส่วนประกอบ แบบสามัญลักษณ์)	10	20

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
3	วัฒนธรรมไทย	ส 2.1 ม.6/5	- ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรม - ลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทยที่สำคัญ - การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย - ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมสากล - แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยที่ดีงาม - วิธีการเลือกรับวัฒนธรรมสากล	10	25
4	เศรษฐศาสตร์	ส 3.1 ม.6/4 ส 3.2 ม.6/2	- ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชน - แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน - ตัวอย่างของการรวมกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของชุมชน - วิวัฒนาการของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ของไทย - ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศ - ผลกระทบของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีต่อภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้าและบริการ - การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ - บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศในเวทีการเงินโลกที่มีผลกับประเทศไทย	10	30
รวมตลอดภาคเรียน				40	100

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ส 33102 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เวลาเรียน 40 ชั่วโมง (2 ชั่วโมง/สัปดาห์)

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2

จำนวน 1.0 หน่วยกิต

ศึกษาข้อมูลข่าวสารสารสนเทศเกี่ยวกับการกระทำความดี ความชั่ว และวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องเผชิญและตัดสินใจเลือกดำเนินการหรือปฏิบัติตนได้อย่างมีเหตุผลถูกต้องตามหลักจริยธรรม กำหนดเป้าหมาย บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม จริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชนในศาสนาต่าง ๆ วิเคราะห์หลักธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของศาสนา ชักชวน ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของการทำความดีต่อกัน เสนอแนวทางการจัดกิจกรรม ความร่วมมือของทุกศาสนา ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม เป็นศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนถูกต้องตามศาสนพิธี และพิธีกรรมตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ

ศึกษาการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพวิเคราะห์หัตถิพลของสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้เกิดปัญหาทางกายภาพหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติในประเทศและภูมิภาคต่างๆ ของโลก การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ในประเทศและทวีปต่าง ๆ ประเมินการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ ในโลกว่าเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์และธรรมชาติ

วิเคราะห์สถานการณ์และวิกฤติการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ประเทศไทยและของโลก การแก้ไขปัญหา และการเสนอแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและรู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการหาข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์ตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และร่วมหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาทรัพยากรและสิ่งของประเทศ ของโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.4-6/1, ม.4-6/16, ม.4-6/18, ม.4-6/19, ม.4-6/20, ม.4-6/21, ม.4-6/22

ส 1.2 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม.4-6/4, ม.4-6/5

ส 5.1 ม.4-6/1, ม.4-6/2, ม.4-6/3, ม.4-6/4

ส 5.2 ม.4-6/1, ม.4-6/5,

รวมทั้งหมด 17 ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส 33102 รายวิชา สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต
สัดส่วนคะแนน ระหว่างภาค : ปลายภาค = 70 : 30

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
1	ชาวพุทธตัวอย่าง	ส 1.1 ม. 6/14 ส 1.1 ม.6/15 ส 1.1 ม.6/16	-พุทธสาวก พุทธสาวิกา -พระอัสสชิ -พระกัศยปโคตมีเถรี -พระนางมัลลิกา -หมอชีวก โกมารภัจ -พระอนรุทธะ -พระองคุลิมาล -พระธัมมทินนาเถรี -จิตตคหบดี -พระอานนท์ -พระปฎาจาราเถรี -จูฬสุภัททา -สุมนมาลาการ -ชาดก -เวสสันดรชาดก -มโหสถชาดก -มหาชนกชาดก -ชาวพุทธตัวอย่าง -พระนาคเสน -พระยามิลินท์ -สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) -พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต -สุชีพ ปุญญานุภาพ -สมเด็จพระนารายณ์มหาราช -พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)	10	25

หน่วย การ เรียนรู้ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้ (ตัวชี้วัด)	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	จำนวน เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
2	ศาสนพิธี	ส 1.1 ม. 6/20	- สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา - รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและประโยชน์ของ การบริหารจิตและเจริญปัญญา - ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตาม หลักสติปัฏฐาน - นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญาไป ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิต และสังคม	10	20
3	คุณภาพ สิ่งแวดล้อม	ส 5.2 ม.6/3 ส 5.2 ม.6/4	- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในภูมิภาคต่างๆ ของโลก - การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในการ สร้างสรรค์วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่นทั้งในประเทศและโลก	10	25
4	การมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์และ พัฒนาสิ่งแวดล้อม	ส 5.2 ม.6/5	- การแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตตามแนว ทางการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	10	30
รวมตลอดภาคเรียน				40	100

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้จัดทำสื่อและจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ตามหลักการและนโยบายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพ จากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการ ดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. อัตราส่วนคะแนน (ระดับประถมศึกษา)

คะแนนระหว่างปีการศึกษา : สอบปลายปีการศึกษา = 70 : 30

รายการวัด	คะแนน
➤ ระหว่างภาค มีการวัดและประเมินผล ดังนี้ 1. คะแนนระหว่างปีการศึกษา 1.1 วัดโดยใช้แบบทดสอบ 1.2 วัดทักษะ/กระบวนการ/สมรรถนะ (เลือกวัดตามแผนการจัดการเรียนรู้) 1.2.1 ภาระงานที่มอบหมาย - การทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ - กิจกรรมโครงงาน - การศึกษาค้นคว้าทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม - การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 1.2.2 แฟ้มสะสมงานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 1.2.3 ชิ้นงานทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 1.2.4 ทักษะกระบวนการทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 1.3 วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม - มีวินัย รับผิดชอบ - ใฝ่เรียนรู้ - มุ่งมั่นในการทำงาน - มีจิตสาธารณะ	(70) 60 10
➤ คะแนนสอบปลายปีการศึกษา มีการวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ	(30)
รวมทั้งภาคเรียน	100

2. อัตราส่วนคะแนน (ระดับมัธยมศึกษา)

คะแนนระหว่างภาคเรียน : สอบปลายภาคเรียน = 70 : 30

รายการวัด	คะแนน
➤ ระหว่างภาค มีการวัดและประเมินผล ดังนี้ 3. คะแนนระหว่างปีการศึกษา 3.1 วัดโดยใช้แบบทดสอบ 3.2 วัดทักษะ/กระบวนการ/สมรรถนะ (เลือกวัดตามแผนการจัดการเรียนรู้) 3.2.1 ภาระงานที่มอบหมาย - การทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ - กิจกรรมโครงงาน - การศึกษาค้นคว้าทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม - การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ 3.2.2 แฟ้มสะสมงานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 3.2.3 ชิ้นงานทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 3.2.4 ทักษะกระบวนการทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 3.3 วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม - มีวินัย รับผิดชอบ - ใฝ่เรียนรู้ - มุ่งมั่นในการทำงาน - มีจิตสาธารณะ 4. คะแนนสอบกลางปีการศึกษา มีการวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ	(70) 60 10
➤ คะแนนสอบปลายปีการศึกษา มีการวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ	(30)
รวมทั้งภาคเรียน	100

3. เกณฑ์การวัดผลประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละแบบทดสอบ ดังนี้

- 1.1 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบเลือกตอบ พิจารณาจากความถูกต้องของการเลือกตอบ
ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน
- 1.2 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบถูกผิด พิจารณาจากความถูกต้องของคำตอบ
ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน
- 1.3 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบจับคู่ พิจารณาจากความถูกต้องของการจับคู่
จับคู่ถูกให้ 1 คะแนน จับคู่ผิดให้ 0 คะแนน
- 1.4 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบเปรียบเทียบ พิจารณาจากความถูกต้องของการเปรียบเทียบ
เปรียบเทียบถูกให้ 1 คะแนน เปรียบเทียบผิดให้ 0 คะแนน
- 1.5 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบเติมคำ พิจารณาจากความถูกต้องของคำตอบ
ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน
- 1.6 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบเขียนตอบ พิจารณาจากคำตอบในภาพรวมทั้งหมด
โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	เกณฑ์การให้คะแนน
4	ตอบได้ถูกต้อง และสามารถอธิบายเหตุผลได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งแสดงแนวคิดเชิงเปรียบเทียบ
3	ตอบได้ถูกต้อง และสามารถอธิบายเหตุผลได้อย่างชัดเจน
2	ตอบได้ถูกต้อง และสามารถอธิบายเหตุผลได้เป็นบางส่วน แต่ยังไม่อย่างชัดเจน
1	ตอบได้ถูกต้อง แต่ไม่สามารถอธิบายเหตุผลได้
0	ตอบได้ถูกต้อง และไม่สามารถอธิบายเหตุผลได้

1.7 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบต่อเนื่อง

1.7.1 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบต่อเนื่องที่กำหนดสถานการณ์

พิจารณาจากความถูกต้องของคำตอบ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

1.7.2 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบต่อเนื่องสองขั้นตอน

โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	เกณฑ์การให้คะแนน
2	เลือกคำตอบและบอกเหตุผลประกอบถูกต้อง
1	เลือกคำตอบถูกต้อง แต่บอกเหตุผลประกอบไม่ถูกต้อง หรือ เลือกคำตอบไม่ถูกต้อง แต่บอกเหตุผลประกอบได้สอดคล้องกับคำตอบที่เลือก
0	เลือกคำตอบและบอกเหตุผลประกอบไม่ถูกต้อง

1.8 เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบแสดงวิธีทำ โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	เกณฑ์การให้คะแนน
4	คำตอบถูกต้องและแสดงวิธีทำที่มีประสิทธิภาพโดยแสดงถึงการคิดอย่างเป็นระบบและการคิดวิเคราะห์
3	คำตอบถูกต้องและแสดงวิธีทำถูกต้องสมบูรณ์
2	คำตอบถูกต้อง แต่แสดงวิธีทำถูกต้อง
1	คำตอบถูกต้อง มีการแสดงแสดงวิธีทำ แต่ยังไม่สมบูรณ์
0	คำตอบไม่ถูกต้อง และแสดงวิธีทำไม่ถูกต้อง

2. การวัดและประเมินผลด้านทักษะ/กระบวนการ/สมรรถนะ

2.1 ภาระงานที่มอบหมาย ดังนี้

- ใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ

กำหนดเกณฑ์การประเมินผลของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ เป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
4 (ดีมาก)	- ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะครบถ้วนและเสร็จตามกำหนดเวลา - ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะได้ถูกต้อง - แสดงลำดับขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะชัดเจนเหมาะสม
3 (ดี)	- ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะครบถ้วนและเสร็จตามกำหนดเวลา - ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะได้ถูกต้อง - สลับขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ หรือไม่ระบุขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ
2 (พอใช้)	- ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะครบถ้วน แต่เสร็จหลังกำหนดเวลาเล็กน้อย - ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะข้อไม่ถูกต้อง - สลับขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ หรือไม่ระบุขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ
1 (ต้องปรับปรุง)	- ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะไม่ครบถ้วน หรือไม่เสร็จตามกำหนดเวลาเล็กน้อย - ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะไม่ถูกต้อง - แสดงลำดับขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะไม่สัมพันธ์กับโจทย์หรือไม่แสดงลำดับขั้นตอน

- การประเมินผลการศึกษาค้นคว้าทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1) กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการศึกษาค้นคว้าทางคณิตศาสตร์ด้านทฤษฎี เป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
4 (ดีมาก)	- การวางแผนชัดเจนและทำงานเป็นระบบ - แสดงข้อมูลที่ละเอียดชัดเจน - แสดงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาได้ชัดเจน - ลงข้อสรุปที่ถูกต้องชัดเจน - นำเสนอผลงานอย่างเหมาะสม
3 (ดี)	- การวางแผนชัดเจน - แสดงข้อมูลที่ละเอียดชัดเจน - แสดงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาได้ชัดเจน - ลงข้อสรุปที่ถูกต้องชัดเจน - นำเสนอผลงานได้ยังไม่ชัดเจน
2 (พอใช้)	- การวางแผนไม่ชัดเจน - แสดงข้อมูลบางส่วนผิดพลาด - แสดงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาได้ไม่ชัดเจน - ลงข้อสรุปบางส่วนผิดพลาด - นำเสนอผลงานได้ไม่ชัดเจน
1 (ต้องปรับปรุง)	- การวางแผนไม่ชัดเจน - แสดงข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง - แสดงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาได้ไม่ชัดเจน - ลงข้อสรุปที่ไม่ถูกต้อง - นำเสนอผลงานได้ไม่ถูกต้อง

2) กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการศึกษาค้นคว้าทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีผลงานเป็นสิ่งประดิษฐ์ เป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
4 (ดีมาก)	- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแปลกใหม่ - แก้ปัญหาและตอบสนองตามความต้องการ - วางแผนการสร้างโดยใช้เทคนิคระดับสูงและมีคุณภาพ พร้อมทั้งแสดงรายละเอียดของชิ้นงานในแต่ละส่วนชัดเจนสมบูรณ์ - เลือกและใช้เครื่องมือวัดพร้อมระบุหน่วยวัดได้เหมาะสม - ดึงดูดความสนใจและมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด ตลอดจนปลอดภัย ประหยัด แข็งแรงและน่าเชื่อถือ - ใช้งานได้ตามความคาดหวัง - สร้างและเก็บรักษาง่าย - คู่มือแนะนำการใช้อย่างมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย
3 (ดี)	- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแปลกใหม่ - แก้ปัญหาและตอบสนองตามความต้องการ - วางแผนการสร้างและแสดงรายละเอียดของแต่ละส่วนชัดเจน - เลือกและใช้เครื่องมือวัดพร้อมระบุหน่วยวัดได้เหมาะสม - ดึงดูดความสนใจ - ใช้งานได้ตามความคาดหวัง - สร้างและเก็บรักษาง่าย
2 (พอใช้)	- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ - แก้ไขปัญหาและตอบสนองตามความต้องการ - วางแผนการสร้างและแสดงรายละเอียดของแต่ละส่วนได้ชัดเจนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ - เลือกและใช้เครื่องมือวัดพร้อมระบุหน่วยวัดได้เหมาะสม - ดึงดูดความสนใจ - ใช้งานได้ตามความคาดหวัง - สร้างและเก็บรักษาง่าย
1 (ต้องปรับปรุง)	- ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ - ไม่ตอบสนองต่อแก้ไขปัญหาและความต้องการ - วางแผนการสร้างได้ชัดเจนเพียงบางส่วน - เลือกและใช้เครื่องมือวัดพร้อมระบุหน่วยวัดได้ไม่เหมาะสม - ชิ้นงานขัดข้อง ใช้งานไม่ได้ตามความคาดหวัง

- การประเมินผลการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะมอบหมายภาระงานเป็นกลุ่ม กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
1. การวางแผน	3(ดี) 2 (พอใช้) 1 (ต้องปรับปรุง)	- วางแผนและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกไม่ชัดเจน - วางแผน แต่มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกไม่ชัดเจน - ไม่มีการวางแผน
2. ความร่วมมือในกลุ่ม	3 (ดี) 2 (พอใช้) 1 (ต้องปรับปรุง)	- ทุกคนทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบ - สมาชิกส่วนมากทำงานตามหน้าที่ - สมาชิกไม่ทำงานตามหน้าที่
3. ทักษะการปฏิบัติการ 3.1 การสังเกต 3.2 การสร้างข้อความ คาดการณ์ 3.3 การสำรวจ ตรวจสอบ 3.4 การแปลความและ ประเมินผล 3.5 การลงข้อสรุป	3 (ดี) 2 (พอใช้) 1 (ต้องปรับปรุง)	- ปฏิบัติได้ครบทุกอย่างถูกต้องเหมาะสม - ปฏิบัติได้ครบทุกข้อแต่ยังมีข้อผิดพลาดเป็นบางส่วน - ไม่สามารถปฏิบัติได้ครบทุกข้อด้วยตนเองและมีความผิดพลาดในการลงข้อสรุป
4. การเขียนรายงาน	3 (ดี) 2 (พอใช้) 1 (ต้องปรับปรุง)	- เขียนรายงานด้วยรูปแบบที่ถูกต้องเหมาะสมและนำเสนอได้สมบูรณ์ - เขียนรายงานได้ไม่สมบูรณ์ - รายงานมีข้อผิดพลาด หรือไม่เขียนรายงาน
5. เวลา	3 (ดี) 2 (พอใช้) 1 (ต้องปรับปรุง)	- ปฏิบัติงานเสร็จสมบูรณ์ตามเวลาที่กำหนด - ปฏิบัติงานเสร็จตามเวลาที่กำหนดแต่ไม่สมบูรณ์ - ปฏิบัติงานไม่เสร็จสมบูรณ์ตามเวลาที่กำหนด

2.2 แฟ้มสะสมงานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การประเมินผลแฟ้มสะสมงานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
4 (ดีมาก)	- ผลงานมีรายละเอียดอย่างเพียงพอที่แสดงถึงระดับความรู้และพัฒนาการของผู้เรียน และแสดงถึงความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษา การนำเสนอข้อมูลแสดงถึงการบูรณาการ หรือเชื่อมโยงมโนทัศน์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
3 (ดี)	- ผลงานมีรายละเอียดอย่างเพียงพอที่แสดงถึงระดับความรู้และพัฒนาการของผู้เรียน ไม่มีข้อผิดพลาดที่แสดงว่าไม่เข้าใจ แต่การนำเสนอข้อมูลไม่แสดงถึงการบูรณาการ ระหว่างข้อมูลหรือมโนทัศน์ในเรื่องที่ศึกษา
2 (พอใช้)	- ผลงานมีรายละเอียดแสดงไว้ในบันทึกให้เห็นถึงระดับความรู้และพัฒนาการของผู้เรียน แต่พบว่าบางส่วนมีความผิดพลาดหรือไม่ชัดเจนหรือแสดงถึงความไม่เข้าใจในเรื่องที่ศึกษาของผู้เรียน
1 (ต้องปรับปรุง)	- ผลงานมีข้อมูลน้อย ไม่มีรายละเอียดแสดงไว้ในบันทึกหรือแสดงให้เห็นถึงระดับความรู้และพัฒนาการของผู้เรียน

2.3 โครงการส่งเสริมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การประเมินผลโครงการส่งเสริมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
4 (ดีมาก)	- แสดงถึงความเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน - มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการออกแบบโครงการ - ใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการจัดทำโครงการจนประสบผลสำเร็จ - การนำเสนอรายงานเป็นลำดับขั้นตอนดีมากและใช้เป็นแบบอย่างได้ - มีการวางแผนการทำงานเป็นระบบและทำงานเสร็จตามกำหนดเวลาที่กำหนด - มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือและหลากหลาย
3 (ดี)	- แสดงถึงความเข้าใจปัญหา - การออกแบบโครงการถูกต้องเป็นบางส่วน - ใช้เทคนิควิธีการในการจัดทำโครงการให้ประสบผลสำเร็จเพียงบางส่วน - การนำเสนอรายงานเป็นลำดับขั้นตอน - มีการวางแผนการทำงานและทำงานเสร็จตามกำหนดเวลาที่กำหนด - มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
2 (พอใช้)	- เข้าใจปัญหาแต่ใช้เวลานานมาก - ต้องอาศัยการแนะนำในการออกแบบโครงการ - ต้องได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการจัดทำโครงการ - ต้องได้รับคำแนะนำในการเขียนรายงาน - มีการวางแผนการทำงาน แต่ไม่ชัดเจนและทำงานเสร็จช้ากว่าที่กำหนดไว้ - มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลน่าเชื่อถือได้เพียงบางส่วน
1 (ต้องปรับปรุง)	- ไม่เข้าใจปัญหา - การออกแบบโครงการและการทดลองไม่ถูกต้อง - ต้องได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการจัดทำโครงการทุกขั้นตอน - การเขียนรายงานยังมีข้อบกพร่อง - มีการวางแผนการทำงาน ไม่เป็นระบบและทำงานเสร็จช้ากว่าที่กำหนดไว้ - มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลน้อยมากไม่สัมพันธ์กับโครงการที่จัดทำ

2.4 ทักษะกระบวนการทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- การประเมินผลสมรรถนะด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดเกณฑ์การประเมิน

ดังนี้

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
1. การแก้ปัญหา	3(ดี) 2 (พอใช้) 1 (ต้องปรับปรุง)	- ใช้ยุทธวิธีดำเนินการแก้ปัญหาได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและอธิบายขั้นตอนของวิธีการได้อย่างชัดเจน - มียุทธวิธีดำเนินการแก้ปัญหาได้สำเร็จแต่ไม่สามารถอธิบายขั้นตอนของวิธีการได้อย่างชัดเจน - มีหลักฐานหรือร่องรอยการดำเนินการแก้ปัญหาบางส่วนแต่แก้ปัญหาไม่สำเร็จ
2. การให้เหตุผล	3 (ดี) 2 (พอใช้) 1 (ต้องปรับปรุง)	- มีการอ้างอิงที่ถูกต้องและเสนอแนวคิดประกอบการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล - มีการอ้างอิงที่ถูกต้องบางส่วนและเสนอแนวคิดประกอบการตัดสินใจแต่อาจไม่สมเหตุสมผลบางกรณี - มีการเสนอแนวคิดที่ไม่สมเหตุสมผลในการตัดสินใจและไม่บรรลุการอ้างอิง
3. การสื่อสารความหมายทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	3 (ดี) 2 (พอใช้) 1 (ต้องปรับปรุง)	- ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ การสื่อความหมายทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ถูกต้องนำเสนอโดยใช้กราฟ แผนภูมิ หรือ ตารางแสดงข้อมูลประกอบตามลำดับขั้นตอนชัดเจนและมีรายละเอียดสมบูรณ์ - ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ การสื่อความหมายทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนำเสนอโดยใช้กราฟ แผนภูมิ หรือ ตารางแสดงข้อมูลประกอบตามลำดับขั้นตอนได้ชัดเจนบางส่วน แต่ขาดรายละเอียดที่สมบูรณ์ - ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ การสื่อความหมายทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างง่าย ๆ ไม่ได้ใช้กราฟ แผนภูมิ หรือ ตารางและการนำเสนอข้อมูลไม่ชัดเจน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
4. การเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ	3 (ดี)	- นำความรู้ หลักการและวิธีการทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในการเชื่อมโยงกับสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหรือสาระอื่นในชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม
	2 (พอใช้)	- นำความรู้ หลักการ และวิธีการทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในการเชื่อมโยงกับสาระได้บางส่วน
	1 (ต้องปรับปรุง)	- นำความรู้ หลักการ และวิธีการทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไปเชื่อมโยงไม่เหมาะสม

- การประเมินผลสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

การประเมินผลสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ประเมินโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

ระดับคุณภาพ	ความหมาย
(3) ดีเยี่ยม	ผู้เรียนปฏิบัติตามสมรรถนะจนเป็นนิสัย และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน 3-5 สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี
(2) ดี	ผู้เรียนมีสมรรถนะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้เป็นการยอมรับของสังคม โดยพิจารณาจาก 1. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน 1-2 สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี หรือ 2. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน 2 สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน หรือ 3. ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน 4-5 สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน
(1) ผ่าน	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจาก 1. ได้ผลการประเมินระดับผ่าน จำนวน 4-5 สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน หรือ 2. ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน 2 สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน
(0) ไม่ผ่าน	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับต้องปรับปรุง ตั้งแต่ 1 สมรรถนะ

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติสม่ำเสมอ	ให้ 3 คะแนน
พฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้ 2 คะแนน
พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง	ให้ 1 คะแนน
พฤติกรรมที่ปฏิบัติน้อยครั้ง	ให้ 0 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพตามสมรรถนะรายข้อ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13 - 15	ดีเยี่ยม (3)
9 - 12	ดี (2)
5 - 8	ผ่าน (1)
ต่ำกว่า 5	ไม่ผ่าน (0)

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

คำชี้แจง : ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับคะแนน

สมรรถนะด้าน	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
		ดีเยี่ยม (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. ความสามารถในการสื่อสาร	1.1 มีความสามารถในการรับ-ส่งสาร				
	1.2 มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจของตนเอง โดยใช้ภาษาอย่างเหมาะสม				
	1.3 ใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ				
	1.4 เจาะต้อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้				
	1.5 เลือกรับและไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยเหตุผลและถูกต้อง				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			
2. ความสามารถในการคิด	2.1 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์				
	2.2 มีทักษะในการคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์				
	2.3 สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ				
	2.4 มีความสามารถในการสร้างองค์ความรู้				
	2.5 ตัดสินใจแก้ปัญหาเกี่ยวกับตนเองได้อย่างเหมาะสม				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	3.1 สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้				
	3.2 ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา				
	3.3 เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงในสังคม				
	3.4 แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา				
	3.5 สามารถตัดสินใจได้เหมาะสมตามวัย				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	4.1 เรียนรู้ด้วยตนเองได้เหมาะสมตามวัย				
	4.2 สามารถทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้				
	4.3 นำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน				
	4.4 จัดการปัญหาและความขัดแย้งได้เหมาะสม				
	4.5 หลีกเลียงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	5.1 เลือกและใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสมตามวัย				
	5.2 มีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี				
	5.3 สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้พัฒนานตนเอง				
	5.4 ใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์				
	5.5 มีคุณธรรม จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			
ระดับคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินในหลักสูตรรายชั้น					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

ระดับคุณภาพ	ความหมาย
(3) ดีเยี่ยม	ผู้เรียนปฏิบัติตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัยและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจากผลการประเมินทั้ง 8 คุณลักษณะ คือ ได้ระดับ 3 จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ 2
(2) ดี	ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามเกณฑ์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยพิจารณาจาก 1. ได้ผลการประเมินระดับ 3 จำนวน 1-4 คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ 2 หรือ 2. ได้ผลการประเมินระดับ 3 จำนวน 4 คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ 1 หรือ 3. ได้ผลการประเมินระดับ 2 จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ 1
(1) ผ่าน	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจาก 1. ได้ผลการประเมินระดับ 1 จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ 1 หรือ 2. ได้ผลการประเมินระดับ 2 จำนวน 4 คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ 1
(0) ไม่ผ่าน	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับ 0 ตั้งแต่ 1 คุณลักษณะขึ้นไป

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติสม่ำเสมอ	ให้ 3 คะแนน
พฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้ 2 คะแนน
พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง	ให้ 1 คะแนน
พฤติกรรมที่ปฏิบัติน้อยครั้ง	ให้ 0 คะแนน

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

คำชี้แจง : ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และขีด ✓ ลงในช่องที่ตรงกับคะแนน

สมรรถนะด้าน	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
		ดีเยี่ยม (3)	ดี (2)	ผ่าน (1)	ไม่ผ่าน (0)
1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	- ยืนตรงเคารพธงชาติ และร้องเพลงชาติได้ - เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ประองตอง และเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน - เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตามหลักศาสนา - เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนจัดขึ้น				
2. ซื่อสัตย์ สุจริต	- ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง - ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง				
3. มีวินัย รับผิดชอบ	- ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว มีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน				
4. ใฝ่เรียนรู้	- รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และนำไปปฏิบัติได้ - รู้จักจัดสรรเวลาให้เหมาะสม - เชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดา - มารดา โดยไม่โต้แย้ง - ตั้งใจเรียน				
5. อยู่อย่างพอเพียง	- ใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด - ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า - ใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน				
6. มุ่งมั่นในการทำงาน	- มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย - มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ				
7. รักความเป็นไทย	- มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย - เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย				
8. มีจิตสาธารณะ	1. รู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงาน 2. รู้จักการดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียน				
ระดับคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินในหลักสูตรรายชั้น					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

4. เกณฑ์การตัดสินผลการเรียน

4.1 เกณฑ์การตัดสินระดับผลการเรียน

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนน
0	ผลการเรียนดีเยี่ยม	0 - 49
1	ผลการเรียนดีมาก	50 - 54
1.5	ผลการเรียนดี	55 - 59
2	ผลการเรียนค่อนข้างดี	60 - 64
2.5	ผลการเรียนปานกลาง	65 - 69
3	ผลการเรียนพอใช้	70 - 74
3.5	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	75 - 79
4	ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์	80 - 100

4.2 เกณฑ์การตัดสินผลการเรียน ร และ มส.

4.2.1 ตัดสินผลการเรียน ร

หมายถึง รอกการตัดสินและยังตัดสินผลการเรียนไม่ได้เนื่องจาก ผู้เรียนไม่มีข้อมูลผลการเรียน ในรายวิชาครบถ้วน ได้แก่ ไม่ได้วัดผลกลางภาคเรียน/ปลายภาคเรียน ไม่ได้ส่งงาน ที่มอบหมายให้ทำ ซึ่งงานนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินผลการเรียน หรือมีเหตุ สดวสัยที่ทำให้ประเมินผลการเรียนไม่ได้

1.2.2 ตัดสินผลการเรียน มส.

หมายถึง ผู้เรียนไม่มีสิทธิเข้ารับการวัดผลปลายภาคเรียน เนื่องจากผู้เรียนมีเวลาเรียนไม่ถึง ร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด และไม่ได้รับการผ่อนผันให้เข้ารับการวัดผล ปลายภาคเรียน

5. การประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และการเขียน

เกณฑ์การประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และการเขียน คะแนนเต็ม 20 คะแนน

ระดับคุณภาพ	ความหมาย	ช่วงคะแนน
ดีเยี่ยม	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่มีคุณภาพดีเลิศอยู่เสมอ	16 - 20
ดี	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้	13 - 15
ผ่าน	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้ แต่ยังมีข้อบกพร่อง บางประการ	10 - 12
ไม่ผ่าน	ไม่มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน หรือถ้ามีผลงาน ผลงานนั้นยังมีข้อบกพร่องที่ ต้องการได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายประการ	0 - 9

ภาคผนวก

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้าง สิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิธานศัพท์

กตัญญูกตเวทิตะ ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น 2 ขอบ 1. กตัญญู รู้คุณท่าน 2. กตเวทิตะตอบแทนหรือสนองคุณท่าน ความกตัญญูกตเวทิตะว่าโดยขอบเขต แยกได้ เป็น 2 ระดับ คือ 2.1 กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัว 2.2 กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนรวม (พ.ศ. หน้า 2-3)

กตัญญูกตเวทิตะต่ออาจารย์ / โรงเรียน ในฐานะที่เป็นศิษย์ พึงแสดงความเคารพนับถืออาจารย์ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องขวา ดังนี้ 1. ลูกตอรับ แสดงความเคารพ 2. เขาไปหา เพื่อบำรุงรักษาปรึกษาซักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น 3. ฟังด้วยดี ฟังเพน รู้จักฟัง ให้เกิดปัญญา 4. ประนินบัติ ช่วยบริการ 5. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญด้วยดี

กรรม การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจ ประกอบด้วยความตั้งใจ หรือตั้งใจทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เช่น ขุดหลุมพรางตักคนหรือสัตว์ในตกลงไปตายเป็นกรรมแต่ขุดบ่อน้ำไว้น้ำกินไว้ สัตว์ตกลงไปตายเองไม่เป็นกรรม (แต่ถ้ารู้ว่ายาบ่อน้ำที่ตนขุดไว้อยู่ในที่ซึ่งคนจะพลัดตกได้ตายแล้วปล่อยปละละเลย มีคนตกลงไปก็ไม่เป็นกรรม) การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” (พ.ศ. หน้า 4)

กรรม 2 กรรมจำแนกตามคุณภาพ หรือตามธรรมชาติเป็นมูลเหตุมี 2 คือ 1. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล กรรมชั่ว คือเกิดจากอกุศลมูล 2. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี คือกรรมที่เกิดจากกุศลมูล

กรรม 3 กรรมจำแนกตามทวารคือทางที่กรรมมี 3 คือ 1. กายกรรม การกระทำทางกาย 2. วาจากรรม การกระทำทางวาจา 3. มโนกรรม การกระทำทางใจ

กรรมฐาน ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุดมทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต มี 2 ประเภท คือ สมถกรรมฐาน คือ อุดมสงบใจ วิปัสสนากรรมฐาน อุดมรู้เรื่องปัญญา (พ.ศ. หน้า 10)

กตจิรัฐธรรม 4 ธรรมสำหรับดำรงความมั่นคงของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน (พ.ศ. หน้า 134) 1. นัฏฐกเวสนา คือ ของหายของหมด รู้จักหามาไว้ 2. ชินณปฏิสังขรณา คือ ของเกาของชำระ รู้จักบูรณะซ่อมแซม 3. ปริมิตปานโกชนา คือ รู้จักประมาณในการกินการใช้ 4. อธิปัจจสัสลวันตสถาปนา คือ ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพอบานแม่เรือน (พ.ศ. หน้า 134)

กุศล บุญ ความดี ฉลาด สิ่งที่ดี กรรมดี (พ.ศ. หน้า 21)

กุศลกรรม กรรมดี กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดีคือเกิดจากกุศลมูล (พ.ศ. หน้า 21)

กุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งกรรมดี ทางทำดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติมี 10 อย่างได้แก่

ก. กายกรรม 3 (ทางกาย) 1. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการทำลายชีวิต 2. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ 3. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติผิดในกาม

ข. วาจากรรม 4 (ทางวาจา) ได้แก่ 4. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ 5. ปสุณายวาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด 6. ผรุสสาย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ 7. สัมผัปปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ

ค. มโนกรรม 3 (ทางใจ) 8. อนภิชชา ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา 9. อพยาบาท ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา 10. สัมมาทิฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม (พ.ศ. หน้า 21)

กุศลมูล รากเหง้าของกุศล ต้นเหตุของกุศล ต้นเหตุของความดี 3 อย่าง 1. อโลภะ ไม่โลภ (จาคะ) 2. อโทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) 3. อโมหะ ไม่หลง (ปัญญา) (พ.ศ. หน้า 22)

กุศลวิติก ความตริที่เพิกกุศล ความนึกคิดที่ตึงาม 3 คือ 1. เนกขัมมวิติก ความตริที่ปลอดจากกาม
2. อพยบาหวิติก ความตริที่ปลอดจากพยาบาท 3. อวิหิสาวิติก ความตริที่ปลอดจากการ
เบียดเบียน (พ.ศ. หน้า 22)

โกศล 3 ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ มี 3 อย่าง 1. อายโกศล คือ ความฉลาดในความเจริญ รอบรูทางเจริญ
และเหตุของความเจริญ 2. อปายโกศล คือ ความฉลาดในความเสื่อม รอบรูทางเสื่อมและเหตุของ
ความเสื่อม 3. อุปายโกศล คือ ความฉลาดในอุบาย รอบรูวิธีแก้ไขเหตุการณ์และวิธีที่จะทำให้สำเร็จ
ทั้งในการป้องกันความเสื่อมและในการสร้างความเจริญ

ขันธ กอง พวก หมวด หมู่ ลำตัว หมวดหนึ่ง ๆ ของรูปธรรมและนามธรรมทั้งหมดที่แบ่งออกเป็นหากอง
ใดแก รูปขันธ คือ กองรูป เวทนาขันธ คือ กองเวทนา สัญญาขันธ คือ กองสัญญา สังขารขันธ คือ
กองสังขาร วิทยญาณขันธ คือ กองวิทยญาณ เรียกรวมว่า เบญจขันธ (พ.ศ. หน้า 26 - 27)

การวธรรม 6 ธรรม คือ ความเคารพ การถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วย ความเอื้อเฟื้อ หรือ
โดยความหนักแน่นจริงจังมี 6 ประการ คือ 1. สัตถุคารวตา ความเคารพในพระศาสดา หรือพุทธคารว
ตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า 2. ธัมมคารวตา ความเคารพในพระธรรม 3. สังฆคารวตา ความ
เคารพในพระสงฆ์ 4. สิกขาการวตา ความเคารพในการศึกษา 5. อัปมาทการวตา
ความเคารพในความไม่ประมาท 6. ปฏิสันถการวตา ความเคารพในการปฏิสันถาร (พ.ศ. หน้า 221)

คิหิสุข (กามโมคิสุข 4) สุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้โดยสม่ำเสมอ
สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี 4 ประการ 1. อตติสุข สุขเกิดจากความมั่งคั่งทรัพย์ 2. โภคสุข
สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ 3. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เพนหนี่ 4. อนวัชชสุข สุขเกิดจากความ
ประพฤติไม่มีโทษ (ไม่บกพร่องเสียหายทั้งทางกาย วาจา และใจ) (พ.ศ. หน้า 173)

ฆราวาสธรรม 4 ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ 4 ประการ
ใดแก 1. สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง 2. ทมะ คือ การฝกฝน การขม
ใจ ฝกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝกหัด ตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้า
ด้วยสติปัญญา 3. ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง
ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4. จาคะ คือ เสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย
และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของ
ผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวหรือ เอาแต่ใจตัว (พ.ศ. หน้า 43)

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น 89 แบ่งโดย
ชาติเป็นอกุศลจิต 12 กุศลจิต 21 วิปากจิต 36 และกิริยาจิต 8 (พ.ศ. หน้า 43)

เจตสิก ธรรมที่ประกอบกับจิต อารมณ์หรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง
ศรัทธา เมตตา สติ ปัญญา เป็นต้น มี 52 อย่าง จัดเป็นอัญญสมานาเจตสิก 13 อกุศลเจตสิก 14
โสภณเจตสิก 25 (พ.ศ. หน้า 49)

ฉันทะ 1. ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความต้องการ ความรักใคร่ในสิ่งนั้น ๆ 2. ความยินยอม
ความยอมให้ที่ประชุมทำกิจนั้น ๆ ในเมื่อตนมิได้รวมอยู่ด้วย เป็นธรรมเนียมของภิกษุที่อยู่ในวัดซึ่งมี
สิมารวมกัน มีสิทธิที่จะเขาประชุมทำกิจของสงฆ์ เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธ จะเขารวมประชุมด้วยไม่ได้
ก็มีอบฉันทะคือ แสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำกิจนั้น ๆ ได้ (พ.ศ. หน้า 52)

ฌาน การเพ่ง การเพ่งพินิจด้วยจิตที่เป็นสมาธิแนวนั้น มี 2 ประเภท คือ 1. รูปฌาน 2. อรูปฌาน (พ.ศ. หน้า 60)

ฌานสมบัติ การบรรลุฌาน การเข้าฌาน (พุทธธรรม หน้า 964)

คุณธรรม ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ คือ ขอบปฏิบัติที่เป็นคุณประดุจขั้วอันเปิดออกไปสู่ความสุขความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต 6 ประการ คือ 1. อาโรคยะ คือ รักษาสุขภาพดี มิให้มีโรคทั้งจิตและกาย 2. ศีล คือ มีระเบียบวินัย ไม่ก่อเวรภัยแก่สังคม 3. พุทธามัตติ คือ ไต่คนดีเป็นแบบอย่างศึกษาเยี่ยงนิยมแบบอย่างของมหาบุรุษพุทธชน 4. สุตะ คือ ตั้งเรียนรู้อย่างจริงจัง เล่าเรียนคนควาใหญ่ เชี่ยวชาญไฝสดับเหตุการณ์ใหญ่เท่าทัน 5. ธรรมานุวัติ คือ ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดำรงมั่นใน สุจริต ทั้งชีวิตและงานดำเนินตามธรรม 6. อสินตา คือ มีความขยันหมั่นเพียร มีกำลังใจแข็งแกร่ง ไม่ท้อแท้เฉื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป (ธรรมานุวัติ บทที่ 15 คนสืบตระกูล ขอ ก. หน้า 55)

หมายเหตุ หลักธรรมข้อนี้เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “วัฒนธรรม” ตรงคำบาลีว่า “อรรถทวาร” ประดุจแห่งประโยชน์

ตัณหา (1) ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความแสหา มี 3 คือ 1. กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักน่าใคร่ 2. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ อยากเป็นนั่นเป็นนี่ 3. วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่นไม่เป็นนี่ อยากพลาญพ้นดับสูญไปเสีย

ตัณหา (2) จิตมารนางหนึ่งใน 3 นาง ที่อาสาพระยามารผู้เป็นบิดา เขาไปประโลมพระพุทเจ้าด้วยอาการต่างๆ ในสมัยที่พระองค์ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ ภายหลังตรัสรู้ใหม่ ๆ (อีก 2 นางคือ อรดีกับราคา) (พ.ศ. หน้า 72)

ไตรลักษณ์ ลักษณะสาม คือ ความไม่เที่ยง ความแปรทุกข ความไม่ใช่ตัวตน 1. อนิจจตา (ความแปรของไม่เที่ยง) 2. ทุกขตา (ความแปรทุกข) 3. อนัตตา (ความแปรของไม่ใช่ตน) (พ.ศ. หน้า 104)

ไตรสิกขา สิกขาสาม ขอบปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง คือ 1. อธิศีลสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง 2. อธิจิตตสิกขา หมายถึง สิกขา คือ จิตอันยิ่ง 3. อธิปัญญาสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง เรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า 87)

ทศพิธราชธรรม 10 ธรรม สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คุณสมบัติของนักปกครองที่ดี สามารถปกครองแผ่นดินโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน จนเกิดความชื่นชมยินดี มี 10 ประการ คือ 1. ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของ 2. ศีล ประพฤติดีงาม 3. บริจาคะ ความเสียสละ 4. อาชวชะ ความซื่อตรง 5. มัททวะ ความอ่อนโยน 6. ตบะ ความทรงเดช เฝือกเสียดัดหนา ไม่หมกมุ่นในความสุขสำราญ 7. อักโกธะความไม่กริ้วโกรธ 8. อวิหิงสา ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน 9. ขันติ ความอดทนเข้มแข็ง ไม่ท้อถอย 10. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม (พ.ศ. หน้า 250)

ทิฐิธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม 4 ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน คือ ประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา เช่น ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น มี 4 ประการ คือ 1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา 3. กัลป์ยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี 4. สมชีวิตา การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่ทำได้ (พ.ศ. หน้า 95)

ทุกข 1. สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้ เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและดับสลาย เนื่องจากต้องไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง 2. สภาพที่ทนได้ยาก ความรู้สึกไม่สบาย ไตแก ทุกขเวทนา (พ.ศ. หน้า 99)

ทุกกริยา กิริยาที่ทำได้ยาก การทำความเพียรอันยากที่ใคร ๆ จะทำได้ เช่น การบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุนิพพาน วิเศษ ด้วยวิธีทรมานตนต่าง ๆ เช่น กลั่นลมอัสสาสะ (ลมหายใจเข้า) ปัสสาสะ (ลมหายใจออก) และอดอาหาร เป็นต้น (พ.ศ. หน้า 100)

ทุจจริต 3 ความประพฤติไม่ดี ประพฤติชั่ว 3 ทาง ได้แก่ 1. กายทุจจริต ประพฤติชั่วทางกาย 2. วจิตุจจริต ประพฤติชั่วทางวาจา 3. มโนทุจจริต ประพฤติชั่วทางใจ (พ.ศ. หน้า 100)

เทวทูต 4 ทูตของยมเทพ สื่อแจ้งข่าวของมฤตยู สัญญาณที่เตือนให้ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิต มีให้มีความประมาท ได้แก่ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ 3 อย่างแรกเรียกเทวทูต สอนสมณะเรียกว่ารวมเป็นเทวทูตไปด้วยโดยปริยายเพราะมาในหมวดเดียวกัน แต่ในบาลีทานเรียกว่านิมิต 4 ไม่ได้เรียกเทวทูต (พ.ศ. หน้า 102)

ธาตุ 4 สิ่งที่ทรงภาวะของมันอยู่เองตามธรรมชาติของเหตุปัจจัย ได้แก่ 1. ปฐวีธาตุ หมายถึง สภาวะที่แผ่ไปหรือกินเนื้อที่ เรียกชื่อสามัญว่า ธาตุแข็งหรือธาตุดิน 2. อาโปธาตุ หมายถึง สภาวะที่เอิบอาบดูดซึม เรียกสามัญว่า ธาตุเหลว หรือธาตุน้ำ 3. เตโชธาตุ หมายถึง สภาวะที่ทำให้ร้อน เรียกสามัญว่า ธาตุไฟ 4. วาโยธาตุ หมายถึง สภาวะที่ทำให้เคลื่อนไหว เรียกสามัญว่า ธาตุลม (พ.ศ. หน้า 113)

นาม ธรรมที่รู้จักกันด้วยชื่อ กำหนดรูด้วยใจเป็นเรื่องของจิตใจ สิ่งที่ไม่รูปร่าง ไม่มีรูปแต่นามมาเป็นอารมณ์ของจิตได้ (พ.ศ. หน้า 120)

นิยาม 5 กำหนดอันแน่นอน ความแน่นอนมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ กฎธรรมชาติ 1. อุตุนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิ หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะ ดิน น้ำ อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์) 2. พีชนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุกรรมเป็นต้น) 3. จิตตนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต) 4. กรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการไหลผลของการกระทำ) 5. ธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุ เป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า 194)

นิวรณ 5 สิ่งที่ยกกันจิตใจไม่ให้กาวหนาในคุณธรรม ธรรมที่ยกกันจิตใจไม่ให้บรรลุคุณความดี อกุศลธรรมที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองและทำปัญญาให้อ่อนกำลัง 1. กามฉันทะ (ความพอใจในกาม ความต้องการกามคุณ) 2. พยาบาท (ความคิดร้าย ความขัดเคืองแค้นใจ) 3. ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเซื่องซึม) 4. อุทธัจจกุกกุจจะ (ความฟุ้งซ่านและรอนใจ ความกระวนกระวายกลุ่มกังวล) 5. วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) (พ.ศ. หน้า 195)

นิโรธ ความดับทุกข์ คือดับตัณหาได้สิ้นเชิง ภาวะปลอดทุกข์ เพราะไม่มีทุกข์ที่จะเกิดขึ้นได้ หมายถึง พระนิพพาน (พ.ศ. หน้า 127)

บารมี คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยั่งยืน เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่งมี 10 คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา (พ.ศ. หน้า 136)

บุญกิริยาวัตถุ 3 ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางความดีมี 3 ประการ คือ 1. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ 2. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี มีระเบียบวินัย 3. ภาวณมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ (พ.ศ. หน้า 109)

บุญกิริยาวัตถุ 10 ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางความดี 1. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ 2. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี 3. ภาวณมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ 4. อปจายนมัย คือ ทำบุญด้วยการประพาสอันนอมถอมตน 5. เวยยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วยการชวชนชววย รับใช้ 6. ปตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น 7. ปตตานโมทนามัย คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น 8. อัมมัสสวนมัย คือ ทำบุญด้วยการฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ 9. อัมมเทสนามัย คือทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ 10. ทิฏฐุชุกรม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง (พ.ศ. หน้า 110)

บุพนิมิตของมัชฌิมาปฏิบัติ บุพนิมิต แปลว่า สิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือสิ่งบ่งบอกล่วงหน้า พระพุทธองค์ตรัสเปรียบเทียบว่า ก่อนที่ดวงอาทิตย์จะขึ้น ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏให้เห็นก่อนฉันใด ก่อนที่อริยมรรคซึ่งเป็ขอปฏิบัติสำคัญในพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ก็มีธรรมบางประการปรากฏขึ้นก่อนเหมือนแสงเงินแสงทองฉันนั้น องค์ประกอบของธรรมดังกล่าว หรือบุพนิมิตแห่งมัชฌิมาปฏิบัติ ได้แก่ 1. กัลยาณมิตตตา ความมีกัลยาณมิตร 2. สีสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล มีวินัย มีความประพฤติเรียบร้อยในชีวิตของตนและในการอยู่รวมในสังคม 3. ฉันทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยฉันทะ พอใจใฝ่รักในปัญญา สัจธรรม ในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริงและใฝ่ทำความดี 4. อัตตสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการที่จะฝึกฝน พัฒนาตนเอง เห็นความสำคัญของการที่จะต้องฝึกตน 5. ทิฏฐิสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยทิฏฐิ ยึดถือ เชื่อถือในหลักการ และมีความเห็นความเข้าใจพื้นฐานที่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย 6. อัปปมาทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของกาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้เร่งรัดการคนหาให้เข้าถึงความจริงหรือในการทำชีวิตที่ดำรงให้สำเร็จ 7. โยนิโสมนสิการ รู้จัดคิดพิจารณา มองสิ่งทั้งหลายให้ไตร่ตรองและไตร่ตรองที่จะเอามาใช้พัฒนาตนเองยิ่ง ๆ ขึ้นไป (แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ ดีงาม:พระธรรมปฎก) (ป.อ. ปยุตโต)

เบญจธรรม ธรรม 5 ประการ ความดี 5 อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ ดังนี้
1. เมตตากรุณา 2. สัมมาอาชีวะ 3. กามสังวร (สำรวมในกาม) 4. สัจจะ 5. สติสัมปชัญญะ
(พ.ศ. หน้า 140 – 141)

เบญจศีล ศีล 5 เวณชาสัฏฐ เวณลักัทธิย เวณประพฤติผิตในกาม เวณพุดบต เวณของเมา (พ.ศ. หน้า 141)

ปฐมเทศนา เทศนาครั้งแรก หมายถึง อัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 หลังจากวันตรัสรู้สองเดือน ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี (พ.ศ. หน้า 147)

ปฏิจจสมุปบาท สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงมีขึ้น การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยต่อเนื่องกันมา (พ.ศ. หน้า 143)

ปริยัติ พุทธพจนอันจะพึงเล่าเรียน สิ่งที่ควรเล่าเรียน การเล่าเรียนพระธรรมวินัย (พ.ศ. หน้า 145)

ปธาน 4 ความเพียร 4 อย่าง ได้แก่ 1. สังวรปธาน คือ การเพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น (ยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น) 2. ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภวานาปธาน คือ เพียรเจริญ หรือทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น 4. อนรักขนาปธาน คือ เพียรรักษาอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไปและทำให้เพิ่มพูนพล (พ.ศ. หน้า 149)

ปปัญจธรรม 3 กิเลสเครื่องเนิ่นชา กิเลสที่เป็ตัวการทำให้เกิดปรุงแต่งยึดเยื้อพิสดาร ทำให้เขาทางออกไปจากความเป็นจริงง่าย ๆ เปดเผย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และขัดขวางไม่ให้เขาถึงความจริง หรือทำให้ไม่อาจแก้ปัญหาอย่างถูกทางตรงไปตรงมา มี 3 อย่าง คือ 1. ตัณหา (ความทะยานอยาก ความปรารถนาที่จะบำรุงบำเรอ ประนเปรอดตน ความยากไดยากเอา) 2. ทิฏฐิ (ความคิดเห็น ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎีอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ยึดถือไว้โดยมกมายหรือโดยอาการเชิดชูวาทนนี้เท่านั้นจริงอย่างอื่นเท็จทั้งนั้นเป็นตน ทำให้ปดตัวแคบ ไม่ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสที่จะเจริญปัญญา หรือคิดเตลิดไปทางเดียวตลอดจนเป็เหตุแห่งการเบียดเบียนบีบคั้นผู้อื่นที่ไม่ถืออย่างตน ความยึดติดในทฤษฎี ฯลฯ คือ ความคิดเห็นเป็นความจริง) 3. มานะ (ความถือตัว ความสำคัญตนว่าเป็นั่นเป็นี้ ถือสูง ถือต่ำ ยิ่งใหญ่หาเทียมหรือดอยกว่าผู้อื่น ความอยากเด่นอยากยกชูตนให้ยิ่งใหญ่) (พ.ศ. หน้า 111)

ปฏิวะ เขาใจตลอด ทางตลอด ตรัสรู้ รุทะลุปรุโปร่ง ลุล่วงด้วยการปฏิบัติ (พ.ศ. หน้า 145)

ปฏิเวธธรรม สัทธิธรรม คือ ผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน

(พ.ธ. หน้า 125)

ปัญญา 3 ความรอบรู้ เขาใจ รู้ซึ่ง มี 3 อย่าง คือ 1. สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การสดับการเล่าเรื่อง) 2. จินตามนปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การคิด การพิจารณาหาเหตุผล) 3. ภาวนามยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ) (พ.ธ. หน้า 113)

ปัญญาวัตรธรรม ธรรมเป็นเครื่องเจริญปัญญา คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามแห่งปัญญา 1. สัมปรัสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ เสวนาทานผู้ทรง 2. สัทธัมมัสสวนะ ฟังสัทธิธรรม เอาใจใส่ เล่าเรียนหาความรู้จริง 3. โยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี 4. ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดี ขอบเขตความหมาย และวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่น ๆ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและตรึตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้น ๆ (พ.ธ. หน้า 162 – 163)

ปาปณิกกรรม 3 หลักพอคา องค์คุณของพอคามี 3 อย่าง คือ 1. จักขุมา ตาดี (รู้จักสินค้า) ดูของเป็น สามารถคำนวณราคา กะทูน เก่งกำไร แมนยำ 2. วิรูโร จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อขาย รู้ความเคลื่อนไหว ความต้องการของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า) 3. นิสสยสัมปนโน พร้อมด้วยแหล่งทุนอาศัย (เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย ๆ) (พ.ธ. หน้า 114)

ผัสสะ หรือ สัมผัส การถูกต้อง การกระทบ ความประจวบกันแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และ วิญญาณ มี 6 คือ 1. จักขุสัมผัส (ความกระทบทางตา คือ ตา + รูป + จักขุ - วิญญาณ) 2. โสตสัมผัส (ความกระทบทางหู คือ หู + เสียง + โสตวิญญาณ) 3. ฆานสัมผัส (ความกระทบทางจมูก คือ จมูก + กลิ่น + ฆานวิญญาณ) 4. ชิวหาสัมผัส (ความกระทบทางลิ้น คือ ลิ้น + รส + ชิวหาวิญญาณ) 5. กายสัมผัส (ความกระทบทางกาย คือ กาย + โผฏฐัพพะ + กายวิญญาณ) 6. มโนสัมผัส (ความกระทบทางใจ คือ ใจ + ธรรมารมณ + มโนวิญญาณ) (พ.ธ. หน้า 233)

ผู้วิเศษ หมายถึง ผู้สำเร็จ ผู้มีวิทยากร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525)

พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ (พ.ศ. หน้า 183)

พระอนุพุทธะ ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยไตรสัจธรรมและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน (พ.ศ. หน้า 374)

พระปัจเจกพุทธะ พระพุทธเจ้าประเภทหนึ่ง ซึ่งตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้สั่งสอนผู้อื่น (พ.ศ. หน้า 162)

พระพุทธคุณ 9 คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ ได้แก่ 1. อรหะ เป็นผู้ไกลจากกิเลส 2. สมมาสัมพุทธะ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง 3. วิชาจรณสมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ จรณะ 4. สุกโต เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี 5. โลกวิทู เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง 6. อนุตตโร ปุริสมมตสารถิ เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า 7. สตถา เทวมนุสสานัง เป็นครูผู้สอนเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย 8. พุทโธ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน 9. ภควา เป็นผู้มีโชค มีความเจริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ (พ.ศ. หน้า 191)

พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้โดยชอบแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ทานผู้รู้ดี รู้ชอบด้วยตนเองก่อนแล้ว สอนประชุมชนให้ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (พ.ศ. หน้า 183)

พระภิกษุ ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว ชายที่บวชเป็นพระ พระผู้ช่วย แปลตามรูปศัพท์ว่า ผู้ขอหรือผู้มองเห็นภัยในสังขารหรือผู้ทำลายกิเลส คูบริษั 4 สหธรรมิก บรรพชิต อุปสัมบัน ภิกษุสาวกรูปแรก ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ (พ.ศ. หน้า 204)

พระรัตนตรัย รัตนะ 3 แก้วอันประเสริฐ หรือสิ่งล้ำค่า 3 ประการ หลักที่เคารพบูชาสูงสุดของ พุทธศาสนิกชน 3 อย่าง คือ 1. พระพุทธเจ้า (พระผู้ตรัสรู้เอง และสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม) 2. พระธรรม (คำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้า ทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ) 3. พระสงฆ์ (หมู่สาวกปฏิบัติตามคำสั่ง สอนของพระพุทธเจ้า) (พ.ศ. หน้า 116)

พระสงฆ์ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า (พ.ศ. หน้า 185)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เอง และสอนผู้อื่นให้รู้ตาม (พ.ศ. หน้า 189)

พระอนุพุทธะ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้สดับเลาเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง สอน ได้แก่ พระอรหันตสาวกทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า 374)

พระอริยบุคคล หมายถึง บุคคลผู้เป็นอริยะ ท่านผู้บรรลุลุทธิพิเศษ มีโสดาปัตติผล เป็นต้น มี 4 คือ

1. พระโสดาบัน
2. พระสกทาคามี (หรือสกิทาคามี)
3. พระอนาคามี
4. พระอรหันต

แบ่งพิสดารเป็น 8 คือ

พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล 1

พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผล 1

พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผล 1

พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผล 1 (พ.ศ. หน้า 386)

พราหมณ์ หมายถึง คนวรรณะหนึ่งใน 4 วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ; พราหมณ์เป็นวรรณะ นักบวชและเป็นเจ้าพิธี ถือตนว่าเป็นวรรณะสูงสุด เกิดจากปากพระพรหม (พ.ศ. หน้า 185)

พละ 4 กำลัง พละ 4 คือ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่ต้องหวาดหวั่นภัยต่าง ๆ ได้แก่

1. ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา 2. วิริยพละ กำลังคือความเพียร 3. อดิวิชัยพละ กำลังคือการ กระทำที่ไม่มีโทษ 4. สังคหพละ กำลังการสังเคราะห์ คือ เกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี

(พ.ศ. หน้า 185 – 186)

พละ 5 พละ กำลัง พละ 5 คือ ธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งเป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จัดอยู่ในจำพวก

โพธิปักขิยธรรม มี 5 คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า 185 – 186)

พุทธกิจ 5 พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ 5 ประการ คือ 1. ปุพฺพณฺเห ปณฺทปาทณฺจ ตอนเช้าเสด็จออก

บิณฑบาต เพื่อโปรดสัตว์ โดยการสนทนาธรรมหรือการแสดงหลักธรรมให้เข้าใจ 2. สายณฺเห

ธมฺมเทศนํ ตอนเย็น แสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาเฝ้าบริเวณที่ประทับ 3. ปิโทเส ภิกฺขุโอรุวาทํ

ตอนค่ำ แสดงโอวาทแก่พระสงฆ์ 4. อชฺฌตฺตเต เทวปญฺหนํ ตอนเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาแก่พวก

เทวดา 5. ปจฺจุเสว คเต กาเล ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ ตอนเช้ามืด จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์โลก

ว่าผู้ใดมีอุปนิสัยที่จะบรรลุลุทธิได้ (พ.ศ. หน้า 189 - 190)

พุทธคุณ คุณของพระพุทธเจ้า คือ 1. ปัญญาคุณ (พระคุณ คือ ปัญญา) 2. วิสุทธิคุณ (พระคุณ คือ ความ บริสุทธิ์) 3. กรุณาคุณ (พระคุณ คือ พระมหากรุณา) (พ.ศ. หน้า 191)

ภพ โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ภาวะชีวิตของสัตว์ มี 3 คือ 1. กามภพ ภพของผู้ยังแสวงกามคุณ 2. รูปภพ

ภพของผู้เข้าถึงรูปฌาน 3. อรูปภพ ภพของผู้เข้าถึงอรูปฌาน (พ.ศ. หน้า 198)

ภาวนา 4 การเจริญ การทำให้มีขึ้น การฝกอบรม การพัฒนา แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. ภายภาวนา 2. สีสภาวนา 3. จิตตภาวนา 4. ปัญญาภาวนา (พ.ธ. หน้า 81 – 82)

ภูมิ 31 1. พื้นเพ พื้น ที่ดิน แผ่นดิน 2. ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต มี 31 ภูมิ ได้แก่ อบายภูมิ 4 (ภูมิที่ปราศจากความเจริญ) - นิริยะ (นรก) - ตีรจณานิโยนิ (กำเนิดตีรจณา) - ปตติ วิสัย (แดนเปรต) - อสุรกาย (พวกอสูร) กามสุคติภูมิ 7 (กามาวจรภูมิที่เป็นสุคติ ภูมิที่เป็นสุคติซึ่ง ยังเกี่ยวข้องกับกาม) - มนุษย (ชาวมนุษย์) - จาตุมาหาราชิกา (สวรรค์ชั้นที่ทวามหาราช 4 ปกครอง) - ดาวดึงส์ (แดนแห่งเทพ 33 มีทวาสักกะเป็นใหญ่) - ยามา (แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์) - ดุสิต (แดนแห่งผู้เฝ้าด้วยสิริสมบัติของตน) - นิมมานรดี (แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการเนรมิต) -

ปรนิมมิตวสวัตติ (แดนแห่งเทพผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นนิรมิตให้) (พ.ธ. หน้า 316-317)

โกคอาทิยะ 5 ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโกคทรัพย์ ในการที่มีหรือเหตุผลในการที่จะมีหรือครอบครองโกคทรัพย์ 1. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข 2. บำรุงมิตรสหายและรวมกิจกรรมการงานให้เป็นสุข 3. ไซป้องกันภัยอันตราย 4. ทำพลี คือ ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ อติญาติ ต่อนรับแขก ปุพเพตพลี ทำบุญอุทิศให้ผูลงลับ ราชพลี บำรุงราชการ เสียภาษี เทวตาพลี สักการะบำรุงสิ่งที่เชื่อถือ 5. อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ ผู้ประพฤดิชอบ

(พ.ธ. หน้า 202 -203)

มงคล สิ่งที่ทำให้มีโชคดีตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ มงคล

38 ประการ หรือ เรียกเต็มว่า อุดมมงคล (มงคลอันสูงสุด) 38 ประการ (ดูรายละเอียดมงคลสูตร)

(พ.ศ. หน้า 211)

มิจฉาณิชา 5 การคายายที่ผิดศีลธรรมไม่ชอบธรรม มี 5 ประการ คือ 1. สัตถวณิชา คายาวุธ 2.

สัตถวณิชา คามนุษย์ 3. มังสวณิชา เลี้ยงสัตว์ไวขายเนื้อ 4. มัชชวณิชา คายายน้ำเมา

5. วิสวณิชา คายายยาพิษ (พ.ศ. หน้า 233)

มรรคมืองค 8 ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค” ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ

เห็นชอบ 2. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3. สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4. สัมมากัมมันตะ ทำการชอบ

5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6. สัมมาวายามะ เพียรชอบ 7. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ 8. สัมมาสมาธิ

ตั้งจิตมั่นชอบ (พ.ศ. หน้า 215)

มิจฉัตตะ 10 ภาวะที่ผิด ความเพนสิ่งที่ผิด ได้แก่ 1. มิจฉาทิฐิ (เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตาม

หลักกุศลกรรมบถ และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์) 2. มิจฉาสังกัปปะ (ดำริผิด ได้แก่

ความดำริที่เป็นอกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ) 3. มิจฉาวาจา (วาจาผิด ได้แก่ วจี

ทุจริต) 4. มิจฉากัมมันตะ (กระทำผิด ได้แก่ กายทุจริต 3) 5. มิจฉาอาชีวะ (เลี้ยงชีพผิด ได้แก่

เลี้ยงชีพในทางทุจริต) 6. มิจฉาวายามะ (พยายามผิด ได้แก่ ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ)

7. มิจฉาสติ (ระลึกผิด ได้แก่ ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่น ระลึกถึงการได้ทรัพย์ การโดยศ

เพนตน ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติเทียม) เพนเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลส มีโลภะ มานะ อสสา

มัจฉริยะ เพนตน 8. มิจฉาสมาธิ (ตั้งใจผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจอบกใจแนวนในกามราคะ

พยาบาท เพนตน หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิน ติดหมกมุ่น ตลอดจนนำไปไขผิดทาง ไม่เป็นไป

เพื่อยุณทัสสนะ และความหลุดพ้น) 9. มิจฉาญาณ (รู้ผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการ

คิดอุปายทำความชั่วและในการพิจารณาทบทวน ว่าความชั่วนั้น ๆ ตนกระทำได้อย่างไรแล้ว

เพนตน) 10. มิจฉาวิมุตติ (พ้นผิด ได้แก่ ยังไม่ถึงวิมุตติ สำคัญว่าถึงวิมุตติ หรือสำคัญผิดในสิ่งที่

มิใช่วิมุตติ(พ.ธ. หน้า 322)

มิตรปฏิรูป คนเทียมมิตร มิตรเทียม มิใช่มิตรแท้ มี 4 พวก ได้แก่

1. คนปอกลอก มีลักษณะ 4 คือ 1.1 คิดเอา ไฉยเดียว 1.2 ยอมเสียแต่น้อย โดยหวังจะเอาให้มาก 1.3 ตัวเองมีภัย จึงมาทำกิจของเพื่อน 1.4 คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง
2. คนดีแต่พูด มีลักษณะ 4 คือ 2.1 ดีแต่ยกเรื่องที่ผ่านมาแล้วมาปราศรัย 2.2 ดีแต่อ้างสิ่งที่ยังมีดีแต่อ้างสิ่งที่ยังไม่มีมาปราศรัย 2.3 สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไร้ประโยชน์ 2.4 เมื่อเพื่อนมีกิจอาจแต่เหตุขัดข้อง
3. คนหัวประจบมีลักษณะ 4 คือ 3.1 จะทำชั่วก็คล้อยตาม 3.2 จะทำดีก็คล้อยตาม 3.3 ตอหนา สรรเสริญ 3.4 ลับหลังนินทา
4. คนชวนฉิบหายมีลักษณะ 4 4.1 คอยเป็นเพื่อนดื่มหม้าเมา 4.2 คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน 4.3 คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเลิน 4.4 คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน (พ.ธ. หน้า 154 – 155)

มิตรน้ำใจ 1. เพื่อนมีทุกข์พลอยทุกข์ด้วย 2. เพื่อนมีสุขพลอยดีใจ 3. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้ง แก้ไขให้ 4. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน (พ.ศ. หน้า 234)

รูป 1. สิ่งที่ต้องสลายไปเพราะปัจจัยต่าง ๆ อันขัดแย้ง สิ่งที่เปื้อนรูปร่างพร้อมทั้งลักษณะอาการของมัน สวรรกาย จำแนกเป็น 28 คือ มหาภูตรูป หรือธาตุ 4 และอุปาทयरูป 2. อารมณ์ที่รู้โดยด้วยจักขุ สิ่งที่ปรากฏแก่ตา ข้อ 1 ในอารมณ์ 6 หรืออายตนะภายนอก 3. ลักษณะนามใช้เรียกพระภิกษุสามเณร เช่น ภิกษุรูปหนึ่ง (พ.ศ. หน้า 253)

วิญญู 3 หรือไตรวิญญู การเว้นเวียน การเวียนเกิด เวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิดหรือวนเวียนด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้ผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้ว กิเลสก็เกิดอีกแล้ว ทำกรรมแล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียนต่อไป (พ.ธ. หน้า 266)

วาสนา อาการกายวาจา ที่เป็นลักษณะพิเศษของบุคคล ซึ่งเกิดจากกิเลสบางอย่าง และได้สั่งสมอบรมมาเป็นเวลานานจนเคยชินติดเป็นพื้นประจำตัว แม้จะละกิเลสได้แล้ว แต่ก็อาจจะละอาการกายวาจาที่เคยชินไม่ได้ เช่น คำพูดติดปาก อาการเดินที่เร็วหรือเดินตามเตี้ยม เป็นต้น ทานขยายความว่า วาสนาที่เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอัปยาคฤต คือ เป็นกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่วก็มี ที่เป็นกุศลกับอัปยาคฤตนั้นไม่ต้องละ แต่ที่เป็นอกุศลซึ่งควรละนั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่จะเป็นเหตุให้เขาถึงอบายกับส่วนที่เป็นเหตุให้เกิดอาการแสดงออกทางกายวาจาแปลก ๆ ต่าง ๆ ส่วนแรก พระอรหันต์ทุกคนละได้ แต่ส่วนหลังพระพุทธเจ้านั้นละได้ พระอรหันต์อื่นละไม่ได้ จึงมีคำกล่าวว่าพระพุทธเจ้านั้นละกิเลสทั้งหมดได้ พร้อมทั้งวาสนา; ในภาษาไทย คำว่าวาสนามีความหมายเพี้ยนไป กลายเป็นอำนาจบุญญา หรือกุศลที่ทำให้ได้รับลาภยศ

วิปัสสนาญาณ 9 ญาณในวิปัสสนา ญาณที่นับเขาในวิปัสสนา เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เขาใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ได้แก่ 1. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความเกิดและดับของเบญจขันธ์ 2. ภังคานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความสลาย เมื่อเกิดดับก็คำนึงเด่นชัด ในส่วนดับของสังขารทั้งหลาย ต้องแตกสลายทั้งหมด 3. กายตูปฏฐานญาณ คือ ญาณอันมองเห็นสังขาร ปรากฏเป็นของนากแล้ว 4. อาทินวานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็นโทษของสังขารทั้งหลาย ว่าเปื้อนโทษบกพร่องเป็นทุกข์ 5. นิพพิทานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็นความหมายของสังขาร ไม่เพลินเพลิน ติดใจ 6. มุญจิตุกัมยตาญาณ คือ ญาณอันคำนึงด้วยใครพินไปเสีย คือ หมายสังขารทั้งหลาย ปราศณานาที่จะพินไปเสีย 7. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงพิจารณาหาทาง เมื่อต้องการจะพินไปเสีย เพื่อมองหาอุบายจะปลดปล่อยออกไป

8. สังขารเพกชาณณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยความเพกกลางต่อสังขาร คือ พิจารณาสังขารไมยินดี ยินร้ายในสังขารทั้งหลาย 9. สังขานโลมิกญาณ หรือ อนุโลมญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลก แก่การหยั่งรู้อย่าง แลแลมรรคญาณให้สำเร็จความเป็นอริบุคคลต่อไป (พ.ศ. หน้า 276 – 277)

วิมุตติ 5 ความหลุดพ้น ภาวะไรกิเลส และไม่มีทุกข์ มี 5 ประการ คือ 1. วิกขัมภณวิมุตติ ดับโดยขมไว้ คือ ดับกิเลส 2. ตัทธควิมุตติ ดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับธรรมที่ตรงกันข้าม 3. สมุจเฉทวิมุตติ ดับด้วยตัดขาด ดับกิเลสเสร็จสิ้นเด็ดขาด 4. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ โดยอาศัย โลกุตตรมรรคดับกิเลส 5. นิสรณวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ คือ อาศัยโลกุตตรธรรมดับกิเลสเด็ดขาด เสร็จสิ้น (พ.ศ. หน้า 194)

โลกบาลธรรม ธรรมคุ้มครองโลก ไตแก ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มีให้ละเมิดศีลธรรม และให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย มี 2 อย่างได้แก่ 1. หิริ111 ความอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว 2. โอตตัปปะ ความกลัวบาปเกรงกลัวต่อความชั่ว และ ผลของกรรมชั่ว (พ.ศ. หน้า 260)

ถาษี หมายถึง ผู้แสวงธรรม ไตแก นักบวชนอกพระศาสนาซึ่งอยู่ในป่า ชีไพร ผู้แต่งคัมภีร์พระเวท(พ.ศ. หน้า 256)

สติปฏฐาน 4 ที่ตั้งของสติ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามสิ่งนั้น ๆ มันเป็นของมันเอง มี 4 ประการ คือ

1. กายานุปัสสนาสติปฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียง กาย ไม่ใช่สัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา) ทานจำแนกวิธีปฏิบัติได้หลายอย่าง คือ อานาปานสติ กำหนด ลมหายใจ 1 อิริยาบถ กำหนดรูท้นอิริยาบถ 1) สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำความ เคลื่อนไหวทุกอย่าง 1) ปฏิกุศลนสิกการ พิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประชุมเขา เป็นร่างกายนี้ 1) ธาตุมนสิกการ พิจารณาเห็นร่างกายของตน โดยสัควาเป็นธาตุแต่ละอย่างๆ
2. เวทนานุปัสสนาสติปฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนาให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียง เวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่ เป็นสามิสและเป็นนิรามิสตามที่ไปอยู่ขณะนั้น ๆ
3. จิตตานุปัสสนาสติปฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศราหมองหรือผองแผว ฟุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ อย่างไร ๆ ตามที่เป็นไป อยู่ในขณะนั้น ๆ
4. ธัมมานุปัสสนาสติปฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่ เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนของเรา) คือ มีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ไตแก นิเวธ 5 ชันธ 5 อายตนะ 12 โพชนงค 7 อริยสัจ 4 วาคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น เจริญบริบูรณ์และดับได้อย่างไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้น ๆ (พ.ศ. หน้า 165)

สมณะ หมายถึง ผู้สงบ หมายถึงนักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา ทานในความหมายจำเพาะ หมายถึง ผู้ระดับบาป ไตแก พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบาป ไตแก ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็น พระอริยบุคคล (พ.ศ. หน้า 299)

สมบัติ 4 คือ ความเพียบพร้อมสมบูรณ์แห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสงอำนาจโอกาสให้กรรมดี ปรากฏผล และไม่เปดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล มี 4 อย่าง คือ 1. คติสมบัติ สมบัติแห่งคติ ถึงพร้อม ด้วยคติ หรือคติให้ คือ เกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศที่เจริญ เหมาะหรือเกื้อกูล ตลอดจนในระยะ สั้น คือ ดำเนินชีวิตหรือไปในถิ่นที่อำนาจ 2. อุปธิสมบัติ สมบัติแห่งร่างกาย ถึงพร้อมด้วยร่างกาย

คือ มีรูปร่างสวย ร่างกายสงาม หนาดาทาทางดี น่ารัก นานิยมเลื่อมใส สุขภาพดี แข็งแรง 3. กาลสมบัติสมบัติแห่งกาล ถึงพร้อมด้วยกาลหรือกาลให้ คือ เกิดอยู่ในสมัยที่บ้านเมืองมีความสงบสุข ผู้ปกครองดี ผู้คนมีคุณธรรมยกย่องคนดี ไม่ส่งเสริมคนชั่ว ตลอดจนในระยะเวลาสั้น คือ ทำอะไรถูก กาลเวลา ถูกจังหวะ 4. ปโยคสมบัติ สมบัติแห่งการประกอบ ถึงพร้อมด้วยการประกอบกิจ หรือ 112 กิจการให้ เช่น ทำเรื่องตรงกับที่เขาต้องการ ทำกิจตรงกับความสามารถของตน ทำการถึงขนาดถูกหลักครบถ้วน ตามเกณฑ์หรือเต็มอัตรา ไม่ไขว่คว้า ครึ่ง ๆ กลาง ๆ หรือเหยาะเหยาะ หรือไม่ถูกเรื่องกัน รู้จักจัดทำ รู้จักดำเนินการ (พ.ธ. หน้า 161 – 162)

สมบัติ ภาวะสงบประณีตซึ่งพึงเขาถึง; สมบัติมีหลายอย่าง เช่น ฌานสมบัติ ผลสมบัติ อนุพัพพวิหารสมบัติ (พ.ศ. หน้า 303)

สติ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เพเลอ การคุมใจได้กับกิจ หรือคุมจิตใจไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง จำการที่ ทำและคำพูดแมนานได้ (พ.ศ. หน้า 327)

สังฆคุณ 9 คุณของพระสงฆ์ 1. พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผูปฏิบัติดี 2. เป็นผูปฏิบัติตรง 3. เป็นผูปฏิบัติถูกทาง 4. เป็นผูปฏิบัติสมควร 5. เป็นผู้ควรแก่การค้ำับ คือ ควรกับของที่เขานำมาถวาย 6. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ 7. เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา ควรแก่ของทำบุญ 8. เป็นผู้ควรแก่การกระทำอัญชลี ควรแก่การกราบไหว้ 9. เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก เป็นแหล่งปลูกฝัง และเผยแพรความดีที่ยอดเยี่ยมของโลก(พ.ธ. หน้า 265-266)

สังเวชนียสถาน สถานที่ตั้งแห่งความสังเวช ที่ทำให้เกิดความสังเวช มี 4 คือ 1. ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ อุทยานลุมพินี ปัจจุบันเรียกลุมพินีหรือรุมมินเด (Lumbini หรือ Rummindai) 2. ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือ ควงโพธิ์ ที่ตำบลพุทธคยา (Buddha Gaya หรือ Bodh – Gaya) 3. ที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนา คือป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกสารนาถ 4. ที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือที่สาละวันทนิยาน เมืองกุสินารา หรือกุสินคร บัดนี้เรียกกาเซีย (Kasia หรือ Kusinagara) (พ.ศ. หน้า 317)

สันโดษ ความยินดี ความพอใจ ยินดีด้วยปัจจัย 4 คือ ฌานงม อาหารที่นอนที่นั้ง และยาตามมีตามได้ ยินดีของของตน การมีความสุข ความพอใจด้วยเครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร (พ.ศ. หน้า 324)

สัปปริสธรรม 7 ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี 1. อัมมัญญตา คือ ความรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง 2. อตถัญญตา คือ ความรู้จักผล คือรู้ความมุ่งหมาย 3. อัตตัญญตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น 4. มัตตัญญตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี 5. กาลัญญตา คือ ความรู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม 6. ปริสัณญตา คือ ความรู้จัก บริษัทคือรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม 7. บุคคลัญญตา หรือ บุคคลปโรปริญญตา คือ ความรู้จักบุคคล คือความแตกต่างแห่งบุคคล (พ.ธ. หน้า 244)

สัมปชัญญะ ความรู้ทั่วทั่วพร้อม ความรู้ตระหนัก ความรู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสิ่งนั้นได้ มักมากกับสติ (พ.ศ. หน้า 244)

สาราณียธรรม 6 ธรรมแปดที่ต้งแห่งความโหระลึกถึง ธรรมแปดเหตุโหระลึกถึงกัน หลักการอยู่รวมกัน เรียกอีกอย่างว่า “สาราณียธรรม” 1. เมตตากายกรรม มีเมตตากายกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2. เมตตาวจีกรรม มีเมตตาวจีกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3. เมตตา มโนกรรม มีเมตตา มโนกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง 4. สาราณโภคิ แบ่งปันสิ่งของที่ไดมาไม่หวง แหน ไขผู้เดียว 5. สีลสามัญญตา มีความประพฤติรวมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้น

ทุกข์หรือข้อขัดปัญหา 6.ทิวาสัมมัญญา มีความเห็นชอบดีงาม เช่นเดียวกับหมู่คณะ
(พ.ธ. หน้า 233-235)

ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม (พ.ศ. หน้า 290)

สงเคราะห์ การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล (พ.ศ. หน้า 228)

สังคหวัตถุ 4 เรื่องสงเคราะห์กัน คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก ไตแก สังคมแห่งหมู่มสัตว์ใด ดุจสลักเกาะยึดตรึงกำลังแล่นไปใคงเป็นรถ และวิ่งแล่นไปได้มี 4 อย่างคือ 1. ทาน การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน 2. ปยวจา พูดจาน่ารัก นานิมนนบถือ 3. อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ 4.สมานัตตนา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เขากันได้ เช่น ไม่ถือตัว รวมสุข รวมทุกข์กัน เป็นต้น (พ.ศ. หน้า 310)

สัมมัตตะ ความเพนถูก ภาวะที่ถูก มี 10 อย่าง 8 ขอตง ตรงกับองคมรรคทั้ง 8 ขอ เพิ่ม 2 ขอตาย คือ 9. สัมมาญาณ รู้ออบโดแผลญาณ และปจจเวกชนญาณ 10. สัมมาวิมุติ พนออบโดแผล อรหัตตผลวิมุติ; เรียกอีกออยาง อเสชธรรม 10 (พ.ศ. หน้า 329)

อนัตตา ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่ตัวตน (พ.ศ. หน้า 366)

อบายมุข ของทางของควมเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุออยยับแหงโภคทรัพย์ ทางแหงควมพินาศ (พ.ศ. หน้า 377)

อบายมุข 4 1. อิตถิธุดตะ (เพนนักเลงหญิง นักเที่ยวผุหญิง) 2. สุราธุดตะ (เพนนักเลงสุรา นักดื่ม) 3. อักขุดตะ (เพนนักการพนัน) 4. ปาปมิตตะ (คอบคนชั่ว) (พ.ศ. หน้า 377)

อบายมุข 6 1. ติดสุราและของมีนเมา 1.1 ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ 1.2 กอการทะเลาะวิวาท 1.3 เพนบอเกิดแหงโรค 1.4 เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง 1.5 ทำใ้ไม่รู้อาย 1.6 ทอนกำลังปัญญา 2. ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ 6 ออยางคือ 2.1 ชื่อว่าไม่รักษาดน 2.2 ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย 2.3 ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ 2.4 เพนที่ระแวงสงสัย 2.5 เพนเปาใ้เขาใ้ควมหรือขาวลือ 2.6 เพนที่มาของเรื่องเดือดรอนเพนอันมาก 3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยการงานเสื่อม เสียเพราะมีใจกังวลคอยคิดจ้อง กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง 6 กรณี คือ 3.1 ราที่เอนไปทีนั้น 3.2 – 3.3 ขั้รอน ดนตรี เสภา เพลงเถิดเถิงที่เอนไปทีนั้น 4. ติดการพนัน มีโทษ 6 คือ 4.1 เมื่อชนะยอมกอเวร 4.2 เมื่อแพก็เสียตายทรัพย์ที่เสียไป 4.3 ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ 4.4 เขาที่ประชุมเขาไม่เชื่อถือถ้อยคำ 4.5 เพนที่หมิ่นประมาทของเพนผุ 4.6 ไม่เพนที่ พึงประสงคของผุที่จะหาครอองใ้ลูกของเขา เพราะเห็นวจะเลี้ยงลูกเมียไม่ได้ 5. คอบคนชั่วมีโทษโดยนนำเ้กลายเพนคนชั่วออยางที่ตนคอบทั้ง 6 ประเภท คือ ไ้เพนที่จจะนนำเ้กลายเพน 5.1 นักการพนัน 5.2 นักเลงหญิง 5.3 นักเลงเหลา 5.4 นักลวงของปลอม 5.5 นักหลอกลวง 5.6 นักเลงหัวไม้ 6. เกียจครานการงาน มีโทษโดยทำใ้ยกเหตุตาง ๆ เพนขออาจผิดเพี้ยน ไม่ทำ การงานโภคใหม่ ก็ไม่เกิด โภคที่มีออยูกั้หมดสิ้นไป คือ ไ้หาอไปทั้ง 6 กรณีว่า 6.1 – 6.6 หนวนัก รอนนัก เยนไปแลว ยังเชานัก หิวนัก อิ่มนัก แลวไม่ทำการงาน (พ.ธ. หน้า 176 – 178)

อธิปไตย 3 ความเพนใหญ่ มี 3 ออยาง คือ 1. อัตตอธิปไตย ความมีตนเพนใหญ่ ถือตนเพนใหญ่ กระทำการดวยปรารภตนเพนประมาณ 2. โลกาธิปไตย ความมีโลกเพนใหญ่ ถือโลกเพนใหญ่ กระทำการดวยปรารภนิยมของโลกเพนประมาณ 3. อัมมาธิปไตย ความมีธรรมเพนใหญ่ ถือธรรมเพนใหญ่, กระทำการดวยปรารภควมถูกต้อง เพนจริง สมควรตามธรรมเพนประมาณ (พ.ธ. หน้า 127-128)

อริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ใ้เขาถึงกลายเพนอริยะมี 4 คือ 1. ทุกข (ควมทุกข์ สภาพที่ทนไดยาก สภาวะที่บีบคั้น ขัดแยง บกพรอง ขาดแณสารและควม

เที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ไฉน ขาด ขรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยยอวา อุปาทานชั้น 5 เป็นทุกข์ 2. ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ไฉน ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และ วิภวตัณหา) กำจัดอวิชชา สำรอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกยอมน ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระ คือ นิพพาน 3. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ไฉน ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้างถึง เมื่อกำจัดอวิชชา สำรอก ตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกยอมน ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ เป็นอิสระ คือ นิพพาน 4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ ทุกข์ ไฉน อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมี องค์ 8 นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า 181)

สังคมศาสตร์ การศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนให้อยู่รวมในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

คุณธรรม (virtue) และจริยธรรม(moral or morality or ethics) คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี จริยธรรมมีความหมายเช่นเดียวกับศีลธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติกรรมปฏิบัติความประพฤติหรือหน้าที่ที่ชอบ ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง สภาพคุณงามความดีที่ประพฤติปฏิบัติหรือหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต หรือคุณธรรมตามกรอบจริยธรรม ส่วนศีลธรรมและจริยธรรม มีความหมายใกล้เคียงกัน คุณธรรมจะมีความหมายที่ เน้นสภาพ ลักษณะ หรือคุณสมบัติที่แสดงออกถึงความดีงาม ส่วนจริยธรรม มีความหมายเน้นที่ ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม นักวิชาการมักใช้คำทั้งสองคำนี้ในความหมายเดียวกันและมักใช้คำสองคำดังกล่าวควบคู่กันไป เป็นคำว่า คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งรวมความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม นั่นคือมีความหมายเน้นทั้งสภาพ ลักษณะหรือ คุณสมบัติ และความประพฤติอันดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม

(โครงการเร่งรัดคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ศูนย์คุณธรรม หน้า 11 -12)

การเมือง ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจในการจัดระเบียบสังคมเพื่อประโยชน์และความสงบสุขของสังคม มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยรวมทั้งหมดในสวนหนึ่งของชีวิตในพื้นที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ อำนาจชอบธรรม หรืออิทธิพล และมีความสามารถในการดำเนินการได้

ข้อมูล สิ่งที่ได้รับรู้และยังไม่ได้มีการจัดประมวลให้เป็นระบบ เมื่อจัดระบบแล้วเรียกว่า สารสนเทศ

ค่านิยม การกำหนดคุณค่าและพัฒนาจนเป็นบุคลิกภาพประจำตัว

คุณค่า ลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความดี ความงาม ความดีเป็นคุณค่าของจริยธรรม ความงามเป็นคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ สิ่งตอบสนองความต้องการใดเป็นสิ่งที่มีความคุณค่า คุณค่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ คุณค่าเปลี่ยนแปลงได้ตามเวลา และคุณค่ามักเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของความเจริญ

บทบาท การกระทำที่สังคมคาดหวังตามสถานภาพที่บุคคลครองอยู่

หน้าที่ เป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สถานภาพ ตำแหน่งที่แต่ละคนครองอยู่ในสถานที่หนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง

บรรทัดฐาน ขอตกลงของสังคมที่กำหนดให้สมาชิกประพฤติ ปฏิบัติ บางทีเรียกปทัสถาน สามารถใช้บรรทัดฐานของสังคม (social norms) เป็นมาตรฐานความประพฤติในทางจริยธรรมได้ ซึ่งแยกออกเป็น ก. วิถีประชา (folkways) ไฉน แบบแผนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่สังคมยอมรับ และ ใดประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา มักเกี่ยวข้องกับเรื่องการดำเนินชีวิต และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ จริยธรรมจะไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัดแน่นอนตายตัวข. กฎศีลธรรมหรือจารีต (mores) เป็นมาตรฐาน

ความประพจน์ของสังคมที่มีการกำหนดเกี่ยวกับจริยธรรมที่เข้มข้น ในกรณีมีผู้ฝ่าฝืนอาจมีการลงโทษ แม้ว่าในบางครั้งจะไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ตาม เช่น การลงนามในสนธิสัญญา ขนบธรรมเนียมการเสียสละ

ค. กฎหมาย (law) เป็นมาตรฐานความประพฤติที่รัฐกำหนดให้สมาชิกของรัฐพึงปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ และกำหนดวิธีการปฏิบัติการลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน

สิทธิ ขอบเขตของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สิทธิทางศีลธรรม เป็นขอบเขตทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

ประเพณี เป็นความประพฤติของคนหมู่มาก อยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบกันมานาน

ประเพณี คือ กิจกรรมที่มีรูปแบบของชุมชนหรือสังคมหนึ่งที่เกิดขึ้นมาด้วยจุดประสงค์ใด จุดประสงค์หนึ่ง และกำหนดการจัดกิจกรรมในระยะเวลาแน่นอนสม่ำเสมอ กิจกรรมที่เป็นประเพณีอาจมองได้อีกประการหนึ่งว่าเป็นแบบแผนการปฏิบัติของกลุ่มเฉพาะหรือทางศาสนา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights sinv UDHR) คือการประกาศเจตนารมณ์ ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรองตามข้อมติที่ 217 A (III) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 โดยประเทศไทยออกเสียงสนับสนุน

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เป็นการศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมา ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของมนุษยชาติโลก ความสำคัญและผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยและมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สัมมาชีพ การประกอบอาชีพสุจริตและเหมาะสมในสังคม

ประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานจนสำเร็จ หรือผลการกระทำที่ได้ผลออกมาดีกว่าเดิม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า โดยไม่ให้เกิดความสูญเสียหรือความสูญเปล่า ทรัพยากรต่างๆ พิจารณาได้จากเวลา แรงงาน วัตถุดิบ เครื่องจักร ปริมาณและคุณภาพ ฯลฯ

ประสิทธิผล ระดับความสำเร็จของวัตถุประสงค์ หรือ ผลสำเร็จของงาน

สินค้า หมายความว่า สิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

ภูมิปัญญา ส่วนหนึ่งของประเพณี หรือเป็นกิจกรรมเฉพาะตัวก็ได้ เช่น พิธีถวายสังฆทาน พิธีบวชนาค พิธีบวชลูกแก้ว พิธีขอฝน พิธีไหว้ครู พิธีแต่งงาน

มนุษยชาติ การเกิดเป็นมนุษย์มาจาก มนุษย์ = ผู้มีจิตใจสูง กับชาติ = เกิด โดยปกติหมายถึง มนุษย์ทั่ว ๆ ไป

มรรยา พฤติกรรมที่สังคมกำหนดว่าควรประพฤติเป็นวัฒนธรรม วัดจากความเหมาะสมและไม่เหมาะสม

ระบบ การนำส่วนต่าง ๆ มาปรับเรียงต่อให้ทำงานประสานต่อเนื่องกันจนเป็นสิ่งเดียวกัน

กระบวนการ กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินการต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง

วิเคราะห์ การแยกแยะให้เห็นคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบ

เศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการกิน การอยู่ของมนุษย์ในสังคม ว่าด้วยทรัพยากรที่มีจำกัดการผลิต

การกระจายผลผลิต และการบริโภค

สทหรณ แปลว่าการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะจะต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งใน
ด้านงานที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้
ต้องพร้อม (พระราชดำรัสพระราชทานแก่มุ้านาสทหรณการเกษตร สทหรณนิคมและสทหรณประมงทั่ว ประเทศ ณ ศาลาศิตตาลัย
11 พฤษภาคม 2526)

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่
ผลผลิตของสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิด ของการสร้างสรรค์หรือวิธีในการ
แสดงออก ทรัพย์สินทางปัญญา อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่นสินค้า ต่าง ๆ หรือ เป็นสิ่งที่จับต้อง
ไม่ได้ เช่น บริการ แนวความคิด กรรมวิธีและทฤษฎีต่าง ๆ เป็นต้น ทรัพย์สินทางปัญญามี 2
ประเภท ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial property) และลิขสิทธิ์ (Copyright)

1. **ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม** มีสิทธิบัตร แบบผังภูมิของวงจรรวม เครื่องหมายการค้า ความลับ
ทางการค้า ชื่อทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความว่า ชื่อ
สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่ง ภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกวาสินค้าที่เกิด
จากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็น สินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์
ดังกล่าว
2. **ลิขสิทธิ์** คือ งานหรือความคิดสร้างสรรค์ในสาขาวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม งาน
ภาพยนตร์ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี หรือแผนกศิลปะ แผนกวิทยาศาสตร์ ลิขสิทธิ์ยัง
รวมทั้งสิทธิข้างเคียง (Neighbouring Right)

เหตุ ภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นที่ทำให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ตามมา เรียกว่า ผล

เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

อำนาจ ความสามารถในการบีบบังคับให้สิ่งหนึ่ง (คนหนึ่ง...) กระทำตามที่ปรารถนา

อิทธิพล อำนาจบังคับที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เอกลักษณ์ ลักษณะที่มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่มีที่ใดเหมือน

ตำนาน เป็นเรื่องเล่าต่อกันมาและถูกบันทึกขึ้นภายหลัง

พงศาวดาร คือ การบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ
พระมหากษัตริย์ และราชสำนัก

อดีต คือ เวลาที่ล่วงมาแล้ว ความสำคัญของอดีต คือ อดีตจะครอบงำความคิดและความรู้ของเราอย่าง
กว้างขวางลึกซึ้ง อดีตที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคน/ความสำคัญที่มีต่อเหตุการณ์และกลุ่มคนจะถูกนำมา
เชื่อมโยงเขาด้วยกัน

นักประวัติศาสตร์ เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้สร้างประวัติศาสตร์ขึ้นจากหลักฐานประเภทต่าง ๆ
ตามจุดมุ่งหมายและวิธีการคิด ซึ่งงานเขียนอาจนำไปสู่การเป็นวิชาประวัติศาสตร์ได้ในที่สุด

ความมุ่งหมายในการเขียนประวัติศาสตร์

- นักประวัติศาสตร์รุ่นเก่า มุ่งสู่การรวมชาติ/รับใช้การเมือง
- นักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ มุ่งที่จะหาความจริง (truth) จากอดีตและตีความโดยปราศจากอคติ
(bias)

หลักฐานประเภท ต่าง ๆ จะให้ข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งจะนำไปสู่ความจริงในที่สุดโดยมีวิธีการแบบ
ประเภทของหลักฐานหลายแบบ เช่น หลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์และหลักฐานสมัย
ประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง หลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่ใช่ลายลักษณ์
แบบหนึ่ง หรือหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง (หรือหลักฐานชั้นที่หนึ่ง ชั้นที่สอง ชั้นที่สาม)

อีกแบบหนึ่ง หลักฐานที่จะถูกประเมินว่าน่าเชื่อถือที่สุด คือ หลักฐานที่เกิดรวมสมัยหรือเกิดโดยผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์นั้น ๆ แต่กระนั้นนักประวัติศาสตร์ก็ต้องวิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอกกอนด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้ที่อยู่ร่วมสมัยก็ย่อมมีจุดมุ่งหมายส่วนตัวในการบันทึก ซึ่งอาจทำให้เลือกบันทึกเฉพาะเรื่องบางเรื่องเท่านั้น

อคติ คือ ความลำเอียง ไม่ตรงตามความเป็นจริง เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ซึ่งผู้ที่เพิกเฉย

ประวัติศาสตร์จะต้องตระหนักและควบคุมให้ได้

ความเป็นกลาง คือ การมองด้วยปราศจากความรู้สึกอคติจะเกิดขึ้นได้หากเข้าใจธรรมชาติของหลักฐานแต่ละประเภท เข้าใจปรัชญาและวิธีการทางประวัติศาสตร์ เข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้เรียน ผู้บันทึกประวัติศาสตร์ (นั่นคือ เขาใจว่าบันทึกเพื่ออะไร เพราะเหตุใด)

ความจริงแท้ (real truth) คือ ความจริงที่คงอยู่แน่นอนนิรันดร์ เป็นจุดหมายสูงสุดที่นักประวัติศาสตร์มุ่งแสวงหาซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจและความจริงที่อยู่เบื้องหลังการเกิดพฤติกรรมและเหตุการณ์ ต่าง ๆ (ที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง) ซึ่งการแสวงหาความจริงแท้ ต้องอาศัยความสมบูรณ์ของหลักฐานและกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ละเอียด ถี่ถ้วน กินเวลายาวนาน แต่นั่นคือ ภาระหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ คือ ผู้นำความรู้ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เจตคติและทักษะในการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความจริงและความจริงแท้จะต้องศึกษาผลงานของนักประวัติศาสตร์และเลือกเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและสอดคล้องธรรมชาติของประวัติศาสตร์

เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องการนับเวลา และการแบ่งช่วงเวลาตามระบบต่าง ๆ ทั้งแบบไทยสากล ศักราชที่สำคัญ ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์สามารถเขาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตระหนักถึงความสำคัญในความต่อเนื่องของเวลา อิทธิพลและความสำคัญของเวลาที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึงกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธีวิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเปนเหตุเปนผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเปนระบบ ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

หนึ่ง การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุ และผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)

สอง การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

สาม การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเปนเหตุเปนผล มีความเปนกลาง และปราศจากอคติ

สี่ การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถาม ด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัดโดยไม่ใช่นิยามของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามเข้าใจความคิดของคนในยุคนั้นหรือนำตัวเขาไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

หา การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เขาใจง่าย มีความ

ต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคม มนุษย์ในบริบทของเวลา และสถานที่ โดยทั่วไปจะแยกเรื่องศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาในกลุ่มสังคม มนุษยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ในท้องถิ่น/ประเทศ/ภูมิภาค/โลก โดยมุ่งศึกษาว่าสังคมนั้น ๆ ใด เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตามลำดับเวลาได้อย่างไร เพราะเหตุใด จึงเกิดความเปลี่ยนแปลง มีปัจจัยใดบ้าง ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ที่มีผลต่อพัฒนาการหรือการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และผลกระทบของการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลาและความต่อเนื่อง

ภูมิศาสตร์ เป็นคำที่มาจากภาษากรีก (Geography) หมายถึงการพรรณาลักษณะของโลกเป็นศาสตร์ทางพื้นที่ เป็นความรู้ที่วาดด้วยปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตหนึ่ง

ลักษณะทางกายภาพของภูมิศาสตร์ หมายถึง ลักษณะที่มองเห็นเป็นรูปร่าง รูปทรง โดยสามารถมองเห็นและวิเคราะห์ไปถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะของธรณีสัณฐานวิทยาภูมิอากาศวิทยา ภูมิศาสตร์ดิน ชีวภูมิศาสตร์พืช ภูมิศาสตร์สัตว์ ภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หมายถึงวิธีการศึกษา หรือวิธีการวิเคราะห์ พิจารณาสำหรับศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ได้ใช้สำหรับการศึกษาพิจารณา คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อกันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ (Environment) ทางกายภาพ ด้วยวิธีการศึกษา พิจารณาถึงความแตกต่าง ความเหมือนระหว่างพื้นที่หนึ่ง ๆ กับอีกพื้นที่หนึ่ง หรือระหว่างภูมิภาคหนึ่งกับ ภูมิภาคหนึ่ง โดยพยายามอธิบายถึงความแตกต่าง ความเหมือน รูปแบบของภูมิภาค และพยายามชี้ให้เห็นสมมุติแบ่งภูมิภาคเพื่อพิจารณาวิเคราะห์ คุณสมบัติภาพของภูมิภาคเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไ

ภูมิศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของธรรมชาติ มนุษย์ และวัฒนธรรม รูปแบบต่าง ๆ ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางธรรมชาติ จะเป็นภูมิศาสตร์กายภาพ (Physical Geography) ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ประชากร วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ การเดินทาง การอพยพจะเป็นภูมิศาสตร์มนุษย์ (Human Geography) ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม การค้า การเมือง จะเป็นภูมิศาสตร์วัฒนธรรม (Cultural Geography)

ภูมิอากาศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบอุตุนิยมวิทยา รูปแบบต่าง ๆ เช่น ภูมิอากาศ แบบร้อนชื้น ภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ภูมิอากาศแบบร้อนแห้งแล้ง ฯลฯ

ภูมิประเทศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบแผ่นดิน เช่น หิน ดิน ความตราบระดับ ทำให้เกิดภาพลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เช่น พื้นที่แบบภูเขา พื้นที่ราบลาดเชิงเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม ฯลฯ

ภูมิพฤษ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของพืชพรรณ อากาศ ภูมิประเทศ ดิน สัตว์ป่า ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ป่าดิบ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าทุ่งหญ้า ฯลฯ¹²⁴

ภูมิธรณี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน โครงสร้างทางธรณี ทำให้เกิดรูปแบบทางธรณีชนิดต่าง ๆ เช่น ภูเขาแบบทิว ภูเขาแบบยกตัว ที่ราบน้ำท่วมถึง ชายฝั่งแบบยุบตัว ฯลฯ

ภูมิปฐพี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน ภูมิประเทศลักษณะอากาศ พืชพรรณ ทำให้เกิดดินรูปแบบ

ต่าง ๆ เช่น แดนดินดำ มอดินแดง ดินทรายจัด ดินกรวด ดินเค็ม ดินพรุ ฯลฯ

ภูมิอุทก คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแผ่นดิน ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิธรณี พืชพรรณ ทำให้เกิดรูปแบบ
แหล่งน้ำชนิดต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง ทะเล ทะเลสาบ มหาสมุทร น้ำใต้ดิน
น้ำบาดาล ฯลฯ

ภูมิดาราศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของดวงดาว กลุ่มดาว เวลา การเคลื่อนที่โคจรของ ดาวฤกษ์
ดาวเคราะห์ ทำให้เกิดรูปแบบปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น การเกิดกลางวันกลางคืน ขางขึ้น-ขางแรม
สุริยุปราคา ตะวันอ้อมเหนือ ตะวันอ้อมใต้ ฯลฯ

ภัยพิบัติ เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและสูญเสียอย่างรุนแรง เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและกระทำ
ของมนุษย์ จนชุมชนหรือสังคมที่เผชิญปัญหาไม่อาจรับมือ เช่น ดินถล่ม สึนามิ ไฟป่า ฯลฯ
แหล่งภูมิศาสตร์ หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึง
ทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย

เทคนิคทางภูมิศาสตร์ หมายถึง แผนที่ แผนภูมิ แผนภาพ และกราฟ ภายใตยทางอากาศ และภาพถ่ายจาก
ดาวเทียม เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ สื่อที่สามารถคนข้อมูลทางภูมิศาสตร์ได้

มิติทางพื้นที่ หมายถึง การวิเคราะห์ พิจารณาในเรื่องขององค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา
สถานที่ ปัจจัยแวดล้อม และการกระจายของพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งความกว้าง ยาว สูง ตาม
ขอบเขตที่กำหนด หรือสมมุติพื้นที่ขึ้นมาพิจารณา

การศึกษารูปแบบทางพื้นที่ หมายถึง การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่หรือมิติทางพื้นที่ของ สังคมมนุษย์
ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ มีการใช้และกำหนดหน่วยเชิงพื้นที่ ที่ชัดเจน มีการอาศัยสถานที่เราสมมุติขึ้น อาศัย
หน่วยต่าง ๆ ขึ้นมากำหนดขอบเขต ซึ่งมีองค์ประกอบลักษณะทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคม
วัฒนธรรม การเมือง และลักษณะทางพัฒนาการของมนุษย์ที่เด่นชัด สอดคล้องกันเป็นพื้นฐานใน
การศึกษา แสวงหาข้อมูล

ภูมิศาสตร์กายภาพ หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับระบบธรรมชาติ ถึงความเป้นมา ความเปลี่ยนแปลง
และพัฒนาการไปตามยุคสมัย โดยมีขอบเขตที่กล่าวถึง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ
ภูมิปฐพี (ดิน) ภูมิอากาศ (ลมฟ้าอากาศ บรรยากาศ) และภูมิพลฤกษ์ (พืชพรรณ ป่าไม้ ธรรมชาติ)
รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มีผลต่อ
ชีวิตและความเป้นอยู่ของมนุษย์

สิ่งแวดล้อม สิ่งที่อยู่รอบ ๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น อาทิ อากาศ น้ำ ดิน ต้นไม้ สัตว์ ซึ่ง
สามารถถูกทำลายได้โดยการขาดความระมัดระวัง

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ยกเว้นตัวมนุษย์และผลงาน และมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทาง
กายภาพ ได้แก่ ภูมิอากาศ ดิน พืชพรรณ สัตว์ป่า ธรณีสัณฐาน (ภูเขาและที่ราบ) บรรยากาศ
มหาสมุทร แร่ธาตุ และน้ำ

อนุรักษ์ การรักษา จัดการ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือการรักษาป้องกันบางสิ่งไม่ให้
เปลี่ยนแปลง สูญหายหรือถูกทำลาย

ภูมิศาสตร์มนุษย์และสิ่งแวดล้อม หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ วิถีชีวิตและ ความเป้นอยู่
กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อมด้านสังคมทั้งในเมืองและท้องถิ่นการเปลี่ยนแปลงทาง
สิ่งแวดล้อม สาเหตุและผลกระทบที่มีต่อมนุษย์ ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาทางสังคม

กรอบทางพื้นที่ (Spatial Framework) หมายถึง การวางข้อกำหนดหรือขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือแบบรูปแบบกระจายของสิ่งต่าง ๆ บนผิวโลกส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อให้เราเข้าใจลักษณะโลกของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดใหม่มนุษย์ และวัฒนธรรมของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดใหม่มนุษย์และวัฒนธรรมของมนุษย์กรอบพื้นที่ของโลกที่มีลักษณะเป็นภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชนท้องถิ่น ฯลฯ สำหรับการวิเคราะห์ หรือศึกษาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเฉพาะเรื่อง

รูปแบบทางพื้นที่ (Spatial Form) หมายถึง ข้อเท็จจริง เครื่องมือ หรือวิธีการ โดยเฉพาะกลุ่มของข้อมูลที่ไดมา เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบรูปแบบของการกระจาย การกระทำระหว่างกัน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ

พื้นที่หรือระยะทาง (Space) หมายถึง ขอบเขตทางพื้นที่ในการวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์ เป็นการศึกษาพื้นที่ในมิติต่าง ๆ ตามระยะทางที่ (Spatial study) ที่กำหนดขึ้นมีขอบเขตชัดเจน อาจจะมีการกำหนดเป็นเขตบริเวณ สถานที่ นำมิติของความกว้าง ความลึก ความสูง ความยาว รวมทั้งมิติทางเวลา ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ตามที่เรากำหนด ขอบเขตระหว่างที่ ด้วยเครื่องมือ เสนอสมมติและเทคนิคทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ เช่น แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ อาจจะมีจำแนกเป็นเขต ภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ ที่เฉพาะเจาะจงไป มีการพิจารณา วิเคราะห์ถึงการกระจายและสัมพันธ์ภาพของมนุษย์ บนผิวโลก และลักษณะทางพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช่ประโยชน์จากพื้นโลกสัมพันธ์จากถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช่ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์ภาพระหว่างสังคมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาความแตกต่างเชิงพื้นที่ (Area difference)

มิติสัมพันธ์เชิงทำเลที่ตั้ง หมายถึง การศึกษาความแตกต่างหรือความเหมือนกันของสังคมมนุษย์ในแต่ละสถานที่ ในฐานะที่ความแตกต่างและเหมือนกันนั้นอาจมีความเกี่ยวเนื่องกับความแตกต่างและความเหมือนกันในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางวัฒนธรรม ทางการเมือง และการศึกษาภูมิทัศน์ที่แตกต่างกันในเรื่ององค์ประกอบ ปัจจัย ตลอดจนแบบรูปการกระจายของมนุษย์บนพื้นโลก และการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก เหตุไรมนุษย์จึงใช้ประโยชน์จากพื้นโลกแตกต่างกันในสถานที่ต่างกัน และในเวลาที่แตกต่างกัน มีผลกระทบอย่างไร

ภาวะประชากร รายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประชากรในเรื่องสำคัญ 3 ด้าน คือขนาดประชากร การกระจายตัวเชิงพื้นที่ และองค์ประกอบของประชากร ขนาดของประชากร จำนวนประชากรทั้งหมดของเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง การกระจายตัวเชิงพื้นที่ การที่ประชากรกระจายตัวกันอยู่ในส่วนต่างๆ ของพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึงองค์ประกอบของประชากร ลักษณะต่าง ๆ ที่มีผลผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือจำนวนประชากร องค์ประกอบของประชากร เป็นต้นอย่างน้อยหนึ่งข้อชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของประชากร องค์ประกอบประชากรที่สำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ การสมรส การเปลี่ยนแปลงประชากร องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประชากร คือ การเกิด การตายและการย้ายถิ่น

คณะผู้จัดทำ

1. นายปรพล แก้วชาติ	ประธานกรรมการ
2. นางสุจินต์ ดอกไม้ทอง	รองประธานกรรมการ
3. นางศรีจันทร์ หางแก้ว	กรรมการ
4. นางเพ็ญนภา แก้ววิมล	กรรมการ
5. นางสาวเบญจวรรณ ชงพันธ์	กรรมการ
6. นางสาวทองทิพย์ เมืองแก้ว	กรรมการ
7. นางมนัสนันท์ ทองเทพ	กรรมการ
8. นายพิชิตพล กำลังประสิทธิ์	กรรมการ
9. นางสาวอนงค์ นามป่าสาย	กรรมการ
10. นายปรีดา ธารารมย์	กรรมการ
11. นายอมร นันทวิกร	กรรมการและเลขานุการ